

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
AİLE DANIŞMANLIĞI VE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
AİLE DANIŞMANLIĞI VE EĞİTİMİ BİLİM DALI

**ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN BENLİK YAPISI VE EŞ
SEÇME KRİTERLERİ**

Ali Can BAŞAY

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Prof. Dr. Abdullah TOPÇUOĞLU

Konya-2015

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
AİLE DANIŞMANLIĞI VE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
AİLE DANIŞMANLIĞI VE EĞİTİMİ BİLİM DALI

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN BENLİK YAPISI VE EŞ
SEÇME KRİTERLERİ

Ali Can BAŞAY

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Prof. Dr. Abdullah TOPÇUOĞLU

Konya-2015

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Bilimsel Etik Sayfası

Öğrencinin	Adı Soyadı	Ali Can BAŞAY
	Numarası	134211001002
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Aile Danışmanlığı ve Eğitimi/ Aile Danışmanlığı ve Eğitimi
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒ Doktora ☐
	Tezin Adı	Üniversite Öğrencilerinin Benlik Yapısı ve Eş Seçme Kriterleri

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Ali Can BAŞAY

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Yüksek Lisans Tezi Kabul Formu

Öğrencinin	Adı Soyadı	Ali Can BAŞAY		
	Numarası	134211001002		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Üniversite Öğrencilerinin Benlik Yapısı ve Eş Seçme Kriterleri		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒	Doktora ☐	
	Tez Danışmanı	Prof. Dr. Abdullah TOPÇUOĞLU		
Tezin Adı	Üniversite Öğrencilerinin Benlik Yapısı ve Eş Seçme Kriterleri			

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan "Üniversite Öğrencilerinin Benlik Yapısı ve Eş Seçme Kriterleri" başlıklı bu çalışma 23.06/2015 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak, jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Ünvanı, Adı Soyadı	Danışman ve Üyeler	İmza
Prof. Dr. Abdullah TOPÇUOĞLU	Danışman	
Doç Dr. Susran Erkan EROĞLU	Üye	
Doç. Dr. Erdal HAMARTA	Üye	

ÖNSÖZ

Evlilik ilişkilerinin niteliklerinin değiştiği, bireyselliğin öne çıktığı, eşler arası çatışmaların ve boşanmaların arttığı günümüz toplumlarında, evlilik ve aile kavramları ile ilgili tüm unsurlar kapsamlı bir şekilde gözden geçirilmeye başlanmıştır. Aile ve evlilik ile ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde, bu çalışmaların büyük çoğunluğunda araştırmacılar tarafından, eşler arası ilişkilerde uyum, iletişim vb. bozukluklara, kişilerarası ilişkilerde aksayan yanlara yani evlilik ilişkilerine odaklanıldığı görülmüştür.

Evlilik, yeni bir ailenin kurulmasıdır. Dünya üzerindeki bütün toplumlarda evliliğe giden yol olarak kabul edilen eş seçme sürecine hakim olan duygu düşünce ve davranış biçimleri, her kültüre, hatta ve hatta farklı kültür ve ailelerin şekillendirdiği benlik yapılarına göre farklı örüntüler göstermektedir.

Evlilikte uyum ve eşler arası olumlu ilişkiler çok önemlidir. Yaşanan çatışmaların olumlu bir biçimde çözülemediği, yıkıcı çatışmalar haline dönüştüğü, huzursuzlukların yaşandığı ve çözüme kavuşturulamadığı aileler psikolojik açıdan sağlıklı bireyler yetiştiremez.

Evlendikten sonra eşler arası ilişkinin niteliğinin nasıl olacağına ilişkin belirtiler esasen evlilik öncesi süreçte kendisini göstermektedir. Evlilik öncesi süreç aile yaşamı için bir temel oluşturmaktadır. Bu yüzden evlenme çağına gelmiş bireylerin başta kendini tanıma, kişilerarası ilişkiler olmak üzere aile hayatı için gerekli farklı eğitimlerden geçirilmesi, bireyin kendisini tanıması ve gerçekçi kararlar vermesi, evlilikte yaşanabilecek çatışmaların daha olumlu çözülmesini ve daha sağlıklı, huzurlu ve mutlu evliliklerin inşasını sağlayacaktır.

Evlilik sürecinde aksayan yanların en aza indirilmesinde, bireylerin eş adayını seçerken öncelikle kendini tanıması, gerçekçi bir benlik algısına sahip olması yani kendisini gerçekçi olarak değerlendirmesi ve daha sonra eş adayını kendisi ve toplumuna

uygun bir biçimde seçmesi önemli bir etkidir. Bu çalışmada, toplumda yaşayan her insanın sahip olduğu ve tutumlarını şekillendiren benlik yapıları ile insan hayatının en önemli dönüm noktalarından biri olan eş seçme sürecinde, eş adayında aranılan kriterler arasındaki ilişki kültürel bağlamda ele alınmış ve incelenmiştir.

Bu çalışmanın her aşamasında rehberlik eden ve desteğini esirgemeyen, bakış açımı genişleten saygıdeğer Danışman Hocam, Profesör Doktor Abdullah TOPÇUOĞLU' na, meslektaşım Fatih Ayna' ya, iş arkadaşım Sinan Maral' a ve çalışmamın her aşamasında desteğini esirgemeyen geniş ailemin tüm üyelerine teşekkür ediyorum.

ÖZET

Bu araştırma, üniversite öğrencilerinin benlik yapıları ve eş seçme kriterleri arasındaki ilişkinin kültürel bağlamda ele alındığı betimsel bir çalışmadır. Araştırmanın örneklemini, 2014-2015 Eğitim-Öğretim Yılı Bahar döneminde, Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde çeşitli bölümlerde 3. ve 4. sınıfta öğrenim görmekte olan 171 erkek ve 374 kadın katılımcı oluşturmaktadır. Katılımcılardan toplanan veriler, araştırmacı tarafından geliştirilen Kişisel Bilgi Formu, Eş Seçmede Öncelikler ölçme aracı ve Hülya Ercan tarafından Türkçe'ye uyarlanan İlişkisel-Bireyci-Toplulukçu Benlik Ölçeği aracılığıyla elde edilmiştir. Verilerin analizinde SPSS 22 istatistik programından faydalanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre benlik yapıları sıralaması bireyci, ilişkisel ve toplulukçu benlik biçiminde olmuştur. Kadımlar bireyci benlik yapısı ölçeğinden, erkekler ise toplulukçu benlik yapısı ölçeğinden yüksek puan sıralamalarına sahiptir. Bunun yanı sıra kadımlar eş adayının dini nitelikleri, eş adaya ailenin onay vermesi özelliklerini erkeklerden daha fazla önemserken, erkekler eş adayının bakir/bakire olması özelliğini kadınlardan daha fazla önemsemiştir. Maddi gelir seviyesi düşük olan katılımcıların eş adayının bakir/bakire olması özelliğini maddi gelir seviyesi yüksek olan katılımcılardan daha fazla önemseddiği görülmüştür. Öte yandan, toplulukçuların eş adayının bakir/bakire olması özelliğine bireyci ve ilişkisellerden, ilişkisel ve toplulukçuların eş adayının dindar olması özelliğine bireycilerden daha fazla önem verdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: İlişkisel-Bireyci-Toplulukçu Benlik, Eş Seçme, Kültür

SUMMARY

This research is a descriptive study, which approaches relationship between criteria of choosing spouse and self-concept structure of college students in cultural context. The sample of the survey consist of 171 male and 374 female students who are in their third and last year who attend in various departments of Faculty of Literature in Selçuk University, during the spring semester in 2014-2015 academic year. Data which was taken from the participants gets by using personal information form which is developed by the researcher, measuring tool of priorities in choosing spouse and Relational-Individualist-Collectivist Self Aspect Scale which is translated in to Turkish by Hülya Ercan. These data were analyzed with the SPSS for Windows 22. According to the research result, ranking of self structure is individualism, relationalism and collectivism. While female has got high mark in the individualist self structure, men has got high mark in the collectivist self structure. In addition to this, while the religious characteristic of the spouse candidate and approval of the family is more important for the female, but, virginity of the spouse candidate is more important for the male. And also, it is observed that, spouse candidate being virgin is more important for the low-income participants than the high-income participants. On the other hand, collectivists has found spouse candidate being virgin more important than the individualist and relationalist. The religious characteristic of the spouse candidate is more important for the relationalist and collectivist than the individualist.

Key Words: Culture, Relational-Individualistic-Collectivist Self, Spouse selection

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİK SAYFASI	i
YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU	ii
ÖNSÖZ	iii
ÖZET	v
SUMMARY	vi
İÇİNDEKİLER	vii
KISALTMALAR VE SİMGELER	xi
TABLolar LİSTESİ	xii
ŞEKİLLER LİSTESİ	xv
A-GİRİŞ	16

BİRİNCİ BÖLÜM

1.1. Benlik İle İlgili Kavramlar	19
1.1.1. Benliğin Tanımı.....	19
1.1.2. Benlik Saygısı.....	21
1.1.3. Benlik Şeması.....	22
1.2. Benliğin İşlevleri	23
1.2.1. Benlik Bilgisi.....	23
1.2.2. Benlik Denetimi	23
1.2.3. Benlik Sunumu	24
1.2.4. Kendini Olumlama (Benliğini Mazur Gösterme)	25
1.3. Benlik Gelişimine Aile Etkisi	25
1.4. Benlik Yapıları	27
1.5. Kültür ve Benlik Yapıları	33
1.6. Benlik ve Kültürün Bazı Bilişsel, Psikolojik ve Sosyal Süreçlere Etkisi	35
1.6.1. Benlik Algısı ve Sunumu.....	35

1.6.2. Duygular.....	36
1.6.3. Düşünceler (Biliş).....	37
1.6.4. Başarı Güdüsü.....	38
1.6.5. Denetim.....	38
1.7. Türk Kültürü ve Benlik Yapıları.....	39
1.8. Yurtiçinde Benlik İle İlgili Yapılan Araştırmalar.....	41
1.9. Yurtdışında Benlik İle İlgili Yapılan Araştırmalar.....	46

İKİNCİ BÖLÜM

2.1. Evlilik.....	50
2.2. Evliliğin Amacı ve İşlevleri.....	54
2.3. Evlilikte Eşler Arası Uyumun Önemi.....	55
2.4. Eş Seçme Süreci.....	58
2.5. Eş Seçme Kuram ve Yaklaşımları.....	62
2.5.1. Eş Seçiminde Evrim Yaklaşımı.....	62
2.5.2. Psikanalitik Kuram.....	62
2.5.3. Ortak Özellikler Kuramı.....	62
2.5.4. Zıt Özellikler Kuramı.....	63
2.5.5. Birbirini Tamamlayan Gereksinimler Görüşü.....	64
2.5.6. Sosyal Yapı (Sosyal Rol) Kuramı.....	64
2.5.7. Uyaran-Değer-Rol Kuramı.....	64
2.5.8. Eş Seçiminde Mübadele Yaklaşımları.....	65
2.6. Eş Seçimini Etkileyen Faktörler.....	66
2.6.1. Evlilik ve eş adayına ilişkin duygu ve düşünceler.....	67
2.6.2. Eş adayının fiziksel özellikleri.....	67
2.6.3. Eş adayının kişilik özellikleri (mizaç/karakter/huy).....	67
2.6.4. Eş adayının eğitim durumu.....	68
2.6.5. Eş adayının ailesinin sosyoekonomik durumu ve yapısı.....	68
2.6.6. Eş adayının yaşı ve aradaki yaş farkı.....	69

2.6.7. Eş adayının sağlayacağı ekonomik imkanlar.....	69
2.6.8. Eş adayının dini inancı.....	70
2.6.9. Eş adayının siyasi yönelimi ve görüşü.....	70
2.6.10. Evlilik kararı ve aile tutumu.....	71
2.6.11. Evlilik öncesi süreçte sanal dünyanın etkisi.....	72
2.6.12. Toplumsal değişmeler ve evlilik öncesi ilişkiler.....	72
2.7.Yurtiçinde Evlilik İle İlgili Yapılan Araştırmalar.....	73
2.8.Yurtdışında Evlilik İle İlgili Yapılan Araştırmalar.....	83
B-YÖNTEM.....	88
1. Araştırmanın Konusu.....	88
2. Araştırma Modeli.....	88
3. Evren ve Örneklem.....	88
4. Araştırmanın Amacı.....	88
5. Araştırmanın Önemi.....	89
6. Varsayımlar (Sayıtlar).....	92
7. Sınırlılıklar.....	93
8. Tanımlar.....	93
9. Veri Toplama Araçları.....	94
10. Verilerin Toplanması.....	101
11. Verilerin Analizi.....	102
C-BULGULAR VE YORUM.....	103
C.1. Bulgular.....	103
C.2. Yorum.....	137
Ç-SONUÇ VE ÖNERİLER.....	155
Ç.1. Sonuç.....	155
Ç.2. Öneriler.....	158

KAYNAKÇA	159
EKLER	174
E.1. Kişisel Bilgi Formu	174
E.2. Eş Seçmede Öncelikler Ölçme Aracı	175
ÖZGEÇMİŞ	177

KISALTMALAR VE SİMGELER

\bar{X} = Aritmetik Ortalama

SS = Standart Sapma

Çarp. Kat. = Çarpıklık Katsayısı

Ort. = Ortanca

Bkz. = Bakınız

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. Veri Setinin KMO ve Bartlett Testi Sonuçları.....	96
Tablo 2. Veri Setinin İçtutarlık Testi Sonuçları.....	96
Tablo 3. Veri Setinin Paralel Formlar Tutarlık Sonuçları.....	98
Tablo 4. II. Aşama Veri Seti KMO ve Bartlett Testi Sonuçları.....	98
Tablo 5. II. Aşama İçtutarlık Güvenirlik Testi Sonuçları.....	99
Tablo 6. II. Aşama Paralel Formlar Güvenirlik Testi Sonuçları.....	99
Tablo 7. Katılımcıların Cinsiyete Göre Dağılımı.....	103
Tablo 8. Katılımcıların Sınıfa Göre Dağılımı.....	103
Tablo 9. Katılımcıların Öğrenim Gördükleri Bölümlere Göre Dağılımı.....	104
Tablo 10. Katılımcıların Ait Olunan/Yetişilen Bölgelere Göre Dağılımı.....	104
Tablo 11. Katılımcıların Maddi Gelir Seviyesine Göre Dağılımı.....	105
Tablo 12. Katılımcıların Anne-Baba Evlenme Biçimlerine Göre Dağılımı.....	105
Tablo 13. Katılımcıların “Siz Nasıl Evlenmeyi Planlıyorsunuz?” Sorusuna Verdikleri Cevaplara Göre Dağılımı.....	106
Tablo 14. ESÖ II. Uygulama KMO ve BARTLETT Testi Sonuçları.....	107
Tablo 15. ESÖA II. Uygulama Güvenirlik Analizi Testi Sonuçları.....	107
Tablo 16. ESÖA II. Uygulama Paralel Formlar Testi Sonuçları.....	108

Tablo 17. Eş Seçmede Tercih Edilen Kriterlerin Dağılımı.....	109
Tablo 18. Eş Seçmede Tercih Edilen Kriterlerin Cinsiyete Göre Dağılımı.....	111
Tablo 19. Eş Seçmede Tercih Edilen Kriterlerin Sınıfa Göre Dağılımı.....	115
Tablo 20. Eş Seçmede Tercih Edilen Kriterlerin Maddi Gelir Seviyesi Dağılımı.....	118
Tablo 21. Benlik Yapıları Temel Frekanslar.....	121
Tablo 22. Benlik Yapıları-Cinsiyet Normallik Testi Sonuçları	122
Tablo 23. Benlik Yapıları-Cinsiyet Mann-Whitney U Testi Sonuçları.....	123
Tablo 24. Benlik Yapıları-Sınıf Normallik Testi Sonuçları.....	124
Tablo 25. Benlik Yapıları-Sınıf Mann-Whitney U Testi Sonuçları.....	125
Tablo 26. Benlik Yapıları-Maddi Gelir Seviyesi Normallik Testi Sonuçları.....	126
Tablo 27. Benlik Yapıları-Maddi Gelir Seviyesi Mann-Whitney U Testi Sonuçları.....	127
Tablo 28. Benlik Yapıları Spearman Rho Korelasyon Testi Sonuçları.....	128
Tablo 29. Benlik Yapıları Temel Frekans Tabloları.....	130
Tablo 30. Benlik Yapıları Düşük-Orta-Yüksek Puan Sınırları.....	130
Tablo 31. Benlik Yapıları Frekans Dağılımı.....	131
Tablo 32. Bireycilik Alt Benlik Yapısı Ölçeğinden Anlamlı Seviyede Yüksek Puan Alanların Eş Seçme Kriterleri Dağılım.....	131
Tablo 33. İlişkiselik Alt Benlik Yapısı Ölçeğinden Anlamlı Seviyede Yüksek Puan Alanların Eş Seçme Kriterleri Dağılım.....	133

Tablo 34. Toplulukçu Alt Benlik Yapısı Ölçeğinden Anlamlı Seviyede Yüksek Puan Alanların Eş Seçme Kriterleri Dağılım.....	135
---	-----

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Bireyci (Özerk) Benlik Yapısı.....	28
Şekil 2. İlişkisel (Karşılıklı Bağımlı) Benlik Yapısı.....	29
Şekil 3. Toplulukçu Benlik Yapısı.....	30

A-GİRİŞ

Yüzyıllardır, dünya üzerindeki bütün toplumlarda farklı biçimlerde oluşturulan ve önemi evrensel düzeyde kabul gören aile, ait olduğu toplumun kültürel yapısından etkilenen ve var olduğu toplumdaki değişimlerin bir ögesi olan dinamik bir yapıdır. Aile ve ait olduğu toplumun kültürü arasında çift yönlü bir ilişki bulunmaktadır. Aile ve ait olduğu toplumun kültürel yapısı birbirini etkilemekte ve zamanla değişimler oluşmasında etkili olmaktadır.

Topluma katılımın sağlandığı, toplumun temel yapı taşı olan ailenin belli başlı görevleri bulunmaktadır. Bu görevler arasında bir önem sıralaması yapmak gerekirse, “kişilik biçimlendiricilik” görevinin ilk sıralarda geleceğini söylemek yanlış olmaz.

İnsan davranışları üzerindeki aile ve kültür etkisi doğumdan önce başlamakta ve yaşam boyu farklı etki dereceleriyle kendini göstermektedir. Bireylerin davranışları, tutumları, tercihleri, yönelimleri kısacası bilişsel ve psikolojik işleyişleri, içinde yetişilen aile dinamikleri ve ait olunan toplumun kültürel öğelerinden etkilenmektedir. Yani aile ve ait olduğu toplumun kültürü, bireylerin benlik yapılarını şekillendirmekte ve yönlendirmektedir.

Benlik, bireyin doğumundan itibaren deneyimlediği olaylarla ve etkileşime girdiği ve yetiştiği aile ortamının etkisiyle oluşur ve yaş ilerledikçe kararlılık kazanır. Kararlılık kazanan benlik yapısı bilişsel, duyuşsal ve davranışsal boyutları olan bir örüntü haline gelir. Birey dış dünya ile etkileşime girerken bu örüntüyü bir model olarak kullanır. Model olarak kullanılan bu örüntü ne kadar sağlıklı ortamlarda oluşmuşsa bireyin ruhsal ve psikolojik durumu da o kadar sağlıklı olacaktır.

Sağlıklı toplumlara, tüm üyelerinin her türlü ihtiyacının yeterli düzeyde karşılandığı sağlıklı aileler kaynaklık etmektedir. Bu yüzden ailenin işlevsel ve sağlıklı olması, üyelerini her açıdan sağlıklı bir şekilde yetiştirmesi ve topluma kazandırması

çok önemli bir husustur. Aile üyelerine karşı görevlerini bilen ve bu görevleri yerine getirmeye çalışan ebeveynler, ruhsal ve psikolojik açıdan sağlıklı bireylerin yetiştirilmesine büyük katkı sağlar.

Sağlıklı ve işlevsel aile, işlevlerini tam olarak yerine getiren ve ebeveynler başta olmak üzere tüm üyeleri arasında uyum ve olumlu bir ilişkinin olduğu ailedir. Eşler arası uyum, evlenme çağında bulunan ve evlenme yeterliliğine ulaşmış bireylerin öncelikle kendisini tanıması, güçlü ve zayıf yanlarını bilmesi, eş adayında aradığı özelliklerin psikolojik altyapısının farkında olması ve kendisi ile toplumuna uygun, gerçekçi kriterler belirleyip, ortak amaçlar, beklentiler ve değerler çerçevesinde evlilik kararı vermesi sağlıklı ailelerin oluşturulmasını sağlar. Sağlıklı aileler ise sağlıklı toplumlara kaynaklık eder.

Günümüzde aile içi çatışmaların ve boşanmaların artması, evlilik kararının tam anlamıyla sağlıklı ve doğru verilmediğinin bir göstergesi olabilir. Yapılan bu araştırma ile, üniversite öğrencilerinin eş seçme sürecine hâkim olan kriterler ve benlik yapılarına göre bu kriterlerin farklılaşmasına neden olabilecek unsurlar incelenecektir.

Çalışma ana hatlarıyla üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümünde araştırmanın kapsamı ve kavramsal çerçevesi benlik ve evlilik alt başlıkları altında incelenmektedir. Bu bağlamda benlik alt başlığında, benlik kavramı, ailede benliğin gelişimi, benlik güdüleri, kültürel bağlamda benlik yapıları, benliğin bazı psikososyal süreçlere etkisi ve yurtdışında ve ülkemizde yapılan çalışmalar incelenmekteyken, evlilik alt başlığında ise, evliliğin amacı ve işlevleri, eş seçme süreci, eş seçme kuramları, eş seçimini etkileyen faktörler ve yurtdışında ve ülkemizde yapılan çalışmalar incelenmiştir.

İkinci bölüm, metodolojik olarak araştırmanın izlediği yolu, araştırmanın önemi, sınırlılıkları, varsayımları, evren, örneklem ve analizde kullanılan istatistiksel tekniklerin anlatılmasını içermektedir.

Son bölümde ise araştırmadan elde edilen veriler değerlendirilmiştir. Çalışmada teorik taramalarla birlikte, araştırmacı tarafından hazırlanan ve uzman görüşlerine başvurularak zenginleştirilen Kişisel Bilgi Formu ve Eş Seçiminde ncelikler adlı lme aracı, bunun yanı sıra Hülya Ercan tarafından Türkçe' ye uyarlanan İlişkisel, Bireyci, Toplulukçu Benlik lği veri toplama araçları olarak kullanılmıştır. Veriler SPSS (Statistical Packages for The Social Sciences) 22 programı aracılığıyla zmlenmiştir ve sonuç bölümünde, bulgular yorumlanmıştır.

İlgili literatür incelendiğinde, eş seçme ile ilgili Bacanlı (2001) tarafından Ankara ve Konya grubu öğrencilerin eş adayında aradıkları özellikleri belirlemek amacıyla yapılan çalışmada, Ankara ve Konya kültürlerinin farklılaşmakta olduğunu ve eş adayında aranan özelliklerin farklılaştığını bulgulamıştır. Benlik yapıları ve eş seçme süreci ile alakalı olduğu düşünülen diğer bir çalışmada ise, Ercan (2009) genç yetişkinlerin aşk biçemleri ve benlik tipleri konusunda araştırma yapmıştır. Bu araştırmada romantik ilişkiler ve aşk üzerine odaklanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, Türk kültüründe aşk biçemleri ve benlik tipleri çeşitli değişkenlere göre farklılaşmaktadır. Eş seçme kriterleri ve benlik yapıları konuları farklı çalışmalarda ayrı ayrı ele alınsa da, her iki kavramın ilişkisel olarak ele alındığı bir çalışma henüz yapılmamıştır. Bu araştırma ile duygu, düşünce ve davranışları, kısacası tutumları yönlendirdiği düşünülen benlik yapıları ve eş seçme kriterleri arasındaki ilişki incelenerek ilgili literatüre katkı sağlanmaya çalışılacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1.1. Benlik İle İlgili Kavramlar

1.1.1. Benliğin Tanımı

Benlik (self), psikoloji başta olmak üzere farklı disiplinlerde üzerinde fazlaca çalışılan ve tutumlar üzerinde önemli etkileri olduğu saptanan önemli konulardan biridir. Benliğe odaklanan kuramcılar ve araştırmacılar benliği çoğunlukla, kişiliğimizin işlenebilen, şekillendirilebilen ve en temel ögesi olan karakter kavramıyla ilişkilendirerek ele almış ve farklı tanımlamalar yoluna gitmiştir. Bu tanımların bir kısmı aşağıda verilmiştir;

Mead' e (1934) göre benlik, insanı öteki bireylerden ayıran değer, tutum, davranış ve öteki özellikleri kapsar. Benlik hem edilgen bir nesne ve hem de davranışlara yön veren aktif bir kaynaktır (Akt.; Newman, 2013).

Benlik, insanın kendi kişiliğine ilişkin kanılarının toplamı, insanın kendini tanıma ve değerlendirme biçimidir (Köknel, 1985).

Lawrence' e (1998) göre benlik, kişinin zihinsel ve fiziksel özelliklerinin toplamı ve kişinin sahip olduğu bütün bu özelliklere ilişkin kendini değerlendirmesidir (Akt.; Sarıçam, 2013).

Benlik, kendi kişiliğimize ilişkin kanılarımız ve kendi kendimizi görüş tarzımızdan oluşur. Benlik, birtakım yaşantılar sonunda kazanılan edinik bir yapı, bir oluşumdur (Baymur, 1997).

Gander ve Gardiner' e (2006) göre benlik, bireyin yalnızca kendisine özgü görüş, tutum, duygu, algı, değer ve davranışlarından oluşur.

Benlik, her birimizin farkında olduğumuz bir parçamızdır. Benlik, bir kişinin bilinçli bir şekilde kendi varoluşu olarak adlandırabildiklerinin toplamıdır. Benlik kavramı zaman içinde herhangi bir anda farkındalığımız hakkında sahip olduğumuz fikirlerin ve tutumların özel bir birleşimi anlamına gelir. Benlik kavramı, bireyin benliğinin deneyimlerinden çıkartılan düzenlenmiş bir bilişsel yapı olarak da değerlendirilebilir (Adams, 1995).

Benlik, en genel anlamıyla, kişinin kendini başka herkesten ve her şeyden ayrı, eşsiz bir bütünlük olarak hissetmesi, bunun bilincinde olmasıdır (Budak, 2009).

Benlik, kendimizi, başkalarını ve dünyada (yakın ve uzak çevrede) yaşanan olayları nasıl algıladığımızı, nasıl anlamlandırdığımızı belirler ve her tür duygu, düşünce, davranış ve güdümüzü etkiler (Kağıtçıbaşı, 2010).

Sosyal etkileşim ve bizatihi sosyal varoluş, insanların kendilerinin ve başkalarının kim olduğunu bilmelerine bağlıdır. Benlik kavrayışı günlük yaşantımızı sürdürmemizi kolaylaştırır; kim olduğumuzu bilmek neyi düşünüp neyi yapacağımızı bilmemize, başkalarının kim olduğunu bilmemiz de onların düşüncelerini ve eylemlerini tahmin etmemize imkân verir. Şu halde benlik insanın temel ögesidir (Hogg ve ark., 2006)

William James (1890) bilinç akışı olarak benlik (ben) ile algı nesnesi olarak benliği (beni/bana) birbirinden ayırmıştır. Benlik kavramı (benliğin bilinen yönü) yani kim olduğumuzla ilgili bildiklerimiz olarak tanımlanırken, öz-farkındalık (benliğin bilen yönü) ise kendimiz hakkında düşünme eylemidir. “Ben” nesne konumundaki “beni ya da bana”nın farkında olabilir ve insanlar da kendilerini bilebilirler. Ne var ki, insanların bu benlik bilgilerinin kesinlikle doğru olduğunu söylemek demek değildir. İnsanlar kim olduklarını yeniden inşa etme eğilimindedirler ve bunu yapmış olduklarının farkında değildirler (Hogg ve ark., 2006; Taylor ve ark., 2007; Aronson ve ark., 2012).

Çeşitli imajların, şemaların, prototiplerin, anlayışların, teorilerin, amaçların, görevlerin bir bütünü olarak nitelendirilen benlik, dinamik bir yapı özelliğindedir (Bilgin, 2007).

Kişiliğin merkezi olarak kabul edilen benlik kişinin fiziksel, ruhsal, sosyal ve duygusal özellikleri, istekleri ve başarıları hakkındaki inançlarının toplamı olarak kabul edilebilir. Benlik kavramı büyük ölçüde bireyin yakınındaki insanların bireye doğrudan veya dolaylı olarak söylediklerinden, gösterdikleri tepkilerden ve yaptıkları davranışlardan etkilenen, bireye has bir deneyim alanıdır (Güngörmüş, 2001).

Bu çerçevede benliği “bireylerin değer, tutum, davranış özelliklerini etkileyen, dış dünyayı algılama, yakın ve uzak çevre ile ilişkiye girme biçimlerini şekillendiren ve etkileşimler sonucu şekillenen dinamik bir yapı” olarak tanımlayabiliriz.

1.1.2. Benlik Saygısı

Adams’a (1995) göre, benlik saygısı, benliğin duygusal boyutu ile ilişkilidir. Birey, kim olduğuyla ilgili düşüncelere sahip olması ile birlikte, kim olduğuyla ilgili belirli duygulara da hâkimdir.

Benlik saygısı, kendini olduğundan aşağı ya da olduğundan üstün görmeksizin kendinden memnun olma durumudur. Kendini değerli, olumlu, beğenilmeye ve sevmeye değer bulmaktır. Kendini olduğu gibi, gördüğü gibi kabullenmeyi, özüne güvenmeyi sağlayan olumlu bir ruh halidir (Yörükoğlu, 2007).

Rosenberg (1965), benlik saygısını kişinin kendine karşı pozitif veya negatif tavrı olarak ele alır. Buna göre kişi kendini değerlendirmede olumlu bir tutum içindeyse benlik saygısı yüksek; olumsuz bir tutum içindeyse benlik saygısı düşük olmaktadır. Yüksek benlik saygısına sahip bir birey, kendine saygı duymakta ve kendini toplumdaki değerli bir kişilik olarak görmektedir. Düşük benlik saygısı ise, genel olarak kalıcı ve sürekli bir şekilde kişinin kendisini olumsuz değerlendirmesi anlamına gelmektedir (Akt.; Hamarta ve ark., 2009).

Benlik saygısı (self-esteem), benlik kavramının beğenilip benimsenmesini gösterir. Kişinin kendi kendisini değerlendirmesi sonucunda ulaştığı benlik kavramını onaylamasından doğan beğeni durumudur. Benlik saygısı, kendini olduğundan aşağıda ya da olduğundan üstün görmeksizin kendinden memnun olma durumudur. Benlik saygısı, bireyin ne olduğu ile ne olmak istediği arasındaki farka ilişkin duygularını gösterir. İnsanların birey olarak, değerleri konusunda vardıkları kanıdır. Kendi benlik kavramını beğenmesi, onaylaması ve kendinden hoşnut olmasıdır (Yavuzer, 2012).

1.1.3. Benlik Şeması

Benlik şeması, kişinin benliği konusundaki önceki etkileşimleri sonucunda oluşmuş ve onun kendi hakkındaki enformasyon işlemine yardımcı olan genellemelerdir. Bunlar bireyin kendisi hakkında sahip olduğu ve belleğinde tuttuğu temsillere dayanır. Bireyin kendisini akıllı ve sporcu olarak algılaması buna örnektir. Ayrıca benlik şemaları diğer kişilerin algılanmasında da önemli bir rol oynar. Benlik şemalarının sayısı, kişinin olgunluğuna, karmaşık ve çeşitli alanlardaki deneyimlerinin zenginliğine göre değişir (Bilgin, 2007).

İnsanlar, tıpkı diğer insan ve olayların doğası hakkında olduğu gibi, kendileri hakkında da şemalar geliştirirler. Benlik şemaları sizin kendiniz hakkında düşünürken üzerinde odaklaştığınız boyutlardır. Benlik şemalarının, benlik bilgileri ve hareket halindeki benlikle ilgili önemli birçok işlevi vardır. Kişisel özelliklerimize ilişkin bilgiler karşılaştığımız durumların bizimle ilişkili olup olmadığını hızlı bir biçimde belirlememizi sağlar. Benlik şemaları şema-ilişkili bilgileri anımsamamızı kolaylaştırır. Geçmişteki davranışlarımızın anlamı hakkında çıkarsamalar yapmamızda ve gelecekteki davranışlarımıza yol gösterecek kararlar almamızda yardımcı olur (Taylor ve ark., 2007).

1.2. Benliğin İşlevleri (Güdüleri)

Baumeister' e (1998) göre benlik, insanların kendileriyle ve çevreleriyle uyumlu ve barışık bir yaşam için önemli referans noktasıdır. Bu yüzden insanlar olumlu ve tutarlı bir benlik yapısı oluşturma yönünde büyük bir motivasyona sahiptir. Olumlu ve tutarlı bir benlik yapısı oluşturmada benliğin işlevleri devreye girer. Araştırmacılar farklı şekillerde sınıflandırsa da en geniş kapsamıyla bu işlevler; *benlik bilgisi*, *benlik denetimi*, *benlik sunumu* ve *benliğini olumlama (kendini kayırma)* şeklinde kategorize edilebilir (Akt.; Aronson ve ark., 2012).

1.2.1. Benlik Bilgisi

İlk ve bir bakıma en belirgin benlik güdüsü, kişinin kendisi hakkında doğru ve geçerli bilgiye sahip olma arzusudur. Yani bir kendini değerlendirme durumu söz konusudur. İnsanlar kendileri hakkındaki gerçeği, bu gerçek ne denli hayal kırıcı ya da elverişsiz olursa olsun, bulma çabası içerisindedir. Öz-farkındalık (benlik bilgisi) kuramına göre benliğimiz ile ilgili yaşadığımız olaylarda mevcut davranışlarımızı değerlendirip içsel standartlarımız ve değerlerimizle karşılaştırırız. (Hogg ve ark., 2006; Taylor ve ark., 2007; Aronson ve ark., 2012). Yani kendimizin farkında oluruz ve kendimizi nesnel ve yargılayıcı bir biçimde değerlendirir ve içsel standart ve değerlerimize uyup uymamasına göre benliğimize karşı bir tavır takınırız.

1.2.2. Benlik Denetimi

Benlik bir yandan tutarlı olmaya çalışırken, diğer yandan değişime maruz kalan kişiliğin aktif bir parçasıdır. Değişen bu yapının yaşanan değişimleri bazı standartlara göre olmasını sağlamak benliğin denetim işlevinin görevidir. İnsanların henüz gerçekleşmemiş olayları hayal edebilme becerisi vardır ve geleceğe dair kısa, orta ve uzun vadeli planlamalar yapabilir. Benliğin denetim işlevi; şu anda neler yapılacağı ve geleceğe dair yapılacak planlamaları belirlemekle birlikte eylemlerimizin içsel değer ve standartlarımıza uygun hale getirilmesini sağlamakla alakalıdır (Aronson ve ark., 2012).

Örnek olarak; başkalarının yanlışlarını herkesin içerisinde yüze vurmamak ve toplum içinde olumsuz duyguları ifade etmemek gibi bir içsel standarda sahip olan birey, yaşadığı olaydan ne kadar rahatsız olursa olsun, o anda kendisinde olumsuz duygular oluşturan kişiye bağırıp tepki göstermesini, sahip olduğu benlik yapısının denetim mekanizması devreye girecek ve engelleyecektir.

1.2.3. Benlik Sunumu

İnsanlar sahip oldukları benlik yapısının, başkaları tarafından nasıl algılandığı, değerlendirildiği ve tutum ve davranışlarıyla başkaları üzerinde nasıl bir izlenim bıraktıkları ile ilgilendirilir. Bu yüzden insanlar çoğu zaman hareketlerini diğer kişiler üzerinde pozitif etki oluşturmak için düzenler (Ginis ve Leary, 2004). Benlik sunumu, başkalarının bizi görmek istediğimiz şekilde görmelerini sağlamaya çalışmaktır. Goffman' a (2009) göre benlik sunumu seyircilerimizi (yani çevremizdeki insanları) - öyle olmasak bile- olumlu özelliklere sahip olan biriymiş gibi göstermeye çalışmamızdır.

Schlenker' e (1980) göre benlik sunumu, başkalarına verdiğimiz izlenimi kontrol çabalarımıza verilen addır. Genellikle insanların bizi olumlu açıdan görmelerini isteriz. Benlik sunumunda en yaygın güdü belki de iyi bir izlenim vermektir (Akt.; Taylor ve ark., 2007). Ayrıca Leary (1995) benlik sunumu ile ilgili yaptığı çalışmanın sonuçlarına göre, insanların özel ortamlarda başka, kamusal alanda başka davrandıkları sonucuna ulaşmıştır (Akt.; Hogg ve ark., 2006).

Benlik sunumunun, benlik güdülerinden olan benliğini mazur gösterme güdüsüyle yakından alakası vardır. Benlik sunumu ile birey, kendisinin çevresindeki kişiler tarafından daha olumlu değerlendirilebilmek için, başarılı olunamayan bir görevden sonra bu durumu mazeret ve engellerle açıklayarak, olası suçlamalardan benliğini korumaktadır. Sonuç olarak, benliğin benlik sunumu işlevi ile insanlar kendi benlik yapılarının başka insanlarda oluşan izlenimlerini olumlu veya olumsuz bir biçimde düzenlemekte ve kontrol etmektedir.

1.2.4. Kendini Olumluma (Benliğini Mazur Gösterme)

Bütün kültürlerde insanlar, başkaları üzerinde bıraktıkları izlenimin niteliği konusunda endişe duyar. Yani benliğini olumlu bir şekilde sunmaya ve bu olumlu benlik izlenimini sürdürmeye gayret eder. Kendini olumluma; benlik sunumu ile kendimizin ve başkalarının gözünde oluşturduğumuz olumlu benlik imgesinin, iç ve dış faktörlerle değerinin azalmasını engellemek için çaba sarf etmektir (Aronson ve ark., 2012).

Kendini olumluma işlevi ile benlik sunumu işlevi birbiriyle alakalıdır. Benliğini mazur gösterme ile önceden başkalarında oluşturulan olumlu izlenim devam ettirilir. Benlik bu işlevi ile bazı olumsuz tutum ve davranışlarını mazur gösterir ve kendine uygun bazı bahaneler üretir. Bu kapsamda, iç faktörlere yaşanan bilişsel çelişkileri, oluşturulan olumlu benlik imgesi lehinde çözmek, dış faktörlere ise yaşanan ve başkalarının şahit olduğu olumsuzluklara karşı benliğini çeşitli mazeretlerden faydalanarak korumayı örnek gösterebiliriz.

Benlik Gelişimine Aile Etkisi

Topluma katılımın sağlandığı aile kurumu, sadece fiziksel ve ekonomik ihtiyaçların karşılanacağı değil, toplumsal ve kültürel değerlerin yaşatılması ve daha iyi bir yaşam sürdürülmesi için kadın ve erkeğin hayatlarını birleştirerek oluşturdukları evrensel bir yapıdır (Ersanlı, 2013).

Benlik, çocuk doğduğu andan itibaren, başından geçen sayısız olaylarla, çevresindeki kişiler ile etkileşime girmesinin sonucu yaptığı iç konuşmalar ve dış geri dönüşlerin etkisiyle yavaş yavaş oluşur. Benliğin gelişiminde kişilerarası ilişkilerin büyük bir önemi vardır. Çevremizdeki insanların bize karşı tepkileri benliğimizin gelişimini etkiler. Bir insanın kendisini ve çevresini algılayış tarzı (yani benliği) davranışlarını büyük ölçüde etkilemektedir (Baymur, 1997; Gander ve Gardiner, 2006).

Her insan bir aile içerisinde dünyaya gelir ve benliğini ebeveynleri şekillendirir. Çocuğun doğup büyümesi ve gelişmesinde etkili olan ilk ve en temel iletişim ağının

anlatımı ailedir. Çocuk dünyaya geldiğinde kendini anne-baba arasında kurulmuş olan iletişim ağının içerisinde bulur (Ersanlı, 2013).

İlk aylarda temel fizyolojik ihtiyaçlarının giderilme niteliğine göre bebek annesine bağlanma gerçekleştirir. Bu bağlanma türü en temel olan anne-çocuk arasındaki ilişkinin niteliğini belirler (Bowlby, 2012).

Bebek büyüdükçe davranışları daha amaçlı bir hal alır. Yakın çevresiyle ilişki kurdukça hangi davranışlarının hangi sonuçlara yol açtığını deneyimleyerek öğrenir. Ebeveynleri tarafından pekiştirilen davranışları sergiler ve pekiştirilmeyen davranışları sergilememeyi öğrenir. Bunun yanı sıra ebeveynleri arasında bir rol model seçer ve onun davranışlarını çok iyi bir biçimde gözlemleyip taklit eder. Gözlemler ve pekiştirmeler sonucu çocukta benlik yapısı gelişmeye başlar (Yörükoğlu, 1998; Yavuzer, 2012).

Çocuk büyüdükçe bağımsızlık duygusu gelişmeye başlar “ben yapabilirim” “ben yaparım” gibi kendi benliğine güven duymaya başladığını gösteren cümleler kurmaya başlar. Yaş ilerledikçe ve olgunlaştıkça, çocuk kendi kendine düşünüp karar alabilen bir birey haline gelir ve benliği daha da kararlı bir yapıya kavuşur. Çocuk “ben” i sayesinde dış dünya ile ilişkilerini düzenler. Yani kendi amaçlarına yönelirken davranışlarını denetler ve yakın çevresiyle olan ilişkilerine de dikkat eder (Yavuzer, 2012).

Birey ailesinden soyutlanamaz. Anne babanın kişilik üzerindeki kalıtsal etkileri kadar, psikososyal etkileri de benlik gelişim sürecinde etkilidir. Yetiştirilme biçimi, benlik yapısı ve değer ölçütü farklılıklarına, değer ölçütü farklılıkları ise bireylerin karşı cinse yönelirken yapacağı seçimlerde ve önceliklerinde etkili olur. Aile sisteminde bulunan ve kuşaktan kuşağa aktarılan kalıplar, aileyi oluşturan bireylerin benliğini şekillendirir. Yani benliğin oluşturulmasında ve şekillendirilmesinde en önemli çevresel etken ailedir (Kasatura, 2014).

Bununla birlikte, ailenin ekonomik durumu, ebeveynlerin eğitim düzeyi ve çocuk yetiştirmede yaygın olarak kullandıkları tutumlar, ebeveyn kaybı, eksikliği ve kültürel

etkenler vb. etkenler çocuğun benlik gelişimini etkiler. Ancak bireyin bu faktörlerin hangisinden daha fazla etkileneceği içinde bulunduğu toplumun koşulları tarafından belirlenir (Ersanlı, 2013).

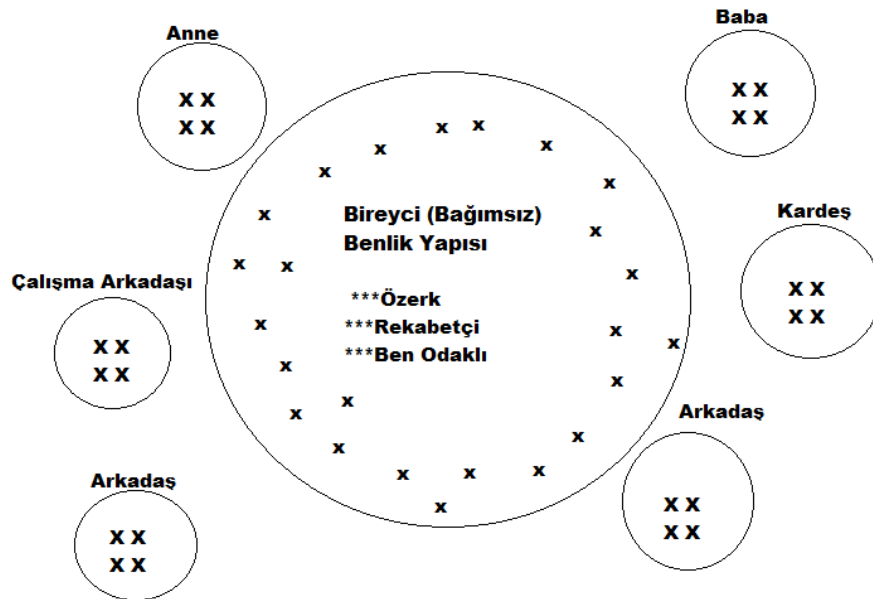
1.3. Benlik Yapıları

Önceki bölümlerde benliğin duygu ve tutumları etkilediğini, insan davranışlarında, tercihlerinde ve yönelimlerinde etkili olduğunu, yetişilen aile ve kültür bağlamda benlik yapılarının farklılaştığını ve farklı benlik yapılarının duygu, düşünce ve davranış farklılıklarını ortaya çıkardığını belirtmiştik. Bu farklılıkları belirlemek üzere araştırmacılar çalışmalarına ağırlık vermeye başlamış ve birçok kültürlerarası çalışma yapılmıştır. Kültürlerarası çalışmalara örnek olarak; Shweder ve Bourne (1984), Amerika ve Hindistan’ da kişilerin benlik yapılarını incelemiş ve benlik yapılarının öne çıkan özelliklerini belirlemeye çalışmıştır. Yapılan bu araştırma sonucunda, Amerikalı deneklerin, bireysel (benmerkezci) yapılar kullanırken, Hintli deneklerin ise, “kişilerin içinde buldukları ilişkiden etkilendikleri,” daha ortama bağlı ve ilişkisel “sosyomerkezci” kişi tanımlarını kullandıklarını belirlediler. Miller (1984) tarafından yapılan Amerikalı ve Hintli deneklerin karşılaştırıldığı diğer bir çalışmada ise, benliğin ilişkisel kavramsallaştırılmasının başkaları hakkında yapılan atıfları da etkilediği görüldü. Deneklere bazı sosyal olaylarda insanların olumsuz davranışlarının nedeni soruldu. Sonuçlar Amerikalıların daha çok kalıcı kişisel atıflar yaptığını, Hintlilerin ise duruma bağlı, bağlamsal atıflar yaptığını gösterdi (Kağıtçıbaşı, 2012). Yapılan araştırmalardan hareketle, benlik yapılarının genel özelliklerini vurgulamak istersek, bireyci benlik anlayışında benliğin çevreden etkilenmediği için kalıcı ve soyut özelliklere sahip olduğu, ilişkisel benlik anlayışında ise benliğin ortama ve çevreye göre değişmekte olduğu sonucuna ulaşabiliriz.

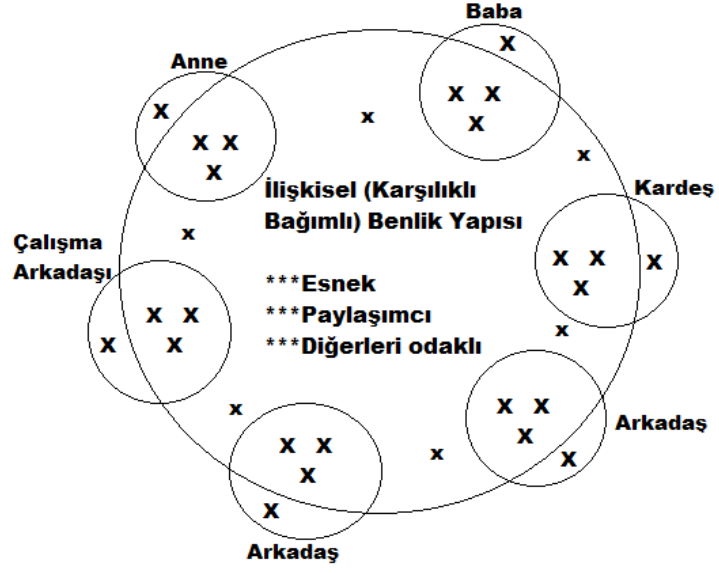
Benlik yapıları, kültürel ve kültürlerarası alanda çalışma yapan birçok araştırmacı tarafından ele alınmış ve farklı şekillerde adlandırılmıştır. Benlik yapıları ve kültür ilişkisini incelemek amacıyla yapılan kültürlerarası araştırmalar, benlik kültür ilişkisini

farklı şekillerde kavramlaştırma yoluna gitseler de (örn., Parsons (1951) “benliğe yönelme” “topluluğa yönelme”, Kluckhohn ve Strodtbeck (1961) “özel çıkarları arayış”, “topluluğun ortak çıkarlarını arayış”, Triandis (1985) “benmerkezcî”, “diğermerkezcî”, Triandis (1989) “özel benlik”, “kamusal benlik”, Markus ve Kitayama (1991) özerk (bağımsız) benlik ve ilişkisel (karşılıklı bağımlı) benlik, Kağıtçıbaşı (2012) “ilişkisel benlik-ayrık benlik”) Kashima ve Hardie’ in (2000) “ilişkisel” “bireycilik” “toplulukçuluk” benlik yapıları sınıflandırması benliğin daha geniş kapsamlı ele alınmasını sağladığı kabul edilmiştir. (Bkz. Tablo 1, Tablo 2, Tablo 3).

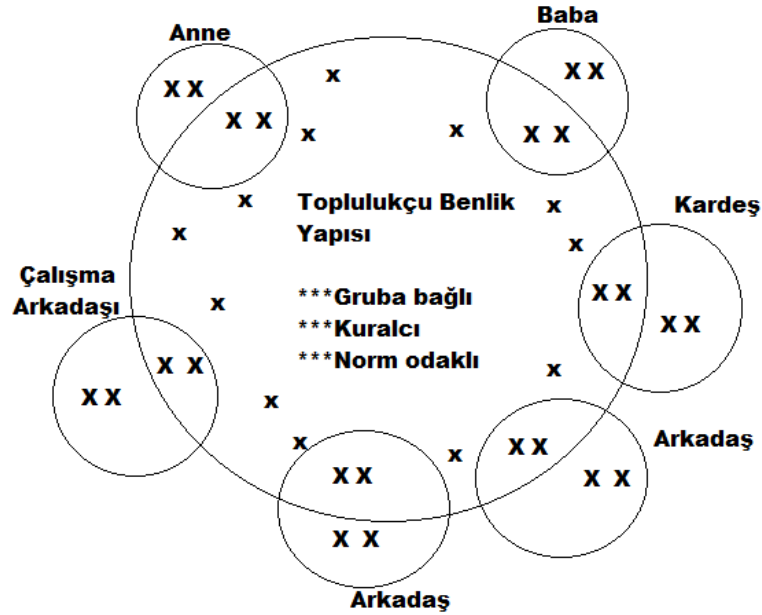
¹Şekil 1. Bireyci (Özerk) Benlik Yapısı

²Şekil 2. İlişkisel (Karşılıklı Bağımlı) Benlik Yapısı

³Şekil 3. Toplulukçu Benlik Yapısı

^{1 2 3} Markus and Kitayama (1991), Kashima and Hardie (2000) ve Hogg and Vaughan (2006) dan uyarlanmıştır.

Benlik yapıları ile ilgili tüm yaklaşımlar Batı ve Doğu kültürlerinin karşılaştırılması üzerinedir. Batı kültüründe insanlar özerk benlik yapısına, Doğu ve geçiş kültürlerinde ise insanların ilişkisel ve toplulukçu benlik yapılarına sahip olduğu genel itibariyle söylenebilir. Bireyci benlik yapısı, ben ve diğerleri arasında sınırları keskin olan özerk, toplulukçu benlik yapısı görece daha geçirgen sınırlara sahip ve ilişkisel benlik yapısı ise daha esnektir. Bireyci benlik, duygu, düşünce ve yetenek vb. içsel özelliklerini öne çıkarıp kullanırken, sosyal ortamlardan pek etkilenmez. İlişkisel (Karşılıklı bağımlı) benlik ilişkilere çok sıkı bir biçimde bağlıdır. Sosyal ortamlar duygu, düşünce vb. özellikler kişi üzerinde çok etkilidir. Kişinin davranışları diğer insanların

duygu, düşünce ve eylemlerine göre şekillenir. Toplulukçu benlik ise ilişkisel benliğin bazı özelliklerini taşımakla birlikte, sınırları toplumsal norm ve kurallar tarafından belirlenir. Bununla birlikte toplulukçu benlik yapısında bireylerin eylemleri, gruba ve topluluğa aidiyet, bağlılık, grubun ve toplumun hedef ve çıkarları doğrultusunda şekillenir.

Bireycilik, ilişkisellik ve toplulukçuluk yapıları, bize soyut ve çok boyutlu bir kavram olan “kültürün etkilediği toplumsal kurumlar” üzerinden kültürün ait olduğu toplum açısından değerlendirilmesi imkanı sağlamaktadır. Bu değerlendirmenin nesnel bir şekilde yapılması kültürden etkilenen benlik yapılarının hangi öğelerden etkilendiğini daha açık ortaya koyacaktır. Kültürel yönelimin davranışsal göstergelerinin ortaya konmasında oldukça önemlidir (Kağıtçıbaşı, 1996).

Hofstede (2001) bireyciliği “üyesi olunan toplumsal gruplardan duygusal olarak bağımsız olmak”, ilişkisellik ve toplulukçuluğu ise “içinde bulunulan toplumsal gruplara ve sosyal sisteme bağımlılık” şeklinde tanımlamıştır.

Batı kültüründe, başkalarının arasından sıyrılmak ve kendini göstermek, farklı olmak, kendini özgürce ifade edebilmek, kişisel amaçları gerçekleştirebilmek, kendine ve içgüdülerine güvenmek, kendi başlarına karar vermek önemlidir. Bireyci kültürlerde benlik başkalarından açıkça ayrılmıştır (Kağıtçıbaşı, 2010).

Bireyci kültürlerde bireysel çıkarlar her zaman benliğin temel parçasını oluşturur. Bireyler genellikle bağımsız olarak kendi statü, başarı, özgüvenleri ve ekonomik göstergeleri ile ön plana çıkarlar. Bu nedenle toplumda yaşayan bireylere verilen değer ve gösterilen saygının seviyesi, yine bu bireylerin uzmanlık durumları ve statüleri tarafından belirlenir (Bellah ve ark., 1985). Birçok doğu kültüründe ise insanlardan ziyade sorumluluklar, bireysel hedeflerden ziyade, içinde bulunulan toplumun, grubun vb. normları ve hedefleri daha önemlidir. Toplulukçu kültürlerde bireysel kimlik grup kimliğinden daha az önemlidir. (Gergen, 1991).

İlişkili benliğin yaygın olduğu kültürlerde benliğin özerkliğine, ayrılmışlığına değer verilmez, insanların esasta birbirine bağlı olduğu kuralı önem taşır. Toplulukçu kültürlerde ise kendini öne çıkaran kişiler hoş görülmez. Kendi başına farklı bir birey olmaksızın, grubun bir üyesi olarak var olmak daha fazla önem taşır. Yine bu toplumlarda başta gelen kural, başkalarına uymak ve onlara bağlılığı sürdürmektir (Markus ve Kitayama, 1991; Kağıtçıbaşı, 2010).

Bireyci, ilişkisel ve toplulukçu benlik yapılarına sahip kişilerin belirgin özelliklerini şu şekilde özetleyebiliriz:

Bireyci benlik yapısı; özerktir, eyleme geçerken kişisel hedef ve çıkarlarını önde tutar, kendi başarısına odaklanmıştır, yarışmacı/rekabetçidir, davranışlarında kişisel haz elde etmeye önem verir.

İlişkisel benlik yapısı; başkalarına bağımlıdır, eyleme geçerken başkalarının hedef ve çıkarlarını önde tutar, hem kendi hem de yakın çevresindekilerle birlikte başarılı olmaya odaklanmıştır, işbirlikçidir, davranışlarında yakın çevresindeki kişilerin isteklerini önde tutar.

Toplulukçu benlik yapısı; ait olduğu toplum/gruba bağımlıdır, eyleme geçerken ait olduğu toplum/grubun hedef ve çıkarlarını önde tutar, ait olduğu toplum/grubun başarılı olmasına odaklanır, bu sayede kendisi de başarılı olur, toplumdur, davranışlarında ait olduğu toplum/grubun kural ve normlarını önde tutar.

Benlik yapılarının kültürel bağlamda ele alma ve kategorize etme yaklaşımı, “toplulukçu kültürlerde sadece toplulukçu benlik yapısı, bireyci kültürlerde sadece bireyci benlik yapısı bulunur” demek değildir. Her kültürün alt gruplarında bile benlik yapılarında ciddi farklılıklara rastlanabilir (Örn., cinsiyet farkı, etnik yapı farklılığı vb.) (Kağıtçıbaşı, 2010). Yani bireyci kültürlerde toplulukçu benlikler, toplulukçu kültürlerde bireyci benlikler bulunabilir.

Kültürel düzeydeki bu ayrımlar benliğin yorumlanma biçimindeki farklılıkları ve sosyal ilişkilerin nasıl anlaşıldığını yansıtıcı bir özellik sergiler. Benliğin ve sosyal ilişkilerin üzerinde yükseldiği temel, kişi merkezli yeni toplumlarda görece birbirinden bağımsızdır. Buna karşılık, geleneksel/grup merkezli eski toplumlarda karşılıklı bağımlılık ilişkisi egemendir (Hogg ve ark., 2006; Taylor ve ark., 2007). Antropolog, sosyolog ve psikologların yaptığı kültürler arası çalışmalar bu farklılığı çok değişik şekillerde göstermektedir. Benlik yapılarının arasındaki temel ayrım, bireyci benlik yapısının kendi içinde yeterli, bireyselleşmiş, ayrık ve bağımsız ve diğer kişilerden kesin sınırlarla ayrılmış olması, ilişkisel (karşılıklı bağımlı) benliğin sınırlarının yakın çevre ile ilişkilere göre belirlendiğinden daha esnek ve değişken özelliklere sahip olması ve toplulukçu benliğin ise sınırlarının toplum normları tarafından belirlenmesinden ötürü ilişkisel benlik ile karşılaştırıldığında görece daha belirgin olmasıdır.

1.4. Kültür ve Benlik Yapıları

İnsanlar bir kültürel çevrede kültürün etkisiyle yetişir, benliği sosyalizasyon sürecini içinde tamamladığı ve sürdürdüğü kültür ile şekillenir (Baymur 1997; Hogg ve ark., 2006;; Taylor ve ark., 2007, Aronson ve ark., 2012; Kağıtçıbaşı, 2012).

Elkin 'e (1978) göre kültür, insan topluluklarının içinde yaşadıkları fiziksel ve toplumsal çevreye uyum çabalarından doğan bir yaşam biçimidir (Akt.; Yörükoğlu, 1992) Cohen' e (1998) göre ise kültür, “davranışlarımızı, düşüncelerimizi, algılarımızı, değerlerimizi, amaçlarımızı, ahlakımızı ve bilişsel süreçlerimizi şekillendiren bir yapıdır. Kültür bir toplumda geçerli olan ve paylaşılan adet, gelenek, görenek, töre, normlar, inanç ve inanışlar, maddi ve manevi değerler, toplumun sahip olduğu edebiyat, sanat, tarih ve coğrafyayı içeren ve zaman süreci içerisinde toplumda üretilmiş olan ve toplumun öteki üyeleri ile paylaşılan her şeyi kapsar. Kültürü “toplumun kişilik yapısı” olarak tanımlamak yanlış olmaz.

Kültür bizlere toplumun nasıl işlediğini, günlük hayatın nasıl sürdürülmesi gerektiğini, neyin mümkün olup neyin mümkün olmadığını, kurallara uymazsak ne ile

karşılaşılabileceğimizi söyleyerek, bir nevi toplumsal hayatın katılım koşullarını sunar (Newman, 2013). Bu yönüyle kültür bizim benliğimize etki eder. Yani kültür, biliş, duygu, düşünce ve güdüleri etkileyerek benlik gelişimini yönlendirir.

Oldukça karmaşık ve soyut bir kavram olan benlik, bu güne kadar araştırmacılar tarafından farklı boyutları öne çıkarılarak ele alınmış, araştırılmış, farklı değişkenlerle ilişkilendirilmiş ve tanımlanmıştır. Filipinler’ de benlik kavramı “Kapwa” (benlik ve ötekilerin birliği), Japonya’ da “Amae” (yaşam boyu bağlılığı ifade eden grup benliği), Afrika’ da çocuğa isim konulmasından ölümüne kadar devam eden “sosyal benlik”, Amerika’ da bireyciliğin öne çıktığı “Ethos” kavramıyla ve Çin’ de benlik “başkalarının ile ilişkili olarak tanımlanır (Akt.; Kağıtçıbaşı, 2012).

Benlik kavramının anlamı, Batı düşünce tarzında üzerinde çokça durulup araştırıldığı için benlik ile ilgili çalışmalar benliğin bireyci özellikleri öne çıkarılmış ve bireyci toplumların benlik özellikleri ortaya koyulmuştur. Daha sonra batılı kültürlerin benliği sadece “bireyselleşme” çerçevesinde kavramlaştırıp ele almasına tepki olarak bazı araştırmacılar, toplulukçu kültürleri de içerisine alan çalışmalar yapmıştır. Bu çerçevede kültürel ve kültürlerarası bağlamın psikolojik süreçler üzerindeki etkisi, esas olarak bireycilik-toplulukçuluk çerçevesinde incelenmeye başlanmıştır. Hofstede’ in (2001) “Kültürün Sonuçları” adındaki kitabında ortaya koyduğu bireycilik ve toplulukçuluk kavramları kültürdeki değer farklılaşmalarını en iyi açıklayan boyut olarak değerlendirilmiş ve sonrasında kültürlerarası çalışmalarda önem kazanmıştır. Kültürlerarası araştırmalar, kültürün benliğe etkisinin araştırılmasını ve benliğin kültürel çerçevede ele alınmasını sağlamıştır (Kağıtçıbaşı, 2010).

Kültürlerarası duygu, düşünce ve davranış farklılıklarının temelinde o kültürde yaygın olan benlik yapıları arasındaki farkların olduğunu vurgulamıştır. Kültürler farklıdır; farklı kültürler farklı benlik yapılarının ortaya çıkmasına yol açabilir. Bu farklı benlik yapıları bireylerin davranışlarının diğer bütün yönlerini etkiler (Kağıtçıbaşı, 2010). Kültürel alandaki farklılıklar, yaşam alanlarını düzenleyen kurallar sistemi

(sınırlar) ve sosyoekonomik çevre farklılıklarıyla ilişkilidir. Kùltürler, üyesi olan kişilerden farklı şeyleri bekleedikleri için, üyeler yaşantılarını bu beklentiler doğrultusunda bütünleştirir ve düzenler (Ercan, 2008).

Benlik kavramı farklı kültürel ortamlarda farklı şekillerde anlaşılır (Kağıtçıbaşı, 2010). Markus, Mullally ve Kitayama' a (1997) göre benliğin kavramsallaştırması her kültürde farklı yollarla yapılır. Çünkü toplumun kültürü ve sosyokültürel yapısı, benlik kavramının oluşumu ve gelişimi aşamasındaki psikolojik süreci etkiler.

1.5. Benlik ve Kültürün Bilişsel, Psikolojik ve Sosyal Süreçlere Etkisi

Kùltürlerarası çalışma yapan araştırmacılar, bir dizi temel insan davranışı ile bilişsel, sosyal ve psikolojik süreçlerin kültürden kültüre değişen benlik yapılarında farklılıklar gösterdiğini kanıtlamıştır. Bilişsel, sosyal ve psikolojik süreçler insanların karar almasında, değerlendirme yapmasında, tercihte bulunmasında, yakın ve uzak çevresi ile ilişkileri, düşünceler, duygular vb. işlemlerde etkili ve belirleyicidir.

1.5.1. Benlik Algısı ve Sunumu

Bireyler sosyalizasyon sürecinde, içinde yetiştikleri toplum ve kültürde (yetiştirilme tarzlarına da bağılı olarak) benlik kavramı ile ilgili yoğun bir normlar hiyerarşisiyle karşılaşır. Bu norm hiyerarşisi ergenlik dönemi sonuna kadar birey üzerinde yüksek derecede etkili olur. Bireyin benlik yapısı ergenlik döneminden sonra daha kararlı hale gelmektedir. Çeşitli araştırmalar, farklı benlik yapılarının farklı benlik algılarına ve benlik sunumlarına yol açtığını göstermiştir (Kağıtçıbaşı, 2012).

Bireyler kendi dünyalarındaki anlayış ve benlik şemalarına bağılı olarak kendi kültürel sistemlerini koruyan ve sürdüren bir yapıya sahiptir. Bir kültürel yapının diğerinden farklı olması benlik yapılarındaki farklılaşmayla birlikte, kişinin benliğinin konu olduğu psikososyal işlemlerde farklılaşmaya neden olur (Heine ve ark., 1999).

Benlik algısı, kişinin benlik sunumu ile ilişkilidir. Benlik yapılarının farklı oluşu, benlik algısını ve benlik sunumunu etkilemektedir. Bağımsızlığın ve özerkliğin vurgulandığı kültürlerde bireylerin kendini öne çıkarma, rekabetçi olma ve aradan sıyrılma, kendi kişisel hedef ve çıkarları için her şeyi yapma, toplulukçu ve ilişkiselliğin vurgulandığı kültürlerde ise kurallara uyma, kişilerarası ilişkilere önem verme, öteki odaklı olma, toplum ve grup hedeflerini kendi önceliklerinden daha önde tutma vb. gibi benlik sunumları hakkında bilgi veren davranışları, içinde yaşadıkları toplum ve kültür tarafından desteklenir.

1.5.2. Duygular

Duygu en geniş anlamıyla, önceki yaşantı ve deneyimlere bağlı olarak bir obje, olay ya da olguya karşı duyumsanan yoğun hislerdir.

Duyguların, farklı toplumlarda yaşayan bireyler için biyolojik olarak evrensel olarak yaşandığı düşünülse de, duyguları içinde buldukları ortamlardan soyutlamamız mümkün değildir. Dolayısıyla, duygular bireyci ve toplulukçu kültürlerde farklı benlik yapılarına sahip kişiler tarafından farklı algılanır. Bireyci ve toplulukçu kültürleri de göz önünde bulundurarak duyguları olumlu ve olumsuz duygular, Kağıtçıbaşı (2010) “sosyal olarak uzaklaştırıcı” ve “sosyal olarak birleştirici” duygular, Markus ve Kitayama (1991) ise “ego odaklı” ve “öteki odaklı” duygular olarak ayırt edilmiştir.

Kişisel hedeflerimize ulaştığımızda veya arzu edilen içsel özelliklere sahip olduğumuz kabul edildiğinde gurur ve üstünlük gibi duygular yaşarız. Aynı şekilde, kızgınlık ya da engellenme gibi duyguları da birtakım amaç ve isteklerimiz engellendiğinde yaşarız. Her iki durumda da içsel özelliklerimiz ön plandadır ve sosyal bağlam bunların dışındadır. Buna karşılık bazı duygular (aşk, sevgi, saygı, arkadaşlık vb.) sosyal bağlam ile yakından alakalıdır. Bu duygular, bir ilişkinin parçası olmaktan doğan duygulardır. Bu duygular yaşandığında, ilişki daha da güç kazanır. Farklı toplumlarda yaşayan her birey bu duyguları yaşamaktadır (Kağıtçıbaşı, 2010).

Markus ve Kitayama (1991), sosyal olarak uzaklaştırıcı (ego odaklı) duyguların bağımsız benlik yapılarına sahip bireylerde, sosyal olarak birleştirici (öteki odaklı) duyguların daha çok karşılıklı bağımlı benlik yapılarına sahip bireylerde yaygın olarak hissedildiğini belirtmişlerdir. Ayrıca Kitayama ve ark. (2000) tarafından yapılan bir araştırmanın sonuçlarına göre, Japonlar sosyal katılımlı duyguları sosyal katılımlı olmayan duygulardan daha fazla yaşamaktadır. Japonlar iyi hisleri sosyal katılımlı duygularla ilişkilendirmiş, Amerikalılar ise sosyal katılımlı olmayan duygularla bağdaştırmışlardır (Akt.; Kağıtçıbaşı, 2012).

1.5.3. Düşünceler (Biliş)

Tutumun en önemli öğelerinden biri olan düşünceler, bireylerin algı alanını etkilemekte ve bu algı alanına göre şekillenmektedir. İnsanların olay ve olgulara ilişkin geliştirdiği düşünceler sahip oldukları benlik yapılarından etkilenmektedir.

İnsanlar kendi dünyalarındaki anlayış ve benlik şemalarına bağlı olarak kendi benlik yapılarını ve kendi kültürel sistemlerini koruyan, sürdüren bir yapı sergilerler. Yapılan araştırmalar benliği etkileyen kültürel etmenlerin bilişsel süreçlerde önemli bir yeri olduğunu ve benlik-bellek arasında karşılıklı etkileşim olduğu sonucuna ulaşmıştır (Heine ve ark., 1991; Hogg ve ark., 2006).

Triandis (1995), benlik yapılarını ele alırken bu yapıların bilişsel boyutunu öne çıkarmıştır. Batı kültürünü benimseyen insanlar özerk benlik yapısına ilişkin öğeler kullanırken, Doğu kültürünü benimseyen insanlar ilişkisel ve toplulukçu benlik yapılarına ilişkin öğeler kullanırlar.

Benlik yapılarının bilinç üzerine etkilerini ortaya çıkarılması için yetişkinlerin benliği üzerine yapılan bir araştırmanın sonuçlarına göre; Amerikalılar kendi bireysel deneyimleri hakkında daha çok anıya sahip olduğu ve bu anıları aktarırken kendi rolleri ve duyguları üzerine daha fazla odaklandıklarını, Çinlilerin ise sosyal ve tarihsel olayları daha çok hatırladıkları, sosyal etkileşimler ve kendileri için önemli olan diğer kişiler

üzerine yoğunlaştırdıkları bulgulanmıştır. Ayrıca Cross, Morris ve Gore (2003), bağımsız benlik yapılarına sahip olan kişilerle ilişkisel benlik yapılarına sahip olan kişileri karşılaştırdıkları araştırmada, ilişkisel benlik yapılarına sahip bireylerin ilişkisel terimlerle ilgili daha çok bilişsel şemalarının olduğunu, bunları daha olumlu değerlendirdiklerini ve ilişkisel olgularla ilgili daha iyi bellekleri olduğu sonuçlarına ulaşmışlardır (Akt.; Kağıtçıbaşı, 2012).

1.5.4. Başarı Güdüsü

Başarı, hedeflere ulaşma ve istediklerini elde etme ile gerilim duygularının azalmasını ve rahatlama hissinin artmasını sağlayan bir olgudur. Davranış ve motivasyonların benlik yapılarından etkilendiğini söylemiştik. Başarı da benlik yapısından etkilenen bir güdüdür. Başarı her toplumda ve kültürde olmazsa olmaz bir güdüdür. Toplumda yaşayan insanların hedeflere sahip olması ve bunlara ulaşması, onların kendileri açısından daha anlamlı bir hayat geçirmelerine katkı sağlar. Fakat başarı güdüsü her kültürde farklı şekillerde algılanır. Örn. bireyci kültürlerde başarı güdüsü, bireysel çaba, etkinlik ve mücadelecilik, ötekilerle rekabet olarak bireyin benliği ve özerkliğini öne çıkaran bir yapıda anlamlandırılmaktayken, toplulukçu kültürlerde ise toplum ve kültür için çaba, bireysel başarı yerine toplumu için başarılar elde etmek yani “sosyal yönelimli başarı güdüsü” olarak anlamlandırılmayı içermektedir (Kağıtçıbaşı, 2012).

1.5.5. Denetim

Denetim, insan davranışlarını kontrol eden ve denetleyen bir mekanizmadır. Denetim kavramının, sosyal bir varlık olan insanın içinde yaşadığı kültürle yakından alakası bulunmaktadır. Denetim kavramını içsel ve dışsal denetim şeklinde kategorize edebiliriz. Bireyci bir bakış açısına göre içsel denetim her zaman çok iyidir, çünkü kişisel olarak özerkliği destekleyip pekiştirmektedir. Yapılan araştırmalar denetim kavramının anlamlandırılmasında kültürlere göre farkların olduğu sonucuna ulaşmıştır. Mesela; Weisz, Rothbaum ve Blackburn (1984) yaptıkları kültürlerarası bir araştırmada,

Amerika’ da, mevcut gerçekleri etkilemek anlamı taşıyan birincil denetime değer verilirken, Japonya’ da mevcut gerçekliklere uyum sağlamayı yansıtan ikincil denetime önem verildiği sonucuna ulaşmışlardır (Kağıtçıbaşı, 2012). Denetim odakları, toplulukçu kültürlerde uyum sağlayıcılık ve otoriteye itaat kavramlarını çağrıştıran aile, toplum vb. gibi sosyal kurumlarken, bireyci kültürlerde özerklik, kendi başınlık, farklı olma vb. gibi kavramları çağrıştıran bireyin kendi özü ve benliği olabilmektedir.

Denetim kavramını eş seçme ve evlilik ile ilişkilendirirsek, toplulukçu kültürlerde eş seçme ve evlenme sürecinde toplum ve aile söz sahibidir. Bu toplumlarda aile bir otoritedir, bir denetim odağıdır, evlilikte yaşanan riskli problemlerin çözümü için aile büyükleri devreye kolaylıkla sokulur. Fakat bireyci kültürlerde özerklik, bağımsızlık vurgulandığı ve desteklendiği için eş seçme ve evlenme sürecinde birey kendi kararlarını verir. Denetim odağı aile ve toplum olmayınca boşanmaya kadar giden problemlere müdahale gecikebilir.

1.6. Türk Kültürü ve Benlik Yapıları

Benlik yapılarının Amerika ve Hindistan toplumunun kültürlerinin karşılaştırılmasıyla kültürlerarası anlamda araştırılmaya başladığını söylemiştik. Peki kendi kültürümüzü hangi kategoriye yerleştirebiliriz? Bireyci mi yoksa toplulukçu muyuz? Yapılan bir araştırmada Türk ve İsveçli kişilerin Özerk ve İlişkisel benlik kurgusu, mevcut yaşam durumları ve tutum değişiklikleri karşılaştırılmış ve Türkiye’de, geleneksel sosyokültürel çevre, ilişkisel benliğin gelişimini destekleyen aile, akrabalar ve komşularla, kişilerarası ilişkilerin ve yakın bağların önemli olduğu bir ortam olarak tanımlanmıştır (İmamoğlu, 1998; Kağıtçıbaşı, 2010; Kağıtçıbaşı, 2012).

Bireylerin sosyalizasyon sürecinde, benliklerinin şekillenmesinde etkili olan sosyal organizasyonlar yani toplumsal kurumlar benlik yapıları üzerinde etkilidir. Toplumsal kurumlardaki değişmeler, içinde yaşanan toplum ve kültürdeki benlik yapılarını da etkilemektedir. Günümüzde toplumsal, teknolojik ve ekonomik gelişmelere

ve değişikliklere bağlı olarak Türk toplumunda da benlik yapılarında farklılaşma meydana gelmektedir.

Kültür ne kadar bireyci olursa, yani benlik ne kadar ayırık yapılandırılırsa, o toplumda özerk benlik de çok olacaktır (başka bir deyişle, özerk benlik kişinin deneyimlerinde en fazla ortaya çıkan benlik olacaktır). Bunun tam tersi olarak kültür ne kadar toplulukçuysa, toplulukçu benlik de o kadar çok sayıda olacaktır. Ailesel ve toplumsal bağların gücünün derecesini yansıtan sosyal ilişkiler ve bu ilişkilerin sıklığı da toplulukçu benliğin sayısının artmasında etkilidir (Kağıtçıbaşı, 2012).

Türkiye toplumsal olarak kendisine “muasır medeniyetler seviyesine ulaşma” ve modernleşme hedefini seçmiştir. Modernleşme kavramı, içinde yaşanan çağın koşullarına uyum sağlama ve ekonomik, teknolojik, psikolojik ve toplumsal olarak “başka toplum ve kültürler seviyesine gelme veya üstün olma” anlamlarını çağrıştırmaktadır. Modernleşme çağa ayak uydurma ve içinde yaşanan toplumun sürekliliğini sağlama açısından olumlu bir kavram olmasının yanı sıra toplumda yaşayan bireylerde ve kültürde değişme, toplumsal denetim sorunları ve çözülme gibi olumsuz sonuçlara da neden olabilmektedir. Modernleşmenin neden olduğu toplumsal denetimin azalması nedeniyle, Türkiye geçiş kültürü özelliği taşımakta ve bireyci kültürün etkisi ülkemizde iyiden iyiye artmış durumdadır (Kongar, 1999). Önceki dönemlerde daha toplulukçu bir yapı sergileyen Türk kültürü, günümüze kadar yaşanan ekonomik, sosyal, teknolojik değişimlerle toplulukçu kültür özellikleri yanında bireyci özellikler de göstermeye başlamıştır (Göregenli 1995; Çileli, 2000).

Hofsdete (2001) Türkiye toplumunun her iki benlik yapısına da sahip olduğunu, aile, akraba ve sosyal ilişki ve bağların kuvvetli olduğunu yani toplulukçu kültür özelliklerinin baskın olduğunu söylemiştir. Türk toplumunda kişilerarası ilişkilerin kuvvetli olduğunu söylemekle birlikte 1950’lerden itibaren küreselleşme, ekonomik ve teknolojik gelişme ve değişmelerle birlikte toplumsal yapıda da bazı farklılaşmalar meydana gelmiştir. Bu değişimin sonucu olarak Türk toplumunda toplulukçu eğilimlerin

yanında, bireyci eğilimler de artmıştır. Kağıtçıbaşı' na (1998, 2012) göre, Türk toplumu ve kültürü hem bireyci hem de toplulukçu özellikler göstermekte ve her iki benlik yapısını da içinde barındırmaktadır.

Ülkemizde ise Kağıtçıbaşı ve İmamoğlu ikili benlik kurgusunun ülkemize uygun olmadığını belirtmiş ve farklı yapılar önermiştir. İmamoğlu (1998), özerk ve ilişkisel benlik yönelimlerini bir araya getiren ve “Dengelenmiş Bireyselleşme Ayrışma Modeli” olarak adlandırdığı bir model önermiştir. Ona göre insanlar doğuştan ayrışma ve bütünleşme eğilimine sahiptir. Bir başka deyişle, insanlar kendi potansiyelleri keşfetme ile ilgili temel bir gereksinime sahiptir ve bu süreç kişilerin bireyselliğini kazanmasını sağlayarak onları diğerlerinden farklılaştırmaktadır. İmamoğlu (1998) bu gelişimsel eğilimi “bireysel farklılaşma yönelimi” olarak adlandırmıştır. Bu yönelimi bir ucunda bireyselleşme (kişinin kendi potansiyeline dayanarak içsel güdülenmeyle hareket etmesi), diğer ucunda da toplumsal beklentilere göre hareket etme ya da güdülenme kaynağı olarak dışsal kaynakları kullanma bulunmaktadır, ayrıca insanların başkalarına bağlı olmaya yönelik bir eğilime sahip olduklarının belirtmiş ve bu yönelimi de “kişilerarası bütünleşme yönelimi” olarak adlandırmıştır. Bu yönelimin de bir ucunda ilişkisellik, diğer ucunda ayrışma yer almaktadır

Toplumsal değişimler ve eğilimlerimiz de göz önünde bulundurulduğunda, Türk toplumunun toplulukçuluk eğilimleri 1980 lerden önce ağır basmaktayken, günümüzde ise bireyci eğilimlerinin arttığı gözlenmektedir. Bu duruma aile ve yakın çevre ilişkilerini etkilemiştir ve benlik yapılarının farklılaşmasına sebep olmuştur. Farklılaşan benlik yapılarının ise bireylerin eş seçmedeki tercih ve beklentilerini de farklılaştırdığı düşünülmektedir.

1.7. Benlik İle İlgili Ülkemizde Yapılan Araştırmalar

Göregenli (1995), bireyci-toplulukçu benlik ölçeğini Türkçeye uyarladığı çalışmaya göre, Türk kültürünün benlik yapıları açısından salt olarak “bireycilik-toplulukçuluk” açısından sınıflandırmayacağını savunmuştur.

Seçkin (1996), üniversite öğrencilerinin benlik yapılarını incelediği araştırmasında, içerik analizi yöntemini kullanmış ve üniversite öğrencilerinin genel olarak karşılıklı bağımlı benlik yapısı sergilediklerini bulmuştur.

İmamoğlu (1998, 2003), üniversite öğrencilerinin benlik yapılarını iki farklı araştırmayla incelemiştir. İlk olarak 1998 yılında yaptığı çalışmanın sonucunda, üniversite öğrencilerinin bireyselleşme eğilimi göstermekte olduğunu, 2003 yılında yaptığı çalışmaya göre ise, bireyselleşme ve ilişkililik boyutlarının birbirine taban tabana zıt boyutlar olmadığı, sadece farklı boyutlar olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Kurt (2000), bireyci-ilişkisel ve kalıplaşmış-kopuk benlik yapılarını bağımsızlık düzeyi açısından inceledikleri araştırmaya göre, bireyci ve ilişkisel benlik yapısına sahip katılımcılar, diğer katılımcılardan bağımsızlık düzeyi açısından daha yüksek puan almıştır. Fakat araştırmacı Batılı ve Türk kültürlerinde bağımsızlık ve kopukluğun farklı anlamlara gelebileceğini de vurgulamıştır.

Gezgin (2002), herhangi bir işyerinde çalışan ve çalışmayan kadınların, benlik algısı, benlik kurgusu ve merkezi kimlik tanımlamalarını karşılaştıran bir araştırma yapmıştır. Araştırma bulgularına göre, gelişim dönemleri açısından genç yetişkinlik döneminde olduğu kabul edilen katılımcıların, bireysel benlik gelişimi yönelimlerinin özerkleşme yönünde, yetişkinlerin ise ilişkisel benlik gelişimi yönelimlerinin bütünlük yönünde olduğu gözlenmiştir.

Gezici ve Güvenç (2003), 217 kadının katılımıyla benlik kurgusu, çalışma durumu ve yaş arasında ilişki olup olmadığını ortaya çıkarmak için bir çalışma yapmıştır. Araştırma bulgularına göre, benlik kurgusunda ortaya çıkan farklılıklarda çalışma durumu ve yaşın etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Buna göre, uzmanlık gerektiren işlerde çalışan kadınların, bireyselleşme ve özerkleşme eğilimi, vasıfsız işte çalışan kadınlara göre daha yüksektir. Yani çalışılan işin niteliği özerkleşme eğilimi etkilemektedir. Ayrıca araştırma sonuçlarına göre, yaş düzeyinin de benlik kurgularını etkilediği bulunmuştur. Genç yetişkin kadınların, yetişkin kadınlardan daha fazla

özerkleşme eğilimi sergilediği, yetişkin kadınların ise genç yetişkin kadınlardan daha fazla duygusal bütünleşme ve ilişkisellik eğilimi sergilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Çukur (2004), ABD, Türkiye ve Filipinler vatandaşı olan katılımcılar üzerinde yürüttüğü çalışmada, benlik yapıları ve değer yönelimleri arasındaki farklılık ve benzerlikleri kültürlerarası düzeyde ortaya çıkarmak istemiştir. Araştırma sonuçlarına göre, üç kültürde de ilişki benlik yapısı ve tutucu değerlerin dindarlık ile ilişkili olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Karakitapoğlu-Aygün (2004), üniversite öğrencilerinde benlik, kimlik ve duygusal iyilik hali arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma sonucuna göre benliğin Türk kültüründe en uygun ifadesinin bağımsız benlik yapısı ve karşılıklı bağımlı benlik yapısı olduğu sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca, kadınların kendilerini erkeklere göre, daha fazla kişisel, daha az geleneksel terimlerle tanımladığı gözlenmiştir.

İmamoğlu ve Karakitapoğlu-Aygün (2004), ABD' li ve Türk gençleri, ergenlerin benlik kurguları, algılanan ana-baba tutumları ve iyilik halleri konularında karşılaştırmışlardır. Araştırmanın bulgularına göre ABD' li gençlerin ilişki benlik yapısı puanları, Türk gençlerden anlamlı olarak yüksek bulunmuştur. Ayrıca iki kültür arasında bireyselci (özerk) benlik yapısı açısından anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Tuncer (2005), Aile Bağlamında Benlik Ölçeğini kullanarak, benlik stilleri ve tutumlar arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma sonuçlarına göre, katılımcıların benlik yapısı puanlarının sıralaması; ilişki benlik puanı, özerk-ilişki benlik ve özerk benlik puanı şeklinde olmuştur.

Carpenter ve Karakitapoğlu-Aygün (2005), Türk ve ABDli (ABD li öğrenciler Meksika ve Avrupa kökenli) öğrencileri benlik kavramları açısından karşılaştırmışlardır. Bu karşılaştırmada, kişisel kimlik, sosyal kimlik ve toplulukçu kimlik şeklinde üçlü bir ayırma gitmişlerdir. Araştırma bulgularına göre, her iki kültürde kimlik sıralamasının, kişisel kimlik, sosyal kimlik ve toplulukçu kimlik şeklinde aynı olarak sıralandığını

bulgulamışlardır. Bununla beraber, Türk ve Meksika kökenli öğrencilerin, Avrupa kökenli öğrencilere göre, kişisel, sosyal ve toplulukçu benlik yapısının önemini daha fazla vurguladıkları gözlenmiştir.

Dost (2006), önemli yaşam olaylarını anlatırken kullanılan duygu dili ve benlik yapıları arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarmak için bir araştırma yapmıştır. Araştırma bulgularına göre, katılımcıların özerklik düzeyleri arttıkça kendi duygularını daha soyut, ilişkisellik düzeyleri arttıkça daha somut olarak betimledikleri gözlenmiştir. Ayrıca kadınların özerk-ilişkisel benlik ölçeğinden, erkeklere göre anlamlı bir biçimde yüksek puanlar aldıkları ve yaş faktörü ile benlik kurguları arasında anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Gündoğdu (2007), Dengeli Ayrışma-Bütünleşme Modeline göre benlik yapıları ve evlilik kalitesi arasındaki ilişkiyi incelemiş ve en dengesiz boyutu gösteren kopuk kalıplaşmış benlik yapısına sahip kişilerin düşük evlilik doyumu yaşadığı ve eşi ile anlaşma düzeyinin daha düşük olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Ercan (2008), üniversite öğrencileriyle aşk biçimleri ile benlik tipleri arasında bir ilişki bulunup bulunmadığını belirlemek için bir araştırma yapmıştır. Araştırma bulgularına göre, katılımcıların benlik yapısı puanları yüksekte düşüğe, bireycilik, ilişkisellik ve toplulukçuluk şeklinde sıralanmıştır. Ayrıca toplulukçuluk puanları cinsiyete göre farklılaşmazken, bireycilik ve ilişkisellik puanları cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermektedir. Kadınların bireycilik puanlarının, erkeklere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Katılımcıların sosyoekonomik düzeyi değişkeni ile ilişkisellik benlik yapısı puanları arasında anlamlı bir fark bulunmazken, üst sosyoekonomik düzeydeki katılımcıların bireyci benlik yapısı puanlarının ve alt sosyoekonomik düzeydeki katılımcıların toplulukçuluk benlik yapısı puanlarının yüksek olduğu gözlenmiştir. Benlik yapıları eğitim düzeyi açısından ele alındığında ise, ilköğretim ve lise mezunlarının ilişkisellik ve toplulukçu benlik yapısı puanlarının, lisans ve lisansüstü

eğitim alanların ise bireyci benlik yapısı puanlarının daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir.

Yalçındağ (2009), Dengeli Ayrışma-Bütünleşme Modeline göre, cesaret ile benlik yapıları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma sonucuna göre, ilişkili-kendileşmiş benlik yapısına sahip bireylerin yüksek cesaret, kopuk-kalıplaşmış benlik yapısına sahip bireylerin ise düşük cesarete eğilimi olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Ercan (2009), benlik tanımları, çatışma durumları, stres ve algılanan yönetici desteği arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla bir çalışma yapmıştır. Yapılan araştırma göre, özerk benlik yapısının, stres ve iş-aile çatışmasında aracı bir role sahip olduğu, bağımlı benlik yapısının ise stres ve iş-aile çatışmasında aracı bir değişken olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yani, özerk benlik yapısına sahip olan kişilerde aile kavramı stres oluşturmaktayken, ilişkisel benlik yapısına sahip kişilerde aile duygusal ve sosyal alanı ifade etmektedir.

Özdemir (2009), ergenlerin benlik yapılarını bazı değişkenlere göre incelemiştir. Araştırma bulgularına göre, ergenlerin özerk benlik yapısı ile cinsiyetlere göre anlamlı bir fark göstermezken, bağımlı-ilişkisel ve özerk-ilişkisel benlik yapısı alt ölçeklerinden kız ergenler daha yüksek puanlar almıştır. Bunun yanı sıra ergenlerin özerk-ayrık ve özerk-ilişkisel benlik yapılarının ana babanın eğitim düzeyine göre farklılaşmakta olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Eğitim düzeyi düşük olan ana babaların çocuklarının özerk benlik yapısı puanlarının daha yüksek olduğu bulgulanmıştır. Çocuk yetiştirme stili açısından bakıldığında ise, ebeveynleri otoriter olan ergenlerin bağımlı-ilişkisel benlik yapısı alt ölçeğinden daha yüksek puanlar aldıkları gözlenmiştir.

Karatekin (2013), benlik kurgusu, başa çıkma stratejileri ve yaşam doyumu arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla 394 katılımcı ile bir araştırma yapmıştır. Araştırma bulgularına göre özerk-ilişkisel benlik yapısı katılımcılar arasında en fazla görülen benlik yapısı olmuştur. Ayrıca bağımlı-ayrık benlik yapısı erkek katılımcılarda

yüksek oranda bulunmaktayken, özerk-ilişkisel benlik yapısına kız katılımcıların daha fazla sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Gündaş (2013), lise öğrencilerinde psikolojik sağlık, benlik yapısı kurgusu ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla 764 öğrenciyle bir çalışma yapmıştır. Araştırma bulgularına göre, erkek öğrencilerin özerk benlik yapısı puanının kız öğrencilerden, kız öğrencilerin ise ilişkisel ve özerk-ilişkisel benlik yapısı puanlarının erkek öğrencilerden daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Ayrıca psikolojik sağlık ile özerk benlik arasında negatif yönlü bir ilişki olduğu bulgulanırken, psikolojik sağlık ile ilişkisel ve özerk-ilişkisel benlik yapısı arasında pozitif ilişki olduğu sonucu elde edilmiştir.

1.8. Benlik İle İlgili Yurtdışında Yapılan Araştırmalar

Bond ve Forgas (1984), Avustralyalı ve Çinli öğrencilerle yaptığı araştırmada Avustralyalı öğrencilerin özerkliğe, Çinlilerin de sosyal ilişkilere önem verdikleri bulunmuştur.

Sato ve Cameron (1999), Kanada ve Japonya kültürlerini benlik yapıları açısından karşılaştırdıkları ve üniversite öğrencileriyle yaptıkları araştırmanın sonuçlarına göre Kanadalı öğrenciler karşılıklı bağımlı benlik yapısı alt ölçeğinden aldıkları puanların, aynı ölçekte Japon öğrencilerden anlamlı düzeyde yüksek olduğunu, bunun yanı sıra, bağımsız benlik yapısı alt ölçeği açısından iki kültür arasında anlamlı bir fark olmadığını bulgulamışlardır.

Kashima ve Hardie (2000), Avustralya’ da benlik yapılarını saptamak amacıyla bir araştırma yapmışlardır. Araştırmanın sonuçlarına göre; erkek katılımcıların kadınlardan daha toplulukçu eğilimler sergiledikleri, kadın katılımcıların ise erkeklerden daha ilişkisel eğilimler sergiledikleri ortaya çıkmıştır. Ayrıca bireyci benlik yapısı bakımından, cinsiyetler arasında anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır. Katılımcıların benlik tiplerinin oransal dağılımına bakıldığında ise, bireyci benlik yapısı %47.2,

ilişkisel benlik yapısı %36.1, bireyci ilişkisel alt benlik yapısı %6.9, ilişkisel toplulukçu alt benlik yapısı %3.7, bireyci toplulukçu alt benlik yapısı %3.2, ve toplulukçu benlik yapısı %2.8 şeklinde sıralanmıştır.

Abdo (2001), Lübnan' da bireyci ve toplulukçu benlik yapılarının dağılım oranını belirlemek amacıyla bir araştırma yapmıştır. Araştırma bulgularına göre, araştırmaya katılanların %67.3' ünün toplulukçu benlik yapısına, %27' sinin ise bireyci benlik yapısına sahip olduğunu belirlemiştir. Bunun yanı sıra katılımcılardan Arapça konuşanlar, İngilizce ve Fransızca konuşanlara göre, Müslümanların ise Hristiyan ve diğer dinlere mensup olan katılımcılara göre daha yüksek oranda toplulukçu benlik yapısına sahip oldukları gözlenmiştir.

Madson ve Trafimov (2001), benlik yapılarını özel (private), toplulukçu ve diğermerkezci (allocentric) benlik yapıları şeklinde sınıflandırmış ve Amerika Birleşik Devletlerinde yaptıkları araştırmada, katılımcıların bu benlik yapılarından aldıkları puanları karşılaştırmışlardır. Araştırma sonuçlarına göre, ABD li katılımcıların hem özel hem de diğermerkezci benlik puanlarının, toplulukçu benlik yapısı puanlarından daha yüksek olduğu gözlenmiştir. Bunun yanı sıra, kadınların toplulukçu ve diğermerkezci benlik puanlarının, erkeklerin toplulukçu ve diğermerkezci benlik yapısı puanlarından, erkeklerin ise özel benlik yapısı puanlarının, kadınların özel benlik yapısı puanlarından anlamlı düzeyde yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Bresnahan ve arkadaşları (2004), benlik yapılarını üçlü model şeklinde ele aldıkları çalışmada, ABD ve Tayvan vatandaşı katılımcıları benlik yapıları açısından karşılaştırmışlardır. Araştırmaya katılan ABD vatandaşlarının bireyci ve toplulukçu benlik yapıları alt ölçeği puanlarının, karşılıklı bağımlı benlik yapısı alt ölçeği puanlarından daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Ayrıca araştırmaya katılan kadınlar, karşılıklı bağımlı benlik yapısı alt ölçeğinden erkeklere göre, anlamlı olarak yüksek puanlar almışlardır.

Kashima ve arkadaşları (2004), Avustralya, Almanya, Japonya, İngiltere ve Kore’ de üniversite öğrencilerinin toplulukçu benlik yapısı araştırması konulu çalışmanın bulgularına göre, Avustralya, Almanya, İngiltere ve Kore ile karşılaştırıldığında, Japon öğrencilerin toplulukçu benlik yapısı ölçeğinden anlamlı düzeyde yüksek puanlar aldıkları, Koreli öğrencilerin ise, toplulukçu benlik yapısı ölçeğinden düşük puanlar aldıkları gözlenmiştir.

Üskül ve arkadaşları (2004), Kanadalı ve Türk katılımcıları benlik yapısı konusunda karşılaştırdıkları araştırmanın sonucuna göre, Türk katılımcılar karşılıklı bağımlı benlik yapısı alt ölçeğinden, diğer katılımcılara göre anlamlı olarak yüksek puanlar almakla birlikte, bağımsız benlik yapısı alt ölçeği puanlarında her iki kültürden katılımcılar arasında anlamlı bir fark bulunmadığı gözlenmiştir.

Lin ve Churc (2004) ABD deki Avrupa ve Çin kökenlilerin bireyci, ilişkisel ve toplulukçu benlik yapılarını inceledikleri çalışmada, üzerinde çalıştıkları gruplar arasında benlik kurguları açısından bir fark olmadığını belirlemekle birlikte, cinsiyet açısından bakıldığında ise kadınların ilişkisel ve bireyci benlik yapısından aldıkları puanların erkeklerden anlamlı düzeyde yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Kashima ve arkadaşları (2005), benlik yapısı eğilimlerinin kültürlerarası anlamda farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yaptıkları çalışmada, bütün bireyler kendilerini gruplarından bağımsız ve daha varoluşsal bir biçimde algılama eğiliminde oldukları sonucuna ulaşmışlardır.

Hardie ve arkadaşları (2005), Avustralyalı öğrencilerle ilişkisel, bireysel ve toplulukçu benlik yapılarının yaşanan stres durumları, manevi seviye ve sağlık üzerindeki etkilerini konu edindikleri çalışmada, araştırmaya katılanların %29’ unun tek bir benlik yapısına sahip olduğu belirlenmiştir. Yani katılımcılardan 25’ inin ilişkisel benlik yapısı, 49’unun bireyci benlik yapısı ve 29’ unun ise toplulukçu benlik yapısı eğilimleri sergilediği belirlenmiştir.

Fernandez ve arkadaşları (2005), 29 ülkede, 5688 öğrenciyle dört faktörde ele aldıkları benlik kavramlarına (gruba bağlı, ilişkisel bağımlı, bireysel, düşük gruba bağlılık), sosyokültürel öğelerin etkilerini araştırmak amacıyla bir çalışma yapmıştır. Bireysel ve düşük gruba bağlılık faktörleri, atılganlık, mücadele, girişimcilik vb. özellikleriyle ifade edilirken, ilişkisel bağımlılık faktörü, insana ve kişilerarası ilişkilere önem verme özelliğini ifade etmektedir. Erkek katılımcıların gruba bağlılık benlik yapısı boyutu ve bireysel benlik yapısı boyutu puanları daha yüksek çıkarken, kadınların ilişkisel bağımlılık benlik yapısı boyutu puanları daha yüksek çıkmıştır.

Pöhlman ve arkadaşları (2007), bireylerin benlik yapıları ve seçme davranışları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmanın bulgularına göre bireysel (bağımsız) benlik yapısına sahip bireylerin karar verirken kendi seçimlerini kendileri yapmayı önemsedikleri, toplulukçu benlik yapısına sahip bireylerin ise, başkalarının düşünce ve duygularına karşı daha duyarlı oldukları sonucuna ulaşmışlardır.

İKİNCİ BÖLÜM

2.1. Evlilik

Jung' a (1991) göre her insan bilinçdışında karşı cinsten bütünleyici bir ögeyi barındırır. Yani bir erkeğin bilinçdışı bütünleyici dişi ögeyi (anima) barındırırken, bir kadının bilinçdışı ise bütünleyici erkek ögeyi (animus) barındırır. Jung bu öğeleri “arketip” olarak adlandırmıştır (Akt.; İnanç ve Yerlikaya, 2009).

İnsanlar hayatları boyunca karşı cinse ihtiyaç duyarlar ve karşı cinsle birlikte yaşamak durumundadır. Jung' un arketip olarak adlandırdığı kolektif bilinç yapıları sayesinde karşı cinsin doğası daha iyi tanınabileceği söylenebilir. Esas olarak insan beynine “karşı cinsle birlikte yaşamayı” içeren bir kod yaratılışında yerleştirilmiştir. Bu kod tüm insanlık için evrenseldir ve aile kurumunun kuruluşundaki evrensel özelliklerin ve biçimlerin oluşturulmasında etkili olmuştur. Aile kurumunun oluşturulmasındaki evrensel biçim “evlilik” olgusudur.

Evlilik; iki veya daha fazla insan arasında hukuken kabul edilen ve/veya toplumca onaylanan, taraflara çeşitli hak ve yükümlülükler veren ve genellikle cinselliği de içeren bir ilişkidir. Toplumsal bir kurum olan ve toplumun yeniden üretimini hedefleyen evlilik, ailenin temeli kabul edilir (Budak, 2009).

Evlilik, toplumsal kurallar ve kanunların öngördüğü biçimde, karşı cinsten iki kişinin yaşantılarını birleştirdikleri kendine has bir ilişkiler bütünüdür (Bilen, 2009)

Evlilik, fiziksel, sosyal, psikolojik, ekonomik ve yaş bakımından evlenme olgunluğuna ulaşmış iki ayrı cins insanın tam ve sürekli bir yaşam ortaklığı kurmak üzere bir araya gelmesidir. Bu bir araya gelme toplumsal kurallar ve yasaların öngördüğü biçimde gerçekleşmedir (Ceylan, 1994).

“Evlilik” kavramı, “aile” kavramına göre daha belirgin bir kavramdır. “Aile” bir grup veya örgüt, “evlilik” ise, karşı cinsten iki kişinin birlikte yaşamak, yaşantıları paylaşmak, çocuk yapmak ve yetiştirmek gibi amaçlarla yaptıkları bir sözleşmedir (Özguven, 2000; Özguven 2001).

Evlilik, bir erkek ve bir kadın arasındaki ilişkinin toplum tarafından onaylanmış halidir (Kottak, 2002).

Güvenç’ e (2010) göre evlilik, sosyal, psikolojik, cinsel, ekonomik vb. boyutları bulunan, toplumsal normlara göre onaylanmış bir bağın kurulması ve karı-koca arasındaki cinsel ilişkinin toplumsal normlara uygun duruma getirilmesidir.

Özüğurlu’ ya (2001) göre evlilik bir kültür kurumudur. Her kültür olayı gibi zamanla değişen ve yeni biçimler alabilen, kadın ile erkeğin birlikteliği ile gerçekleşen en küçük toplum birimidir.

Evlilik, sosyal değerler, gelenek, görenek ve kanunların öngördüğü biçimde kadın ve erkeğin hayatlarını birleştirmek amacıyla yaptıkları sosyal bir sözleşmedir (Ersanlı ve Kalkan, 2008).

Evlilik, kadın ve erkeğin birbiri üzerinde karşılıklı haklar edindikleri, anlaşma sonucu oluşan bir birlikteliktir. Evlilik evrensel bir kurumdur. Çünkü tüm insan topluluklarında cinsel ilişkilerin kontrolünün sağlanması evrensel bir ilkedir (Berkson ve Sayar, 2013)

Yani evlilik; “karşı cinsten iki kişinin biyolojik, psikolojik ve yasal dayanaklarla oluşturduğu, aile üyelerinin bütün ihtiyaçlarının giderilmesi, gelişimi, iyi oluş hali ve ruh sağlığına uygun ortamın sağlanması ile ilgili sorumlulukları yerine getirmesi öngörülen, toplumun temelini oluşturan ailenin meşru bir şekilde kurulmasını, korunmasını ve sürdürülmesini sağlayan bir sözleşmedir” .

Evlilik bir iletişim sistemidir. Buna göre bu sistemin canlılığı karı-koca arasında sözlü-sözsüz uygun bildirim ve mesajların alınıp verilmesiyle ölçülür. Eşlerin birbirlerine ruhsal, toplumsal ve cinsel beklentilerini ve mesajlarını ortaya koymaları, dile getirebilmeleri için karşılıklı etkileşim içinde olmaları gerekir. Uyumlu bir evlilik her şeyden önce sağlıklı bir iletişimle gerçekleşir. Sağlıklı ve normal bir iletişimin bulunmayışı, karı-koca arasındaki sorunları algılayıp kavrayamamaktan ve iletişim bozukluğundan kaynaklanır (Özgüven, 2000).

Evlilik kurumunun bir araya getirdiği aile kavramı, yapısında pek çok önemli unsuru bir arada barındırmaktadır. Üyelerinin birbirlerine karşılıklı sosyal destek sağladığı, barınma, güven, yaşam doyumu, yakın ve samimi ilişki ihtiyacı gibi pek çok önemli ihtiyaçların karşılandığı aile ortamı, öncelikle birbirine güvenen, sevgi ve saygı unsurlarıyla donanmış, problem çözme becerileri gelişmiş, sağlıklı bir iletişim içerisinde olan karı-koca ilişkilerini gerektirmektedir (Kahraman, 2011).

Evlilik pek çok kimse için en anlamlı kişilerarası ilişki olduğu düşünülmektedir. Evlilikte yaşanan problemlerin veya mutsuzluğun, karı-koca ve çocukların hem fiziksel ve hem duygusal hem de psikolojik sağlığı üzerinde zararlı etkileri bulunmaktadır (Bal, 2007).

Evlilik, hayatın bir dönüm noktası ve yeni bir ailenin kurulmasıdır. Aile, toplumsal hayatın çekirdeğini oluşturmaktadır. Bu çekirdeğin oluşması, evlenme olgusu ile gerçekleşmektedir. "Toplumların kültürel ve ekonomik, yapısı, yerleşim düzeni, üretim ilişkileri, gelenek ve görenekleri, evlenme biçimlerinin oluşmasında önemli rol oynamaktadır. Her toplum, kendi yapısına uygun evlenme biçimlerini tercih ederken, kişisel anlayışına ters düşecek evlenme biçimlerini de engellemeye çalışmaktadır. Buna rağmen çok farklı evlenme biçimleri vardır. Türk aile yapısında, üyeler arasında saygı, sevgi, dayanışma, yardımlaşma, usulüne uygun evlilik (söz kesme, nisan, nikâh, düğün, akrabalık gibi) ve saptamalardan uzak bir aile yapısı, ailede bulunması gereken uygulama ve değerler arasında sayılabilir (Tezcan, 2000).

Eş seçme ve evlilik kararları toplumsal değişmelerin de etkisiyle zamanla değişime uğramıştır. Sezen' e (2005) göre; toplumsal değişme sürecinde, endüstrileşme ve kentleşme önemli rol oynamaktadır. Türkiye'de kültürel değişmelerin yoğun görüldüğü büyük kentlerde tanışıp evlenme giderek yaygınlaşırken, gelenekselliğin ağır bastığı yörelerde çok farklı evlenme biçimlerine rastlanılmaktadır.

1. *Görücü Usulü İle Evlenme*: Gelenekselliğin ağır bastığı yörelerde görülen bir evlenme biçimidir. Bu evlenme biçiminde kız seçme girişimi, doğrudan doğruya evlenecek gencin annesi, babası veya diğer yakınları tarafından başlatılmaktadır. Gencin kızı beğenmesi yeterli değildir. Diğer aile bireylerinin de onayını alması gerekmektedir. İlk önemli değerlendirme kızın güzelliği, asaleti, huyu, mahareti ve iffeti konusunda olur. Akrabalık kurmada ailenin ekonomik durumu da gözden uzak tutulmaz. Kız alıp vermenin birbirine denk aileler arasında olması yeğlenir.

2. *Kız Kaçırma (Düğünsüz Evlenme)*: Ailelerin evliliğe kesin karşı çıkması durumunda kız kaçırma olayı gündeme gelir. Bu durum, sosyoekonomik ve diğer sebeplerle en çok kız tarafının engellemesi ile ortaya çıkar. Bu engeller arasında kız tarafının başlık parası istemesi önemli bir yer tutmaktadır. Delikanlı kızla anlaşarak kızı kaçırr. Kız kaçırmanın diğer bir şekli de kızın rızası olmadan, zorla kaçırılmasıdır.

3. *Başlık Parası Karşılığında Evlenme*: Başlık Anadolu'nun birçok yerinde, evlenecek gencin kız tarafına ödediği paraya denir. Bu ödeme nakit para yanında; altın, ev, bahçe, tarla veya canlı hayvan (at, koyun, sığır vb.) olarak da gerçekleştirilmektedir.

Yukarıda sıralanan evlilik çeşitleri dışında; *Oturak alma evlilik, baş örtüsü kaçırma yoluyla evlilik, beşik kertme evliliği, berder (bedel) evliliği, taygeldi evlilik, kuma getirme evliliği, kepir (yaban değişimi) evliliği, ölen kardeşin karısıyla evlenme, içgüveyi evliliği, baldızla evlilik, yetim evliliği, yakın akraba evliliği, para karşılığı evlenme, oldu bitti evlilik, kan parası karşılığı evlenme, oç alma karşılığı evlenme, çok eşli evlilik, anlaşmalı evlilik, hileli evlilik, han yoluyla eş seçme (evlenme), tercihli evlilik, yabancı ile evlilik, metres edinme evliliği, muta evliliği, dış güveyi evliliği, dul*

evliliği, tanışıp anlaşarak evlenme, televizyon evliliği vb. gibi evlilik biçimleri de ülkemizin çeşitli bölgelerinde görülmektedir.

2.2. Evliliğin Amacı ve İşlevleri

Toplumda yaşayan her insanın davranışlarının bazı içsel ve dışsal motivasyonu (güdü) olduğu gibi, evlilik davranışı ve kararının da bazı motivasyonları bulunmaktadır. Bu içsel ve dışsal güdü ve motivasyonların farkında olan bireyler daha sağlıklı ve kendisi ve toplumu için uygun ve olumlu kararlar verebilir. Bireyin ömrü boyunca öngördüğü şekilde hayatını paylaşabileceği bir eş bulması, genç yetişkinlik döneminde önemli sonuçları da beraberinde getiren bir kritik yaşam olayıdır.

Kadınlar da erkekler de kendilerine özgü nedenler, düşünceler ya da bir takım hesaplar sonucu evlilik yaşamından bir şeyler bekledikleri, bir şeyler umdukları için evlenmeye karar vermektedirler. Böylece evlilik yaşamından beklenenler, evliliğin amacı insandan insana değişmektedir (Ceylan, 1994).

Evliliğin gereği ve nedenleri düşünüldüğünde, evlilik yaşamıyla, iki kişinin biyolojik, sosyal ve psikolojik gereksinim ve güdülerini doyumayı amaçladığı görülmektedir. Kadın-erkek beraberliğinin temelinde bu gereksinimlerin karşılanması ve doyurulması yatmaktadır. Eşlerin uyum içinde olması, birbirlerinin cinsel istek ve beklentilerini karşılamalarının yanı sıra, sosyal gereksinim olarak birlikte güven içinde olma, korunma, dayanışma içinde olduklarını hissetme, geleceğe güvenle bakabilme, toplumda bir yer edinebilme, birbirlerinden onur ve kıvanç duyabilme gibi, destek, korunma ve yaşam gereksinimlerini de doyurma olanağı bulurlar (Özgüven, 2000; Özgüven, 2001).

Evlilikte her iki taraf için de temel kural “vermek” tir. Evlilikte birey kendisinden çok karşı tarafı düşünür, eşini “empatik bir anlayış” içinde anlamaya çalışır, yaşantılarını paylaşır. Gereksinimlerin önem sırası kişiden kişiye değişir ve bireysel nitelik taşır. Ancak, kadın ve erkek karşılıklı olarak birbirlerinin bütün gereksinimlerini karşılama ve

paylaşma çabası içinde olursa evlilikte denge sağlama ve uyumlu bir yaşamı gerçekleştirme olasılığı artmaktadır (Özgüven, 2000).

Evlilikte birçok psikolojik ihtiyaç da doyurulmaktadır. Kadın ve erkeğin her ikisi de sevmek, beğenilmek isterler. İnsan için en önemli gereksinimlerden biri olan sevgi, özellikle evlilik ilişkileri içinde doyuma ulaşmakta, taraflar kendilerini eşlerine adamakta, acı ve tatlı yaşantılarını paylaşabilmekte ve birlikte olma hazzı duymaktadırlar (Özgüven, 2000).

İnsanın yaşadığı her şeyi anlamlandırma eğilimi vardır. Yaşadığımız her bir yaşantıda ve her bir olayda bazı atıflarda bulunuruz. Bu anlamlandırma sürecinde birey için kurduğu kişiler arası ilişkilerin anlamları da çok önemlidir. Özuğurlu' ya (2001) göre toplumsal bir varlık olan insanın karşı cinsten başka bir insanla mutlu olma beklentisi, karı koca ilişkisinde, yani evlilik kurumuyla ortaya çıkmaktadır. Böyle bir ilişkiyi başlatan, sürdüren ve anlamlı kılan evlenme motivasyonu (güdü) vazgeçilmez, güçlü ve köklü bir toplumsal bilinçlenmeye dayanmalıdır.

Özetle, evliliğin sosyal, psikolojik, biyolojik yönlerden birçok ihtiyacı karşılama işlevi olduğu; kadın ve erkeklerin de kendilerine özgü duygu, düşünce ve ihtiyaçları doğrultusunda umduklarını bulabilmek için evlilik yaptıkları söylenebilir.

2.3. Evlilikte Eşler Arası Uyumun Önemi

Evlilik uyumu, evlilik doyumu, mutluluğu, evlilik bütünlüğü kavramları evlilik ilişkisinin kalitesini tanımlamak için kullanılan kavramlardır. Evlilik kalitesi kavramı evlilik doyumu, evlilik uyumu ve evlilik bütünlüğünü de kapsayan genel bir kavramdır. Spainer' e (1979) göre evlilik kalitesi, evli çiftlerin ilişkilerinin değerlendirilmesi olarak tanımlanır. Evlilik kalitesinin yüksek olması, iyi uyum sağlama, yeterli iletişim kurma, evlilik ilişkisinden yeterli doyum sağlama ve mutluluk derecesi ile yakından alakalıdır (Akt.; Erbek, Beştepe ve ark., 2005).

Evlilikte kalite; eşin ilişkiye ya da evliliğe ilişkin genel değerlendirilmesidir. Bu değerlendirme, kişinin yaşadığı ilişkiden tatmin olup olmadığını belirler; kişi buna göre ilişkisini doyum sağlayıcı ya da doyum sağlamayıcı olarak görür. Elbette ki bu genel değerlendirme ya da karar; tarafların kişilik özelliklerinden, ilişkide yaşanan her türlü değişimden, tarafların geçmiş yaşam deneyimlerinden, travmalarından, tutumlarından, beklentilerinden ve kültürel özelliklerinden etkilenir (Solmuş, 2011).

Evlilik uyumu, evliliğin zorunlu ve gönüllü niteliklerinin dengeye ulaşmasının anlatımıdır. Bu dengeye ulaşmada evliliğin arz ettiği biçimin rolü inkar edilemez. Evliliği biçimlendiren etkenlerin başında eşlerin birbirlerini istemeleri kadar, birbirine denk olmaları, görenek, yasalar vb. gelmektedir. Bir evlilik tümüyle gönüllü veya tümüyle zorunlu bir ilişki haline gelmişse, bu evlilikte uyumun bozulması, sorunların çıkması kaçınılmaz olur. Zorunlu evlilik ilişkilerinde eşler birbirleriyle iyi geçiniyor gibi görünseler bile, gerçekten istedikleri için değil, birlikte olmak zorunda oldukları için beraberliklerini sürdürmeye çalışırlar. Eşlerin, ilişkilerini tümüyle zorunlu bir ilişki olarak algılamaya başlamasıyla, evliliğin tüm heyecanı ortadan kalkmaya ve eşler arasında çatışmalar çıkmaya başlar (Ersanlı ve Kalkan, 2008).

Uyumlu bir evliliğe bağlı olarak gelişen evlilik mutluluğu ve evlilik doyumu, insan yaşamında önemli bir rol oynamakta ve evli bireylerin psikolojik sağlığını yakından etkilemektedir. Evlilik uyumu bozulmaya başladığında bu tablo, eşler ve var ise çocuklar açısından bir yaşam krizine ya da travmaya dönüşmektedir. Bu durum mutlu ya da mutsuz evlilik olgusunu da ortaya çıkarmaktadır. Uyumlu bir evlilik ilişkisi eşlerin evlilikten sağladığı doyumu ve evlilik mutluluğunu etkilerken, diğer değişkenlerle birlikte gittikçe zorlaşan sosyoekonomik koşullar karşısında eşlerin psikolojik sağlığını da korumaktadır (Akt.; Sardoğan ve Karahan, 2005).

Evlilikte eşlerin mutluluk ve huzur algılarının üst düzeyde olması ve hem evlilikten hem birbirlerinden hem de hayattan hoşnut olması yani üst düzey doyum sağlaması, evlilikte uyumun kalitesinin artmasını sağlamaktadır.

Sabatelli (1988) uyumlu evliliği, eşlerin birbirleriyle iletişim kurup sürdürebildiği, evlilikte genel itibariyle fazla anlaşmazlık ve çatışma durumlarının yaşanmadığı, yaşanan çatışmaların ise eşlerin her ikisinin istek ve ihtiyaçları dikkate alınarak çözümlendiği, karşılıklı doyum düzeyinin yüksek olduğu bir evlilik olarak tanımlamaktadır.

Nelson-Jones (1986), insan ilişkilerini şöyle açıklamıştır; ilk iletişimle ilişkiye başlama, devam edilen iletişimle ilişkiyi geliştirme, ilişkiyi sürdürme ve sonlandırma. Ayrıca uyumlu evlilik ilişkilerinde de bu ilişki çeşidinin bulunduğunu ve sonlandırma sürecinin eşlerden birinin fiziki olarak varlığının sona ermesiyle gerçekleşebileceğini vurgulamıştır (Akt.; Sardoğan ve Karahan, 2005).

Sağlıklı evliliklerin hem bireyler hem de toplumlar açısından önemli olması nedeniyle eşler arasındaki uyum son yıllarda psikolojinin en çok üzerinde durduğu konulardan biri olmuştur. Fıfıloğlu (1992) hem aile içi, hem de aile dışı ilişkilerin belirleyicisi olarak evlilik uyumunun giderek önem kazandığını belirtmiş ve eşlerin, evlilik uyumlarının sosyal ortamlardaki ilişkilerinde sahip oldukları sosyal uyumları üzerinde etkili olduğunu, evlilik uyumu ile sosyal uyum arasında olumlu yönde bir ilişki bulunduğunu söylemiştir.

Buradan hareketle şunu söyleyebiliriz; evlilik uyumu kavramı tanımlanmasının güç olduğunu söylemekle beraber, her açıdan sağlıklı ve mutlu evlilik ilişkilerinin olmazsa olmazıdır. Evlilik uyumu birçok farklı değişkenden etkilenmektedir. Yani evlilik uyumunu etkileyen değişkenler, evlilik uyumunun niteliğini de belirlemektedir.

Özgüven (2000)' e göre evlilik uyumu üzerinde etkili olabilecek değişkenler; bireysel değişkenler, aileye ilişkin değişkenler ve sosyoekonomik değişkenlerdir. Bireysel değişkenler; cinsiyet, yaş, evlilik sayısı, ilk evlenme yaşı, sağlık durumu, fiziki görünüş vb. gibi özelliklerden, aileye ilişkin değişkenler; eşler arasındaki yaş farkı, evlilik biçimi, çocuk sahibi olup olmama, eşle duygu ve düşünceleri paylaşma, eşle ev işlerini paylaşma, ailelerden sağlanan destek durumu, eşlerin cinsel yaşamdaki

doymaları vb. gibi özelliklerden ve son olarak sosyoekonomik değişkenler ise ailenin aylık geliri, gelirin yeterlilik düzeyi, eşlerin öğrenim düzeyi, eşlerin aile gelirine katkısı, eşlerin mesleki durumları, eşlerin yaptıkları işten memnun olup olmamaları vb. gibi özelliklerden oluşmaktadır.

Evlilik çeşitli kültürlerde ve tarihsel zamanlarda farklı şekillerde anlamlandırılmıştır. Günümüzde modern anlamda evlilik, aile kurma anlayış ve amacından sapma göstermekle beraber, eş seçme sürecinde ve evlilik öncesi ilişkilerde sınırsız özgürlük, romantizm beklentisinin artması, fiziksel çekicilik ve yakın ilişkilerin olmazsa olmaz olarak görülmeye başlanması vb. özelliklerle tanımlanmaya başlamaktadır.

Evlilik kavramı, gitgide bireyselleşmekte ve eşler bu ilişkide kimin ne yapacağını önceden belirlemek istemektedirler. Ancak, ailelerinin önerisini mi, yoksa arkadaşlarının yaptıklarını mı ölçüt olarak alacaklarını bilemediklerinden, ikilem yaşamakta ve kaygıları artmaktadır. Günümüzde pek çok eş ne pahasına olursa olsun kazanma, güçlü olma zihniyeti geliştirmektedir, ancak bu uzun vadede başarısız olmakta ve evlilik uyumları bozulmaktadır. Evlilik uyumu, bir evliliğin zorunlu ve gönüllü niteliklerinin bir dengeye ulaşmasıdır. Mutlu eşler ne denli birbirlerini istedikleri için evlendiklerini belirtse de, her evlilikte gelenek, görenek ve yasalara bağlı bazı zorunluluklar vardır. Bir evlilik tümüyle gönüllü veya tümüyle zorunlu bir ilişki haline gelmişse, bu evlilikte uyumun bozulması, sorunların çıkması kaçınılmaz olur. Böylece, evliliğin tüm heyecanı ortadan kalkmaya ve eşler arasında çatışmalar çıkmaya başlar (Tutarel-Kışlak, 1999).

2.4. Eş Seçme Süreci

Yeni bir ailenin kurulmasını sağlayan eş seçme süreci, kültürden kültüre farklılaşan bir olgudur. Evlilik insan yaşamındaki en önemli ilişkilerden biri olarak kabul edilmektedir. Mutlu evliliklerin yaşamdan duyulan memnuniyeti artırdığı, strese ve sağlık sorunlarına karşı koruyucu bir etkisinin olduğu, diğer yandan mutsuz bir evliliğin ise psikolojik ve fiziksel iyilik hali üzerinde zedeleyici etkilerinin olduğu

bilinmektedir. Bu yüzden eş seçimi insan yaşantısındaki en önemli kararlardan biridir (Şenel, 2010).

Bireyin geri kalan yaşamı, vereceği evlilik kararıyla birlikte olumlu veya olumsuz yönde etkilenebilmektedir. Evlilik süreci ve ilişkisi insanın yaşam süresinin yarısından fazlasını, hatta bazen üçte ikisinden fazlasını kapsayabilmektedir. Yani insanlar yaşamının neredeyse üçte ikisini evli olduğu kişi ve doğması muhtemel çocuklarıyla birlikte oluşan yeni bir hayat tarzı ile geçirecektir. Bu nedenle eş seçimi çok önemli bir karar olmakla birlikte evlilik her birey tarafından uyum sağlanması gereken karmaşık bir yapıdır.

Bireyler evliliğe kendi kişisel geçmişlerini de taşıyarak adım atarlar. Yıllarca aileden alınan eğitimin izleri, değer ölçütleri, kendilerini hangi konularda güçlü, hangi yaşam alanlarında güçsüz hissettikleri, yaşama bakış açıları, hangi kişiyle hangi ortamda rahat ettikleri vb. değişkenler eş seçim süreçlerine yansımaktadır (Kasatura, 2014).

Solmuş' a (2010) göre genelde tüm sosyal ilişkilerde, özelde ise evliliğe yönelik inançlar kişilik özelliklerinin, kültürel normların, dinsel tutumların, ebeveyn-çocuk ilişkilerinin ve sosyalleşme sürecinin, medyanın, bireyin geçmiş ilişkilerinde yaşadıklarının ve başka ilişkilerin ya da aynı cinsiyette ve yaşta olma gibi bireyle benzer özelliklere sahip kişilerin gözlemlenerek model alınmasının birer sonucudur. Tüm bu deneyimler, bir ilişkiden hatta ideal eşten neyin beklenebileceğini, neyin istenebileceğini ya da istenilmeyeceğini, neyin "normal" olduğunu, nelerin onaylanacağı ya da onaylanmayacağını, "doğruları"- "yanlışları", "iyileri"- "kötüleri" vb. belirler ve bireyin yaptığı seçimlere temel zemini oluşturur.

Evlilik ve eş seçme geleneksel düzende tamamen bireyin ait olduğu "ailenin" bir sorumluluğu iken bugün "bireylerin" kişisel sorumluluğu haline gelmiş, "görücü" yoluyla evlenme geleneği "bireylerin" bağımsız iradeleriyle seçmeleri yöntemine dönüşmüştür. Bununla birlikte, eş seçme ve evlenme kararı verecek bireylerin içinde yaşadığı toplumun değerlerinden tamamen bağımsız olarak serbest iradeleri ile kişisel

olarak karar verdiklerini söylemek oldukça güçtür. Çünkü, ortak karar verecek kız ve erkek taraflarının her ikisi de içinde yaşadıkları toplumun eğitim ve kültüründen etkilenmiş, bireysel değer yargılarını, bütün tutum ve düşüncelerini yaşadıkları toplumda kazanmışlardır (Özgüven, 2001; Özgüven, 2000).

Evlilik, rastlantısal bir olay değil; birbirlerini görme, tanışma ve tanımlarından başlayarak, arkadaşlık, söz kesme, nişan, nikah ve düğün gibi aşamaları olan toplumsal bir süreçtir. Bu süreç karşı cinsten iki kişinin evlenmeden önce birbirlerini tanımlarına imkan veren ve evlilik kararının isabetli olma olasılığını arttıran düzenlemelerden oluşmaktadır (Özgüven, 2000). Evlilik öncesi ritüeller kültürden kültüre farklılık gösterse de, evlilikte “ideal eş” a ulaşma hedefi tüm kültürlerde istenilen bir özelliktir. Fakat gerçekçi olmak gerekirse hiç kimse istediği biçimde bu hedefe erişemez (Yalçın, 2010). Bu bilgilerden hareketle eş seçiminde asıl amacın mükemmel insanı bulmak değil, kendisi ve toplumuna uygun, doğru kriterler belirleyip ve yine kendisi ve toplumuna uygun özelliklerdeki, hayatını paylaşabileceği kişiyi seçmek ve acısıyla ve tatlıyla hayatını bu kişi ile sürdürmek için, yaşanan olumsuz hayat deneyimleriyle mücadele etmek olduğu söylenebilir.

Evlilikte mutluluk geniş çapta eş seçiminin iyi yapılmasına bağlıdır. Evlilikte, kişilikleri farklı, değişik çevrelerden gelmiş iki kişinin birlikte olacağı ve yaşamı paylaşacakları gerçeği unutulmamalıdır. Bu nedenle eşler önce “kendilerini”, sonra “birbirlerini” iyice tanıyıp değerlendirmelidirler. Birbirlerinin yaşamdan, evlilikten, gelecekte ne beklediklerini bilmeli, gerçek beklentiler, amaçlar üzerinde durulmalı, ve önemli sorunlar evlilikten önce çözülmelidir (Özgüven, 2000). Eşler her şeyden önce kendilerini, sonra karşısındakileri çok iyi tanımalı; birbirlerinin gelecekte ve evlilikten ne beklediklerinin farkında olmalı, önemli sorunları evlenmeden önce büyük ölçüde çözmelidir. Evlilik ilişkisinin uyumlu ve doyumlu olması büyük ölçüde eş seçiminin doğru yapılmasıyla ilişkilidir. Fiziksel, duygusal, ruhsal ve sosyal ilişkileri içeren evlilikte uyumun sağlanmış olması hem eşlerin hem de diğer aile üyelerinin ruhsal ve fiziksel sağlıklarını etkilemektedir (Kalkan ve Hamamcı, 2012).

Eş seçimine karar verilirken bunun çok önemli bir karar olduğu unutulmamalıdır. Eş seçimine ilişkin kararı üç aşamalı bir karar süreci olarak tanımlamak, bu kararın değerlendirilmesinde önemli olacaktır. Bu karar sürecinde öncelikle kişinin kendisini çok iyi tanması gereklidir. Ardından evleneceği kişinin sahip olmasını ve olmamasını istediği özelliklerini belirlemelidir. Son olarak da evlenmeyi düşüneceği kişide olmasını ve olmamasını istediği özellikler ile karşısındaki kişinin bu özelliklere ne ölçüde sahip olup olmadığını değerlendirmelidir. Kişilerarası ilişkilerde hissedilen çekicilik evlilik kararı almada ve eş seçimine ilişkin kararda tek başına yeterli olmamalıdır (Şenel, 2010).

Toplumların kültürel norm ve değerleri, eş seçme yönteminin belirleyicisidir. Bireylerin eş seçiminde, topluma katılımının sağlandığı, sosyalizasyon sürecini geçirdiği aileden edindiği sosyokültürel özellikler, aile yapısı, deneyim ve yaşanmışlıklar rol oynamaktadır. Bir kişinin eş adayından hangi davranış ve tutumları beklediği, hangi davranış ve özelliklerin aranılan ve popüler olduğu içinde yaşanan toplumun kültürüyle yakından alakalıdır (Akkaya, 2012).

Sosyalizasyon sürecinde, aileden alınan eğitim ve anne-baba tutumlarının birey üzerinde bıraktığı etki, kişilerarası ilişkiler ile ilgili veya psikolojik sorunlara sebep olmuşsa, bu sorunlar farkına varılıp çözülmедikleri takdirde kaybolmayacak, evliliğe de olumsuz bir biçimde yansiyacaktır. Bu yüzden evlilik öncesinde bireylerin psikolojik sağlığının da kontrol edilerek, geçmiş yaşantılarının sebep olduğu travmatik yaşam deneyimleri bulunmakta ise bunun sağaltımı için bireylere gerekli imkanlar sunulmalıdır.

Özet olarak kendisini ve karşısındaki eş adayını doğru ve gerçekçi bir şekilde tanıyıp değerlendirme doğru eş seçiminin yapılmasında en önemli unsurdur. Bu unsurun yerine getirilebilmesi için mikro ve makro düzeyde gerekli önlemlerin alınması gerekmektedir.

2.5. Eş Seçme Kuram ve Yaklaşımları

Evlilikte mutluluk, geniş çapta eş seçiminin doğru yapılmasına bağlıdır. Bu açıdan evlenecek kişilerin konuyu en ince ayrıntısına kadar değerlendirip gerçekçiliği ve duygusallığı içeren “mantıklı duygusal” bir karar vermeleri önemli görülmektedir (Bilen, 2009). Evlilik ve eş seçimi kararları farklı nedenlerle alınabilmekte ve açıklanabilmektedir. Bu nedenlerde de kişilerin birbirlerini çekici bulmaları son derece önemli olmaktadır. Kişilerin birlikte olmak istedikleri insanları neden çekici bulduklarını da açıklayan farklı kuramsal görüşler vardır.

2.5.1. Eş Seçiminde Evrim Yaklaşımı: Eş seçiminde evrim yaklaşımı Darwin’ in doğal seçim (natural selection) görüşüne dayanmaktadır. Doğal seçim yaklaşımına göre, içinde bulunduğu şartlara uyum sağlayabilen ve güçlü olan hayatta kalabilir ve neslini devam ettirebilir. Neslini devam ettirmek isteyen organizma güçlü olmalı ve karşı cinsi elde edebilmek için rakipleriyle mücadele etmelidir. Bu mücadele farklı şekillerde olur. Rakipleriyle fiziksel mücadelenin yanı sıra, karşı cins tarafından istenilen özelliklere sahip olmak ve istenilen davranışları sergilemek te organizma için önemlidir. Evrimci eş seçme yaklaşımına göre kadınlar güçlü ve egemen erkekleri eş olarak tercih etmektedir. Çünkü eş adayının güçlü olması aile üyelerinin hayatlarını güvenli bir şekilde sürdürmelerini sağlar. Yani evrimci eş seçme yaklaşımına göre; hayatta kalabilmek ve nesillerini devam ettirebilmek için kadınlar fiziksel özelliklerini ve güzelliklerini ön plana çıkarırken, erkekler güç ve ekonomik özelliklerini ön plana çıkarır (Kalkan ve Hamamcı, 2012; Dönmez, 2013).

2.5.2. Psikanalitik Kuram: Kuramın kurucusu Freud eş seçmeyi, çocukların ana babadan karşı cins ebeveyne karşı hissettikleri yakınlık ve hayranlığa bağlamakta, bilinçdışı karmaşık süreçler yoluyla kızların, baba; erkeklerin, anne özelliklerini taşıyan kişileri eş olarak seçtiklerini belirtmektedir (Özgüven, 2000; Özgüven, 2001).

2.5.3. Ortak Özellikler Kuramı (Homogami): Eş seçmede "ortak özellikler" görüşüne göre, evlenecek kişilerin benzer yönlerinin çok olmasının, evlilikte başarı

şansını arttıracığına inanılmaktadır. Buna göre, eş seçerken tarafların özellikleri kendisine benzeyen kişileri seçmesi gerekmektedir. Bu tür evlilikte, ekonomik durum, dini inanç, ırk, eğitim, yaş, Sosyal değerler açısından eşlerin önemli ölçüde birbirlerine yakın ve benzer olmaları istenmektedir. Nitelikler yönünden homojen bir yapı gösteren böyle bir ailede, anlaşmazlık ve çatışma konularının az olacağı, mutlu olma olasılıklarının yüksek olacağı belirtilmektedir. Ayrıca bu tür evliliklerde çıkabilecek sorunlar etkileşimin kolay olması nedeniyle, gerçekçi ve objektif yaklaşımlarla çözülebilecektir. Çünkü eşlerin birbirlerini anlamalarının daha kolay olmaktadır (Özgüven, 2000; Özgüven, 2001; Bilen, 2009).

Evlenilecek adayda kendine benzer özelliklere sahip olunması sayesinde, başarılı bir evliliğe ulaşılacağına inanılır. Coornbs (1976) kişilik özellikleri birbirine benzeyen ve benzemeyen çiftleri karşılaştırmış, birbirine benzediklerini düşünen çiftlerin evliliklerinde daha mutlu olduklarını ileri sürmüştür. Batılı araştırmalardan elde edilen bulgularda, “eşler arasında algılanan benzerlikler arttıkça evlilik kalitesinin arttığı” görüşü önem kazanmaktadır (Akt.; Yılmazçoban, 2010).

2.5.4. Zıt Özellikler Kuramı (Heterogami): Eş seçiminde, "zıt özellikler kuramına" göre, eş seçiminde bireylerin kendilerinde olmayan niteliklere sahip olan kişileri seçmelerinin evlilik başarısını arttıracığına inanılmaktadır. Zıtların birbirinden hoşlanacağı, yönlendirici bir erkeğe, itaatkar bir kadının cazip gelebileceği ifade edilmektedir. Eş seçiminde tarafların birbirine zıt özelliklere sahip olmalarının yararlı ve geçerli olacağı, nitelikleri zıt olan çiftlerin bir araya gelmesi durumunda konuşulan konu ve yaşantılar da çeşitlilik ve zenginlik kazanacağı belirtilmektedir (Özgüven, 2000; Özgüven, 2001; Bilen,2009).

Eş adaylarının birbirlerine uygun ya da farklı olan kişilik ve karakter özelliklerinin, cinsiyet farklılıklarından, yetiştirme tarzlarından, eğitim durumundan, psikososyal farklılıklardan, dini inanışlardan, kültür yapısından ve coğrafi konulardan etkilendiği ve böylece biçimlendiği görülmektedir. Çiftlerin birbiriyle uyuşan ya da

farklı kişilik özellikleri ilişkilerini etkilemektedir. Eşin, olumlu ya da olumsuz kişilik özelliklerinin neler olduğunun bilincinde olunması gerekmektedir. Bu alandaki evlilik bilinci sayesinde çiftler, benzer ve farklı özelliklerinin farkında olarak evliliklerinde, birbirini tamamlayan ya da kendilerine iyi davranan kişileri seçerek mutluluğa ulaşacaklardır (Yılmazçoban, 2010).

2.5.5. Birbirini Tamamlayan Gereksinimler Görüşü: Birbirlerini tamamlayan gereksinimler kuramı, eş seçiminde, bireysel "gereksinimlerin doyumu" nun önemli olduğunu, benzeyen ve birbirlerini tamamlayan özellikleri olan eşleri başarıya götüreceğini belirtmektedir. Bireylerin temel gereksinimlerinin birbirinden farklı ve bazı gereksinimlerinde diğerlerinden daha önemli olduğunu belirtmekte, cinsiyete göre de bazı gereksinimlerin erkekler, diğer bazılarının ise kadınlar için daha önemli olduğuna işaret etmekte, kişilerin birbirlerine "benzeyen" ve birbirlerini "tamamlayan" gereksinimler nedeniyle karşılıklı olarak birbirlerinden hoşlandıklarını vurgulamaktadır (Özgüven, 2000; Özgüven, 2001; Nazlı, 2013).

2.5.6. Sosyal Yapı (Sosyal Rol) Kuramı: Bu kurama göre, bireylerin eş seçiminde önem verdikleri özellikler, içinde yaşadıkları sosyal yapıdan etkilenmektedir. Kadınlar ve erkekler farklı toplumsal rollere sahip oldukları için eş seçiminde önem verdikleri özellikler farklılaşmaktadır. İçinde yetişilen toplum sosyalizasyon sürecinde çocuklara cinsiyetlerine göre bazı rol modeller sunar. Rol modellere uygun davranması pekiştirilen çocuk, büyüdükçe içinde yaşadığı kültürün toplumsal rollerine uyum sağlar. Öne çıkarılan toplumsal rol modeller kültürden kültüre farklılık gösterse de, genel itibarıyla erkekler için "iyi maddi gelir, atılganlık, mücadele, hırs" vb. erkeksi özellikler, kadınlar için ise "bakım sağlama becerisi, duygusal olarak yetkin olma, sevgi, şefkat" vb. kadınsı özellikler şeklinde olduğu gözlenmektedir (Kalkan ve Hamamcı, 2012).

2.5.7. Uyarın-Değer-Rol Kuramı: Bu kuramın adındaki, "uyarın", "değer", "rol" sözcükleri, çiftlerin birbirlerini tanımaya yönelik "kur yapma ve arkadaşlık" döneminin üç aşamasını vurgulamaktadır. "Uyarın-değer-rol kuramını" geliştiren

Murstein (1982)' a göre, eşler, kendilerine en iyi davranmaya çalışan, bireyleri seçerler (Akt.; Özgüven, 2001). Eşler, birbirlerinin "yarar" ve "sadakatin", aralarındaki ilişkilerin farklı noktalarında test ederler ve denerler. Bu, eşi sına ve gözden geçirme süreci, tarafların birbirlerine "kur yapma" döneminin yukarıda belirtilen üç aşaması içinde gerçekleştirilir. "Uyaran" dönemi kadın ve erkeğin ilk tanıştığı ve birbirini gördüğü ve ilk izlenimlerin alındığı dönemdir. Başlangıç değerlendirmeleri tarafların dış görünümü, sosyal ve zihinsel özelliklerine göre yapılır. Eğer ilk izlenim iyi ise ikinci dönem "değerlerin karşılaştırılması" dönemine geçilir. Bu dönem kişilerin ilgi, tutum, inanç ve gereksinimlerinin birbirine uygunluğunun belirlendiği ve "sözel" olarak ifade edildiği bir dönemdir. Son dönem veya "rol dönemi" esnasında eşler, evlilikte ve birliktelikte "birbirini tamamlayıcı" veya "birbirine uyan rollerinin" olup olmadığını test edip denerler ve eş seçimi konusunda bir sonuca ulaşırlar (Özgüven, 2000; Özgüven, 2001).

2.5.8. Eş Seçiminde Mübadele Yaklaşımları

*Sosyal Mübadele Kuramı*na göre eş seçme süreci; kazanılacak ödüller, ödenecek bedeller, olası evlilikten elde edilebilecek kazanç, olası evliliğin sebep olabileceği kayıplar ve ekstra seçenekler konularında eş adayının değerlendirilmesi ve bireyin kendisine uygun bir eş tercihinde bulunması ile sonuçlanan bir süreçtir (Knox ve Schacht, 2010; Kalkan ve Hamamcı, 2012).

*Eşitlik Kuramı*na göre ilişki yaşayan bireyler, ilişkinin kendi algılarındaki girdi ve çıktılardan eşit olmasına önem verir. Girdiler kişiye ilişkinin sağladığı olumlu katkı ya da olumsuz kayıplar iken, çıktılar ise tarafların elde ettiği ödüller ya da maruz kaldığı cezalardır. Girdi ve çıktılardan eşit olmaması ilişkide huzursuzluğa neden olur ve bireyler bu huzursuzluğu girdi ve çıktılarda düzenleme yapmaya çalışarak giderme yoluna gider (Sprecher, 1998; Kalkan ve Hamamcı, 2012).

*Karşılıklı Bağımlılık Kuramı*na göre bir ilişkide öne çıkan doyum, bağımlılık ve bağımlılık kavramları ilişkinin niteliğinin göstergesi olmaktadır. Bağımlılık ve doyum kavramları, nitelik olarak sağlıklı sürdürülen ilişkilerin bir göstergesi olurken, bağımlılık

kavramı aynı çağrışımı yapmamaktadır. İnsanla ilgili her olay ve olguda, olay ve olgunun içinde bulunan birey kar-zarar değerlendirmesi yapar. Evlilik hazırlığı ve eş seçme süreci de böyledir. Doyum sağlanan ilişkiler sürdürülürken, doyum sağlanamayan ilişkiler sonlandırılır. Fakat bu durum her zaman geçerli değildir. Bazen doyum sağlanmasa bile karşılıklı olarak ihtiyaçların giderilmesinden dolayı bağımlılık egemen olan ilişkiler de sürdürülür. Yani kişilerarası ilişkilerin sürekliliğinde sadece karşılıklı doyum sağlama şartı değil, karşılıklı bağımlılık durumu da ortaya çıkabilir (Kalkan ve Hamamcı, 2012).

Özet olarak, eş seçimi hangi amaç, kriterler, beklenti ve ihtiyaçların doyuma ulaştırılması ve karşılanması amacıyla yapılırsa bireylerin daha mutlu olacağı ve daha sağlıklı evlilikler yapılacağı konusunda farklı kuram ve yaklaşımlar mevcuttur. Her kuram ve yaklaşım eş seçimi konusuna kendi düşünce sistemiyle açıklık getirmeye çalışmıştır.

2.6. Eş Seçimini Etkileyen Faktörler

Günümüzde evlilik ve flört ilişkisi birbiri ile karşılaştırılmakta ve bazen birbiri yerine kullanılmaktadır. Evlilik uzun süreli beraber olma amacıyla oluşturulan bir birliktelik iken, flört ilişkisinin böyle bir hedefi varmış gibi görünse de, bu hedeften görece daha uzak olduğu söylenebilir (Nazlı, 2013; Kasatura, 2014).

Eş seçme ve evlenme kararının alınmasındaki kuramsal görüşleri de dikkate alarak şu sonuçlara ulaşmak mümkün görünmektedir: Eş seçimine ilişkin kararlar yıllar içinde ve kişiden kişiye, kültürden kültüre göre ve toplumdan topluma değişiklik gösterse de bazı öncelikler her zaman ve her kültürde çok önemli olmaya devam etmektedir. Ülkemizde eş seçimi ve evlilik kararında önem sırasına göre gözden geçirilmesi gereken önemli faktörler şu şekilde sıralanabilir:

2.6.1. Evlilik ve eş adayına ilişkin duygu ve düşünceler:

Kişi, evlenmeyi düşündüğü kişiye ilişkin duygu ve düşüncelerini onunlayken ve onsuzken olmak üzere değerlendirmeye çalışmalıdır. O kişiye karşı düşündükleri ve hissettikleri olumlu duygu ve düşünceler olmalıdır. Örneğin, "O iyi bir insan, onu çok beğeniyorum, onunla birlikte mutlu oluyorum, kendimi iyi hissediyorum, onsuzken onu özliyorum, keşke şimdi yanımda olsaydı, onun sahip olduğu özellikleri takdir ediyor, hayranlık duyuyorum, ona çok önem veriyorum, onun için endişeleniyorum," gibi...

Duygusal özellikler ve ilişkideki erkek kadın arasında oluşan yakınlık derecesine göre, duygusal ilişkinin başarıya ulaşması mümkün olacaktır. Bu durum, aşk ilişkisi ve cinsel ilişki içerisinde, psikolojik yakınlık derecesiyle birlikte örneklendirilmeye çalışılacaktır. Burada ilişkide ask durumu ve yakın ilişki ile ilgili kısaca bilgi verilecektir (Özgüven; 2001; Şenel, 2010; Özabacı, 2010).

2.6.2. Eş adayının fiziksel özellikleri:

Evlenilecek kişinin fiziksel özellikleri kapsamında boyu, kilosu, vücut yapısı ve yüz güzelliğine ilişkin değerlendirmeler yapılır. Kişinin, evlenmeyi düşündüğü kişinin fiziksel özelliklerini nasıl bulduğunu, beğenip beğenmediğini de son derece önemlidir. Çünkü bu durum o kişiye hissedilenlerin yanı sıra o kişinin yanında hissedilenleri de etkileyecektir. Araştırma sonuçlarında da görüldüğü gibi evlenilecek kişinin fiziksel görüntüsü, özellikle erkekler tarafından vazgeçilemez bir öncelik olarak algılanmaktadır (Şenel, 2010).

2.6.3. Eş adayının kişilik özellikleri (mizaç/karakter/huy):

Eş seçimine ilişkin kararda, evlenilecek kişinin fiziksel özelliklerinin yanı sıra, kişilik özellikleri de son derece önemlidir. Zamanla bu özelliklerde değişiklik olsa da kişiliği oluşturan temel yapı taşlarının aynı kalacağı varsayılabilir. Eğer kişi için evleneceği kişinin sevecen, güvenilir, dürüst, saygılı, hoşgörülü, iyi niyetli, sabırlı, öfkesini kontrol edebilir, kaba kuvvete başvurmayan biri olması önemliyse, eş seçimi

kararında bu özellikleri mutlaka aramalıdır. Evlenmeyi düşündüğü kişi bu özelliklere sahip değilse, nasıl olsa yıllar içinde bu özelliklerin kazanılacağı düşünülerek eş seçimi kararı verilmemelidir. Çünkü kişi için önemli olan ancak karşısındakinde evlilik kararı aşamasında olmayan özelliklerin ileriki yıllarda olup olmayacağını kimse garanti edemez (Şenel, 2010). Eşin narin ve kibar olması açısından her iki cinsiyet, eşlerinin kibar olmasını istemektedir. Nazik ve kibar olma tercihi, karı koca her ikisi tarafından istenen, önemli kişilik özelliklerinden olmakla birlikte, kadın için daha çok önem taşımaktadır (Yılmazçoban, 2008).

2.6.4. Eş adayının eğitim durumu:

Evlenilecek kişiyle benzer veya yakın eğitim düzeyine sahip olmak da eşler arasındaki anlaşma ve uyum için son derece gerekli özelliklerden biridir. Kişilerin eğitim düzeylerinin yakınlığı onların zihinsel kapasitelerinin, olayları ele alış biçimlerinin ve verecekleri kararların da daha benzer ve uyumlu olmasını sağlayacaktır. Evlenmek isteyen iki kişinin eğitim düzeyleri arasında aşırı fark olması, ilgi, ihtiyaç ve arkadaşlık gibi alanlarda farklı olmaları sonucunu doğurmaktadır (Özgüven, 2000; Bilen, 2009; Şenel, 2010). Kısaca, eşlerin eğitim düzeylerinin birbirine yakın olmasının sağlıklı ve uyumlu bir evlilik için önemli olduğunu söyleyebiliriz.

2.6.5. Eş adayının ailesinin sosyoekonomik durumu ve yapısı:

İnsanlar yıllarca içinde yaşadıkları, kişiliklerinin temel taşlarını oluşturan ailelerinden edindikleri izleri, evlilik yaşantılarına da kaçınılmaz olarak taşırlar. Eğer evlenmeyi planlayan çiftlerin aileleri eğilim, gelir ve kültür düzeyi gibi yönlerden birbirlerinden çok farklı değilse, çiftler için uyum daha kolay olabilmektedir. Kişi, ailesinin sahip olduğu ve ona aktardığı değer ve önceliklere benzer bir ailede yetişmiş biriyle daha kolay anlaşabilecektir. Bunun bir diğer önemli yanı da benzer özelliklere sahip dünürlere arasında sıkıntılar da daha az olacağından, çiftlerin de ilişkileri bu uyumdan olumlu yönde etkilenecektir (Özgüven, 2001; Bilen, 2009; Şenel, 2010).

2.6.6. Eş adayının yaşı ve aradaki yaş farkı:

Eş seçimine ilişkin kararda, evlenmeyi düşünen çiftler arasındaki yaş farkı da diğer önemli bir boyuttur. Aradaki yaş farkının fazla olması, genel olarak kişilerin yaşam döngüsü içerisinde buldukları aşamaları, hayata bakış açılarını etkileyeceğinden uyumu zorlaştırıcı bir etmen olarak da değerlendirilebilir (Şenel, 2010). Eşler arası yaş farkının ilişkiye nasıl yansıtacağı kişiden kişiye değişir. Burada bireylerin bakış açısı ve eşler arası uyum çok önemlidir. Yani aradaki yaş farkının az ya da fazla olması sorun yaşanacağı anlamına gelmemektedir. Bunun yanı sıra yapılan bazı araştırmalara göre, erken evlilikler ile on yılı aşan yaş farkı olan evliliklerin problemlili olma olasılığının yüksek olabileceği kabul edilmektedir (Özgüven, 2000; Aktosun, 2007). Bireylerin kaç yaşında evlendikleri, evliliklerinin uyumlu ve sağlıklı olmasında önemli bir faktördür. Erken yaşlarda evlenen bireylerin çoğu henüz benlik yapıları tam oluşmadan ve ebeveynlerinden tam olarak bağımsızlaşmadan evlenmekte ve evliliğin sorumluluğunu taşımakta zorluk yaşayabilmektedirler (Karaçanta, 2012).

2.6.7. Eş adayının sağlayacağı ekonomik imkanlar:

Evlenme çağına gelen bireyler ve aileleri için maddi gelir seviyesi çok önemsenmektedir. Hatta bu durum evlilik kararında çok önemli bir yere sahiptir. Evliliğin sağlıklı bir şekilde devam ettirilebilmesi için tüm ihtiyaçların karşılanma düzeyi önem arz etmektedir. Aile ile ilgili araştırmalar incelendiğinde, boşanmaların ekonomik krizlerin yoğun olarak yaşandığı dönemlerde daha fazla olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

Kişilerarası ilişkilerde maddiyatın daha fazla öne çıkarılması, eş adayının veya adaylarının daha fazla rekabetçi ve doyumsuz bazı davranış eğilimleri göstermesine sebep olmuştur. Örneğin; maddi değeri yüksek hediyeler popüler kültür tarafından

kişilerarası ilişkilerde önemli kabul edilmekte, hediye nin maddi karşılığının fazla olması muhataba verilen değerin fazla olduğu gibi bir izlenim uyandırmaktadır.

Önceleri, eş adayında aranan özellikler arasında olan maddi gelir düzeyinin yeterli olması sadece erkeğin sahip olması gereken bir özellik olarak algılanırken, günümüzde ise evlenmeyi düşünen her iki bireyin de sahip olması gereken bir önkoşul olarak algılanmaya başlamış ve evlilik kararında etkisi fazla olan bir durumdur(Şenel, 2010).

2.6.8. Eş adayının dini inancı:

Kişinin hayatında dini inançları çok önemli bir yere sahipse, dini inançları doğrultusunda yaşamını sürdürmeyi planlıyorsa, bu kişinin başka bir dini inanca sahip veya kendisiyle aynı dinden ancak aynı ölçüde dindar olmayan biriyle evlenmesi de evlilikte sorun yaratacaktır. Evlilikteki dini inanç farklılıkları, özellikle taraflardan biri veya her ikisinin farklılıklara karşı katı, hoşgörüsüz tutumu ile de birleşiyorsa, bu farklılıktan ötürü yaşanacak sorunlar kaçınılmaz olacaktır. Örneğin günlük yaşam alışkanlıklarından yiyecek içecek tercihlerine, yaşanacak bölgeden evlilik törenine, çocuğun dininin, isminin, dini eğitiminin ne olacağına varıncaya kadar uzlaşılması gereken birçok konu olacaktır (Özgüven, 2001; Bilen, 2009; Şenel, 2010).

2.6.9. Eş adayının siyasi yönelimi ve görüşü:

Dini inanç farklılıkları ve bu farklılıklara ilişkin sahip olunması gereken hoşgörü, siyasi görüş farklılıkları için de geçerlidir. Eğer kişi belli bir siyasi düşüncenin çok ateşli bir savunucusu ve taraftarı ise, farklı görüş ve düşünceden biriyle uyum içinde yaşamayı güç olacaktır. Bu tür problemlerde, taraflardan biri diğerinin durumunu kabul edip uyum gösterebiliyorsa veya bu farklılık her iki taraf için de önem taşımıyorsa, çiftler için problem oluşturmayabilmektedir (Yavuzer, 2010). Kısacası, dini veya siyasi görüşlerdeki aşırılıklar ve katı farklılıklar eşlerdeki günlük yaşantıları etkilediğinden, sağlıklı bir evlilik ilişkisinin sürdürülmesinde sorunlar oluşturabilir.

Evlilik kararı ve aile tutumu:

Eş seçiminde ailelerin dolaylı ve doğrudan etkilerinden söz edilebilir. Dolaylı yoldan etki; çocukluk döneminde yaşanan olayların şekil verdiği düşünce ve davranış kalıplarıyla gerçekleşir. Kadının erkek, erkeğin de kadın modeliyle ilgili davranış ve düşünce kalıplarını daha çok anne ve baba şekillendirir. Ailenin doğrudan etkisi ise, çocuğunun eş seçimi kararını vermesinde anne ve babanın bu karara doğrudan müdahale etmeleridir. Geleneksel aile yapımızda çocuğu evlendirme görevi hem maddi hem de manevi anne babanın görevi olarak algılandığından eş seçimi sürecinde aile önemli bir rol üstlenir (Tarhan, 2010).

Ailelerin onayının, ilişkiye ve evlenilmesi planlanan kişiye yönelik bakış açılarının o evlilik için her zaman önemli olacağı unutulmamalıdır. Aileler için çocukları, çok iyi tanıdıkları ve en az kendileri kadar mutlu olmalarını istedikleri çok değerli varlıklarıdır. Evlenmeyi planlayan çiftler, ailelerinin karşı çıktıkları bir eş seçimi ve evlilik kararı durumunda, bu karşı çıkışın nedenlerini anlamaya, dinlemeye çalışmalıdırlar. Bu nedenlerde aileler tarafsız, doğru düşünüyor da olabilirler. Belki evlenme kararı veren kişiler yaşadıkları yoğun duygusal nedenlerden ötürü, tarafsız ve doğru düşünemiyor olabilirler. Ancak bazen ailelerin de duygusal ve yanlış davranabileceklerini de unutmamak gereklidir. Böyle bir durumda da tüm taraflar için bir süre beklemek, hem hissedilenleri tartma, hem de kişileri ve kararı daha iyi değerlendirme açısından faydalı olacaktır. Ancak ailelerin, çocuklarının eş seçimine, evliliğe ilişkin kararlarına karşı olsalar bile, sergileyecekleri tavır ve yaklaşımda çok özenli olmaları gereklidir. Aile, çocuğunun kararını ve tercih ettiği kişiyi acımasızca eleştirip yargılamadan, çocuğunun bu kararı yeniden gözden geçirmesine yardımcı olmalıdır. Kararı engellemek veya karara karşı çıkmak yerine, kararın acele verilmesini önlemeye çalışmak daha doğru olacaktır. Evlenmeyi düşünen çift de, aile de birimlerine zaman tanınmalıdır. Tüm taraflar için geçirilecek daha fazla zaman, daha doğru karar almada veya vermiş oldukları kararı doğru olup olmadığını anlamada faydalı olacaktır.

Bazen ailelerin söylediklerini çocuklarının kabul etmesi, bazen de çocuklarının tercihlerini, doğrularını ailenin kabul etmesi zaman alabilmektedir (Şenel, 2010).

2.6.10. Evlilik öncesi süreçte sanal dünyanın etkisi:

Günümüzde, TV ve cep telefonu gibi yeni iletişim araçları kişiyi her geçen gün daha fazla etkilemektedir. İnternetin yaygınlaşması da, çok önemli bir etkileşim ve iletişim ortamının oluşmasını sağlamıştır. İnternette “chat” arkadaşlıkları sayesinde, sanal iletişimlerle arkadaşlık ve eş seçimi yapılmaktadır. Sanal ortamda tutkular ile mantık arasındaki denge, tutkudan yana bozulmaktadır. Dolayısıyla ciddi bir evlilik için tercih edilmemesi gereken sahte bir ortam oluştur-maktadır. Bu yolla arkadaşlık ve eş seçiminde bulunmanın olumsuzluğu, sanal ortamın sadece tanışmak için kullanılması durumunda ve sonrasında tanışılan kişiyle, sağlıklı gerçek ilişkiler kurmak şartlarına bağlı olarak, azaltılabilir. İnternetin eş seçimindeki başarıya, sadece tanışmak amaçlı kullanılması, sanaldaki duyguların etkisinde kalınmaması, kişinin kendini saklamaması ve tanışmadan sonra da gerçek arkadaşlık ilişkisi kurulması durumunda, olumlu etkisi olabilecektir (Yılmazçoban, 2010).

2.6.11. Toplumsal değişmeler ve evlilik öncesi ilişkiler:

Toplumsal değişim, herhangi bir sosyal yapıda zaman içinde meydana gelen farklılaşma anlamına gelmektedir. Tan (1981) toplumsal değişmeyi makro düzeyde ele almış ve “toplumsal ilişkilerde, kurumlarda ve yapılarda belirli bir durumdan farklı bir duruma geçiş” olarak nitelendirmiştir. Tezcan (1998) ise, toplumsal değişmeyi mikro düzeyde ele almış ve “toplumsal yapının ve onu oluşturan toplumsal ilişkiler ağının ve bu ilişkileri belirleyen kurumların değişmesi” olarak tanımlamıştır.

Günümüz toplumlarında yaşanmakta olan değişim süreci teknolojik ve ekonomik alanların yanı sıra, sosyokültürel alanları da etkisi altına almaktadır. Sanayileşme, modernleşme, kentleşme ve geleneksel rollerde yaşanan dönüşüm başta olmak üzere tüm

sosyokültürel değişimler evlilik sürecinde eş seçiminde aranan özelliklerin de farklılaşmasına sebep olmaktadır (Dündar, 2012).

Giddens' a (2000) göre, dünya çapında ortaya çıkan değişimler özetle; akraba gruplarının etkilerinin azalması, eşin özgürce seçilmesi yönünde genel bir eğilim oluşması, akraba evlilikleri yaygınlığını yitirmesi, evliliğin başlatılmasına kadınlarmın kararları daha fazla dikkate alınır olması vb. aile yapısındaki değişimler eş seçerken istenilen özelliklerin de değişmesine ve bu durumdan evlilik kararlarının da etkilenmesine neden olmuştur.

Meseleye toplumsal değişimlerin Türk toplumunu etkilemesi açısından bakılacak olursa; kitle iletişim araçlarının etkisiyle, romantik aşk ve evlilik kavramları birbirine denk görülmeye başlanmıştır (Yörükoğlu, 1992). Gençlerin eş seçmede daha özgür davranmaları ve aşk, sevgi odaklı evlilikler yapma eğilimi artmıştır. Eş seçme süreci ve evliliğe ilişkin algı ve tutumlar değişime uğramış ve eş adayında aranan özellikler ve beklentiler farklılaşmıştır. Özetle, toplumsal değişimler, toplumda yaşayan bireylerin aile, evlilik ve eş seçme sürecine ilişkin bakış açısını değiştirmiş ve bireyler daha özgürlükçü, sevgi ve aşk odaklı tercihler yapmaya başlamıştır.

2.7. Yurtiçinde Eş Seçme İle İlgili Yapılan Bazı Araştırmalar

Tütengil (1978), İstanbul Üniversitesinde öğrenim görmekte olan öğrencilerin aile ve evlilik konusundaki görüşlerini belirlemek amacıyla 1614 öğrenciyle araştırma yapmıştır. Öğrencilerin %46.4' ü aileyi toplumun temeli olarak değerlendirmiş, %75.3' ü evlilikte en önemli olan durumun karşılıklı anlaşma olduğunu, %45.6' sını evliliğin ana unsurunun yakın bir arkadaş edinmek olduğunu belirttiği gözlenmiştir. Ayrıca kız öğrencilerin %68.9' u için evleneceği erkeğin iş sahibi olması, %27.2' sinin ise askerliğini yapmış olmasının önemli olduğunu belirtmiştir. Bu bulguların yanı sıra öğrencilerin %52.4' ü kadının erkekten yaşça büyük olmasını ve %56.5' i kadının erkekten daha fazla eğitilmiş olmasını çok sakıncalı bulmuştur.

Uraz (1979), Hacettepe Üniversitesinde öğrenim görmekte olan 49 kız, 62 erkek olmak üzere toplam 111 öğrenciye yaptığı araştırmada evlenilecek eşe ilişkin 9 beklenti boyutu belirlemiştir. Bu boyutlar araştırmacı tarafından önem derecesine göre; kişilik özellikleri, evlilik ilişkilerinin niteliği, fiziksel özellikler, sosyal ilişkiler, duygusal özellikler, tutum ve davranışlar, ekonomik durum, politik-ideolojik görüşler ve manevi değerler biçiminde sıralanmıştır. Ayrıca fiziksel özellikler, manevi değerler ve evlilik ilişkilerinin niteliği boyutlarına verilen önemin cinsiyet ile ilgili olduğu gözlenmiştir.

Durmazkul (1991), eş seçim tercihleri ve bu tercihlerin cinsiyete göre farklılaşma durumunu belirlemek için Hacettepe Üniversitesi öğrencileriyle yaptığı araştırmaya göre eş olarak seçecekleri kişi ile nikahsız olarak yaşamayı tercih etmedikleri belirlenmiştir. Bu oran kız öğrencilerde daha fazladır. Ayrıca hem kız hem de erkek öğrenciler yüksek oranda eşlerini kendileri seçmek istediklerini belirtmişlerdir. Öğrencilerin büyük bir çoğunluğu ideolojik görüş benzerliğinin önemli olduğunu vurgulamıştır. Kız öğrenciler büyük çoğunlukla evlenecekleri kişinin yaşının kendilerinden büyük olmasını istediklerini belirtmişler ve eş adayının fiziki çekiciliğinin kendileri kadar olmasını tercih etmişlerdir. Kızlar eş adaylarının ekonomik durumunun kendilerinden fazla olmasını tercih etmişlerdir.

Ceylan (1994), Cumhuriyet Üniversitesi öğrencileriyle eş seçimindeki tercih ve beklentileri konulu araştırmasında öğrencilerin eş seçme tercihlerinin sınıf, cinsiyet, aile biçimi vb. değişkenlerden etkilenme düzeyini belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırma sonuçlarına göre öğrenciler, evlenecekleri kişinin seçimine kendileri karar vermeyi tercih etmişlerdir. Yaşamı, sevgiyi ve duygusallığı bir eşle paylaşmak, çocuk sahibi olmak evliliği düşünme sebepleri olarak ilk sıralarda yer almıştır. Ayrıca öğrenciler erkeğin yaşının daha büyük olmasını veya yaşların birbirine yakın olmasını tercih etmişlerdir. Eş adayının bekareti konusu öğrencilerin büyük çoğunluğu tarafından önemli bulunmuştur. Ayrıca öğrenciler evlenecekleri kişinin eğitim düzeyinin kendilerinden düşük olmaması, ideolojik görüşlerinin kendilerine yakın ya da aynı

olması ve dini inançlarının aynı olması gerektiğini belirtirken, maddi durum ve fiziksel çekiciliğin önemli olmadığını belirtmişlerdir.

Aytaç ve Bayram (2001), Uludağ Üniversitesinde öğrencilerin iş ve eş seçimindeki etkin kriterlerin analitik hiyerarşi süreci ile belirlenmesi amacıyla mezuniyet aşamasında olan ve rastgele seçilen 55 öğrenci ile bireysel görüşme biçiminde bir araştırma yapmıştır. Bu görüşmeler sonucunda eş seçimindeki etkin kriterlerinin; fiziksel özellikler, kişilik, sevgi, aile yapısı (ailelerin sosyoekonomik anlamda uyuşması), eş adayının sosyokültürel düzeyi, sosyal statüsü, yaşam felsefesi ve dünya görüşü biçiminde sıralandığı gözlenmiştir. Araştırmanın sonucunda erkek öğrencilerin eş seçiminde birinci kriterlerinin sevgi, ikinci kriterlerinin ise kişilik özellikleri olduğu belirlenmiştir. Kızlarda ilk sırada kişilik özellikleri, ikinci sırada ise sevgi yer almıştır. Sosyal statü erkeklerde en son sırada yer alırken, bu kriter kızlarda beşinci sırada yer almıştır. Fiziksel özellikler kriteri erkeklerde altıncı sırada bulunmaktayken, kızlarda en son sırada olduğu belirlenmiştir. Aile yapısının sosyoekonomik olarak uyuşması kriteri kızlarda altıncı sırada yer alırken, erkeklerde bu kriter dördüncü sırada yer almıştır. Ayrıca bireysel olarak yapılan analizler sonucunda erkek öğrencilerin büyük bir çoğunluğunda, aile yapılarının sosyoekonomik olarak uyuşması kriteri birinci sırada yer almıştır.

Bacanlı (2001), evrimci psikolojinin eş seçme ile ilgili hipotezlerini test etmek ve diğer taraftan da eş adayında aranan özellikleri belirlemek amacıyla, Ankara ve Selçuk Üniversitesinde öğrenim görmekte olan öğrencilerin katıldığı bir araştırma yapmıştır. Araştırma bulgularına göre Konya grubundaki öğrencilerin evlenmeyi düşündükleri yaş, kızlar ile erkekler arasında farklılık göstermezken, Ankara grubunda erkek öğrenciler, kızlardan yaklaşık iki yaş sonra evlenmeyi düşündüklerini belirtmişleridir. Ayrıca Ankara grubundaki erkekler, Konya grubundaki erkeklere göre, evlenecekleri kızlar ile aralarında daha az yaş farkını tercih etmişleridir. Her iki gruptaki kızların neredeyse tamamı, eşlerinin kendilerinden yaşça büyük olmasını tercih etmiştir. Eş adayında aranan özellikler önem derecesine göre sıralandığında, Ankara grubunda sırasıyla;

karşılıklı sevgi (aşk) ilk sırada yer alırken, Konya grubunda ikinci sırada yer almıştır. Güvenilir kişilik kriteri Konya grubunda ilk sırada yer alırken, Ankara grubunda ikinci sırada yer almıştır. En son sıralarda yer alan özellikler ise, erkekler için maddi gelir düzeyi, kızlar için fiziksel (görünüş) güzelliğidir. Politik görüş benzerliği her iki grupta da son sıralarda yer almıştır. Dini inanç benzerliği Konya grubunda Ankara grubundan daha üst sıralarda yer almıştır. Erkekler eşlerinde, iyi yemek yapma, bekaret, çocuk ve yuva arzusu, fiziksel (görünüş) güzelliği ve dini inanç benzerliğini kızlardan daha yüksek oranda, kızlar ise sosyal olma, benzer eğitim geçmişine sahip olma, iyi sosyal statü ve mevki sahibi olma, öğrenim ve zeka düzeyi yüksek olma özelliklerini daha yüksek oranda tercih etmişlerdir. Bu araştırmaya göre, erkeklerin önemseydiği özelliklerin daha geleneksel, kızların önemseydiği özelliklerin ise modern kültüre daha uygun olduğu belirlenmiştir.

Kaya (2002), Hacettepe Üniversitesi öğrencileri ile yaptığı araştırmada, cinsiyetleri farklı öğrencilerin eş seçim tercihlerine göre denetim puanları arasında bir ilişki olup olmadığını araştırmıştır. Araştırma bulgularına göre, ekonomik duruma önem vermeyen katılımcıların, ekonomik durumu benimle aynı olmalı diyenlere göre, evlilikten önce birlikte yaşamalıym diyenlerin, evlilikten önce nikahsız birlikteliği onaylamayanlara göre daha içten denetimli oldukları bulunmuştur. Ayrıca, eş olarak seçeceğim kişinin eğitim düzeyi benimle aynı olsun diyen erkeklerin, eğitim düzeyi benden farklı olmalı diyen erkeklere göre, eğitim düzeyi benim için önemli değildir diyen kızların ise, eğitim düzeyi benden farklı olmalı diyen kızlara göre daha içten denetimli oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Tuna (2004), yaptığı çalışmada kız ve erkek üniversite öğrencilerinin yakın ilişkilerde kendilerine eş/sevgili olabilecek kişilerde aradıkları özellikleri belirleyebilmek için bir araştırma yapmıştır. Araştırma sonucuna göre, kadın ve erkekler tarafından ortak olarak en çok tercih edilen olumlu özelliklerin; dürüstlük, sevgi, sadakat, samimiyet, güvenilirlik, saygı, paylaşımcılık, hoşgörü, fedakarlık, eğitilmiş

olmak, heyecan vericilik, uzlaşmacılık, kararlılık, sağlıklı olmak, olgunluk, iyimserlik ve sempatiklik olduğunu belirlemiştir.

Mutlu (2004), Fırat Üniversitesinde son sınıfta öğrenim gören 155 erkek, 57 kız öğrencinin evlilik ve aileye ilişkin görüşlerini ortaya çıkarmak amacıyla araştırma yapmıştır. Araştırmaya katılanların %82.5' si bekar, %5.2' si evli, %12.3' ü sözlü/nişanlıdır. Cinsiyete göre evlilik kararı konusunda bakıldığında, erkeklerin %83.2' si ve kızların %89.5' i "kararı ben veririm daha sonra ailemin onayını alırım" demiştir. Erkeklerin %7.1' i "kararı ben veririm kimseye danışmam" derken, kızlardan bu maddeyi işaretleyen olmamıştır. Aile ile birlikte karar vermeyi kendine uygun bulanların oranı erkeklerde %9.7 iken, kızlarda ise %9.9' dur. Üniversite öğrencilerinin eş seçiminde öncelikli dikkat ettikleri hususlar sorusuna %67.5 iyi huylu ve ahlaklı olması, %21.7 dindar olması, %4.7 güzel/yakışıklı olması şeklinde cevap vermiştir. Daha önce başkasıyla flört etmiş birisiyle evlenir misiniz sorusuna, katılımcıların %55.7' si hayır, %19.8' i kararsızım, %16' sı ise evet cevabını vermiştir. Evlilikte çok eşliliği onaylıyor musunuz? Sorusuna %75.9' u hayır, %16' sı şartlara bağlı, %5.2' si evet cevabını vermiştir. Evlenebilmenin koşulu olarak %37.7' si mezun olmayı, %34.9' u uygun eş adayı bulmayı, %21.7' si iş bulmayı gerekli görmekte olduğu bulunmuştur. Üniversite öğrencilerine evliliğin niçin önemli olduğu sorusu yöneltildiğinde; %45.3' ü hayatı sevdiğimle paylaşmak için, %26.4' ü dinimiz emrettiği için, %18.9' u daha düzenli yaşamak için ve %9.4' ü ise neslin/soyun devamı için yanıtını vermiştir. Sonuç olarak üniversite öğrencilerinin evlilik ve aile kurumuna yaklaşımının toplumun genel yapısından etkilendiği belirlenmiştir.

Ondaş (2007), Gazi, Hacettepe ve Ankara Üniversitesi öğrencilerinin evlilik ve eş seçimi görüşlerini incelemek amacıyla yaptığı araştırma sonuçlarına göre, araştırmaya katılan öğrencilerin yarıdan fazlası en uygun evlenme yaşının 26-29, yarıya yakını ise 22-25 olması gerektiğini belirtmişlerdir. Evliliğin "neslin devamını sağladığı", "cinselliğin daha rahat yaşanmasına olanak tanıdığı" yargılarına öğrencilerin büyük çoğunluğu katılmıştır. Öğrenciler cinsiyet farkı olmaksızın evlenecekleri kişide cana

yakınlık, hoşgörülü olma, dürüst olma, bilgili olma, kültürlü olma, çalışkan ve becerikli olma özelliklerinin önemli olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca öğrenciler, evlenecekleri kişinin gelir sahibi olmasını ve daha önce evlenmemiş bakır/bakire olmasını yüksek oranda istediklerini belirtmişlerdir. Öğrenciler tarafından, kadının daha eğitilmiş ve yaşlı olması istenilmeyen özellikler olarak belirtilmiştir. Birinci ve dördüncü sınıf kız ve erkek öğrenciler evliliğe engel özellikleri, umursamazlık, asabi olma, sinirli ve hırçın olma olarak belirtmişlerdir.

Yıldırım (2007), Hacettepe Üniversitesi sağlık bilimleri, fen bilimleri ve sosyal bilimlerin son sınıflarında okuyan öğrencilere eş seçme kriterleri konulu araştırma yapmıştır. Bu çalışmada Türk kültüründe cinsiyete göre eş seçme kriterleri incelenirken eş seçme sürecinde evrim kuramı ile sosyal rol kuramının geçerliliği sınımlanmıştır. Araştırma bulgularına göre öğrencilerin seçecekleri eşte en çok arzu ettikleri yirmi özellik önem sırasına göre; eşin güvenilir, dürüst, kişilikli, sadakatli, anlayışlı, güçlü karakterli, değer bilen, destekleyici, duygusal yönden sağlıklı, cinsel açıdan uyumlu, temiz, paylaşımcı, kültürlü, açık görüşlü, iletişim becerisine sahip, hoş sohbet ve özverili olması biçiminde belirtilmiştir. Bu özelliklerin tercih edilmesinde her iki cinsiyet te genel olarak birbirine oldukça yakın yanıtlar vermişlerdir. Bununla birlikte, çoğu özellikler açısından kızların puan ortalamalarının erkeklerden anlamlı düzeyde yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Araştırmada dikkati çeken bir nokta ise eş adayında olması arzu edilen özelliklerden fiziksel çekicilik maddesinin 31. sırada, maddi gelir düzeyinin yüksek olması maddesinin ise 46. sırada çıkmış olmasıdır. Bunun yanı sıra ekonomik bağımsızlık özelliğine her iki cinsiyetin de, fiziksel çekicilik ve maddi gelir düzeyinin yüksek olması özelliklerine kıyasla daha fazla önem verdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Eş adayında arzu edilmeyen yirmi özellik ise; yalancılık, ilgisizlik, art niyetlilik, sadakatsizlik, eşcinsel eğilimler, zayıf karakter sahibi olma, anlayışsızlık, şiddet kullanma eğilimi, nankörlük, temizliğine dikkat etmeme, kaba davranışlar sergileme, zihinsel potansiyel düşüklüğü, sinsilik, suçlayıcı olma, iticilik, dar görüşlülük, engelleyici olma, kendini kontrol problemi yaşama ve cinsel taciz eğilimi bulunma şeklinde sıralanmıştır. Arzu edilmeyen özellikler açısından her iki cinsiyet te yakın

cevaplar vermişlerdir. Ayrıca, çoğu özellikler bakımından kızların puan ortalamalarının erkeklerden manidar olarak yüksek çıktığı gözlenmiştir. Arzu edilemeyen en önemli yirmi özelliğin tümünde kızların puan ortalamaları, erkeklerin puan ortalamalarından manidar olarak yüksek bulunmuştur.

Tüzmen ve Özdagoğlu (2007), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde İşletme Bölümünde doktora programına kayıtlı 23 bekar öğrenciden oluşan bir grup ile eş seçimi kriterleri ve bu kriterlerin önem düzeylerinin belirlenmesini amaçlayan bir araştırma yapılmıştır. Araştırma sonunda doktora öğrencilerinin sevgi faktörünü daha fazla dikkate aldıkları gözlenmiştir. Bunun yanında ikinci sırada aile faktörü, üçüncü sırada ise karakter faktörü yer almıştır.

Bugay ve Tezer (2008), ODTÜ' de öğrenim gören 252 kız, 215 erkek toplam 467 öğrenci ile öğrencilerin evlenecekleri eşlerde aradıkları özellikler konulu bir araştırma yapmışlardır. Araştırmacılar tarafından bu özellikleri belirlemeye yönelik altı faktörde toplam yirmi bir maddelik bir anket geliştirilmiştir. Çekicilik faktörü; seksi, cinsel yaşama önem veren, tutkulu, çekici maddelerinden, Güvenirlilik faktörü; güvenilir, dürüst, sadık, içten maddelerinden, Özgüven faktörü; kendine güvenen, olgun, kararlı, girişken maddelerinden, Dışadönüklük faktörü; mizah, sportif eğilimli, sağlıklı, zenginlik maddelerinden, Aile/Politik Görüş Benzerliği faktörü; benzer politik görüş, benzer aile yapısı maddelerinden, Başatlık faktörü ise; baskınlık, popüler maddelerinden oluşmaktadır. Geliştirilen altı faktörlü aracın uygulanması ile elde edilen bulgular kız ve erkek öğrencilerin puanları arasında özgüven, dışa dönüklük, aile/politik görüş benzerliği ve başatlık özellikleri açısından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde kız öğrenciler lehine farklılık olduğu gözlenmiştir. Çekicilik ve güvenirlilik faktörlerinde ise cinsiyetlere bağlı anlamlı bir farklılık olmadığı gözlenmiştir. Yani kız ve erkek öğrenciler, evlenecekleri eşlerde çekicilik ve güvenirliliği benzer derecede önemsemştir. Bu çalışmanın, cinsiyet farklılıkları ile ilgili bulgularına göre, eş seçiminde kız öğrencilerin pek çok boyutta erkek öğrencilere göre daha seçici oldukları gözlenmiştir. Araştırmacılar tarafından bu seçiciliğin aile/politik görüş benzerliği

dışında, özgüven, dışa dönüklük ve başatlık gibi erkeklere yüklenen bazı cinsiyet rolleriyle ilişkili olabileceği düşünülmüştür.

Pınar (2008), 2006-2007 eğitim-öğretim döneminde Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesinde okuyan ve flört ilişkisi bulunan 70 öğrencinin evliliğe bakış açılarını incelemek üzere bir araştırma yapmıştır. Yapılan araştırmada öğrencilerin, eşin iyi huylu olmasını %94.2, eğitilmiş olmasını %97.1, dünya görüşlerine uygun olmasını %81.4, güzel/yakışıklı olmasını %62.8 ve aynı kültürden olmasını da %47 oranında önemli buldukları gözlenmiştir.

Türkaslan ve Süleymanov (2010), Türkiye’de 1680, Azerbaycan’da 530 üniversite son sınıf öğrencisiyle yaptıkları araştırmada, öğrencilerin evlilik konusundaki görüş ve düşüncelerini iki ülkeyi karşılaştırarak incelemiştir. Türkiyeli erkeklerin %78.1’i eşin iyi huylu olmasını, %65.2’ si güzel olmasını, %64.7’ si aynı dünya görüşüne sahip olmayı, %61.7’ si tahsilli olmasını, %61.4’ ü iyi bir aileden olmasını, %37.4’ ü dindar olmasını, %22.9’ u iyi bir meslek sahibi olmasını, %21.6’ sı zengin olmasını, %18’ i iş sahibi olmasını tercih etmişlerdir. Kızların ise %75.6’ sı evlenecekleri eşin iyi huylu olmasını, %74.8’ i aynı dünya görüşüne sahip olmayı, %72.1’ i tahsilli olmasını, %62.8’ i iyi bir meslek sahibi olmasını, %62.3’ ü iyi bir aileden olmasını, %47.6’ sı iş sahibi olmasını, %47.4’ ü yakışıklı olmasını, %39.2’ si dindar olmasını, %32.8’ i ise zengin olmasını tercih etmişlerdir. Türkiyeli kız ve erkek öğrenciler tarafından eş adayında birinci sırada iyi huylu olma, ikinci sırada ise aynı dünya görüşüne sahip olma özellikleri tercih edilmiştir. Sonuçlara genel olarak bakıldığında ise, erkeklerin eş tercihlerinde manevi özellikler ile eşin güzel olmasını daha fazla önemsemişlerdir. Kızların ise, evlilikte uyumun ve mutluluğun kaynağı olarak görülen iyi huy özellikleri ile birlikte, eşin aileyi geçindirmeye yönelik para kazanma yeterliliğine işaret eden özellikleri de hemen bu özelliklerin ardından tercih ettikleri görülmüştür. Her iki ülke öğrencilerinin karşılaştırılmasına göre, erkeklerin evlenecekleri eşte aradıkları özellikler çok benzer olup, kızların ailevi özellikler ve iyi

huyulu olma özelliğinin ardından, eşin iyi bir mesleği ve işi olması gibi maddi unsurlara da benzer oranda değer verdikleri gözlenmiştir.

Keklik (2011), Hacettepe Üniversitesinde öğrenimine devam eden 1126 üniversite son sınıf öğrencisi ile eş seçimi tercihleri konulu yaptığı araştırmada, öğrencilerin evlenmek üzere seçecekleri eşlerde ne tür özellikleri önemsedikleri, cinsiyet, dini inanışlar ve siyasi yönelimler değişkenleri bağlamında incelemiştir. Yapılan analizler sonunda öğrencilerin en çok önem atfettiği otuz üç özellik, kişilik özellikleri, aile ilişkileri, güç/çekicilik ve benzerlik/geleneksellik adı altında dört faktörde toplanmıştır. Kız öğrenciler kişilik özellikleri, güç/çekicilik ve benzerlik/geleneksellik faktörlerinde erkeklerden daha yüksek puanlar elde etmişlerdir. Bununla birlikte bütün faktörlerde, her iki cinsiyet te oldukça yüksek puanlar elde etmiştir. Öğrencilerin eş seçme tercihleri, aile ilişkileri ve benzerlik/geleneksellik boyutlarında siyasi yönelime göre anlamlı farklılıklar göstermiştir. Sünni ailelerde yetişen öğrenciler, Alevi ailelerde yetişenlere oranla bütün faktörlerde de anlamlı derecede yüksek puanlar elde etmişlerdir. Bulgular, uluslararası literatürde yer alan çalışmalara kıyasla, Türkiye’deki öğrencilerin genel olarak, evlenecekleri potansiyel eş ilişkisin birçok özelliğe daha çok anlam yüklediklerini göstermiştir.

Bener (2011), Süleyman Demirel Üniversitesinde öğrenim görmekte olan 305 erkek ve 286 kız öğrenci ile dindarlık ve eş seçimi ilişkisini incelemeye yönelik bir araştırma yapmıştır. Bu araştırmada üniversite öğrencilerinin eş seçim tercih ve beklentileri, dindarlık algısı ve dindarlık düzeyleri ile dindarlık ve eş seçiminde etkili olan demografik unsurlar belirlenmeye çalışılmıştır. Yapılan araştırmaya göre, gelir düzeyi ve dindarlık arasında ters bir orantı olduğu, dindarlık düzeyinin ekonomik gelir arttıkça azaldığı gözlenmiştir. Ayrıca öğrencilerin sınıf düzeyleri arttıkça dindarlık düzeylerinin de düştüğü sonucuna ulaşılmıştır. Ancak dördüncü sınıf öğrencileri, birinci ve ikinci sınıf öğrencilerinden daha az dindarken, üçüncü sınıf öğrencilerinden daha dindar oldukları gözlenmiştir. Siyasi görüş ile dindarlık puanı arasındaki ilişki oldukça anlamlı bulunmuştur. Araştırmaya katılan erkek öğrencilerin %32.5’i eş seçiminde ilk

tercihlerinin dindarlık olduğunu belirtirken, kız öğrencilerde bu oran %43 olarak ilk sırada yer almıştır. Erkek öğrenciler ikinci olarak %24.9 ile iyi bir meslek/gelir sahibi olma özelliğini, üçüncü olarak ta %23.3 ile fiziksel çekicilik özelliğini tercih etmişlerdir. Kız öğrenciler ikinci olarak %29.4 ile fiziksel çekiciliği, üçüncü olarak ta %22 ile iyi bir meslek/gelir sahibi olma özelliğini tercih etmiştir. Yani erkekler iyi bir meslek/gelir sahibi olmaya çok önem verirken, kızlar fiziksel çekiciliğe daha çok önem vermiştir. Bununla birlikte ailesinin gelir düzeyi “çok iyi” olarak belirlenen üniversite öğrencilerinin %73.7’ si fiziksel çekiciliği önemli ölçüde tercih ederken, bu özelliğin hemen ardından %13.2 ile iyi bir meslek ve gelir sahibi olmasını tercih etmişlerdir. Ayrıca ailesinin gelir düzeyi “çok iyi” olanlar, eş seçiminde gözettikleri önemli kriterlere dindarlık kriterini dahil etmemiştir. Ailesinin gelir düzeyi “kötü” olarak nitelendirilen üniversite öğrencileri eş seçiminde, %18.6 ile iyi bir meslek ve gelir sahibi olma özelliğini ve %81.5 ile dindar olma özelliğini tercih etmişlerdir. Dindarlık özelliğini, ailesinin gelir durumunu “çok kötü” olarak nitelendiren öğrenci grubu en çok tercih eden grup olmuştur. Eş seçmede sınıf değişkeni göz önüne alındığında ise, birinci sınıf öğrencilerinin %37.1 oranında dindarlığı, %31.4 oranında fiziksel çekiciliği, %15.7 oranında ise iyi bir meslek/gelir sahibi olmasını tercih ettikleri, dördüncü sınıf öğrencileri ise %42.3 oranında dindarlığı, %26.6 oranında iyi bir meslek/gelir sahibi olmasını, %20.1 oranında fiziksel çekiciliği, %3.6 oranında ailenin özelliklerini ve %2 oranında da zeki olma kriterini tercih ettikleri gözlenmiştir. her iki grupta da dindarlık kriteri ilk sırada önemsenirken, fiziksel çekicilik kriteri birinci sınıflar tarafından, iyi bir meslek/gelir sahibi olma kriteri de dördüncü sınıflar tarafından fazla önemsenmiştir.

Efe (2013) eş seçme eğilimlerinin incelenmesi amacıyla yaptığı çalışmada kendisi geliştirdiği Eş Seçme Tercihleri Ölçeğini (ESTÖ), 2011–2012 Öğretim Yılı Bahar Dönemi’nde Hacettepe, Ankara, Gazi, Orta Doğu Teknik ve Başkent Üniversitesi’nin çeşitli fakülte ve bölümlerinde öğrenim görmekte olan 1955’i (%61.5) kız ve 1222’si (%38.5) erkek olmak üzere toplam 3177 öğrenciye uygulamıştır. Araştırmada, potansiyel eşte tercih edilen 50 özellikten ilk 10’nu, eş tarafından sevilme, eşin dürüst, güvenilir, sadık, saygılı, sorumluluk sahibi, ruhen sağlıklı, hoşgörülü,

temiz/bakımlı ve merhametli olması şeklinde sıralanmıştır. Potansiyel eşte görece daha az tercih edilen 10 özellik ise, eşin duygusal, bakir/bakire, iyi yemek yapıyor, hamarat, güzel/yakışıklı, entelektüel, sportif, sanatsever, dindar ve zengin olması şeklinde izlenmiştir.

2.8. Yurtdışında Evlilik İle İlgili Yapılan Araştırmalar

Hoyt ve Hudson (1981), önceki yıllarda yaptıkları eş seçiminde önemli özellikler konulu araştırmayı üniversite öğrencileriyle tekrar yapmışlardır. Araştırmaya katılan öğrenciler, aile yaşamı ile ilgili özellikler yerine sosyal özellikleri vurgulamıştır. Farklı tarihlerde yapılan araştırmalar karşılaştırıldığında, önce yapılan araştırmada erkekler eş adaylarında istedikleri üç özelliği önem derecesine göre sırasıyla güvenilir karaktere sahip olma, duygusal kararlılık ve hoş görünüm olarak sıralarken, bu araştırmada ise duygusal kararlılık, karşılıklı çekim ve güvenilir karaktere sahip olma şeklinde sıraladıkları gözlenmiştir. Önceki yapılan araştırmada kızlar eş adaylarında istedikleri üç özelliği önem derecesine göre duygusal kararlılık, güvenilir karaktere sahip olma, hırslı ve çalışkan olma olarak sıralarken, bu araştırmada karşılıklı çekim, duygusal kararlılık ve güvenilir karaktere sahip olma özelliklerini belirttiklerini gözlenmiştir.

Sprecher ve arkadaşları (1994), cinsiyet, ırk ve yaş gruplarına göre eş seçimi tercihlerinde fiziksel çekicilik, yaş ve sosyoekonomik değişkenlerin farklılaşp farklılaşmadığını araştırmıştır. Amerika Birleşik Devletlerinde 19-35 yaş aralığında toplam 1329 kişiye yapılan araştırmann sonuçlarına göre, kadınlar eş adaylarında fiziksel çekiciliği erkeklere göre daha az önemsemişlerdir. Bunun yanı sıra kadınlar eş adaylarında eğitim düzeyinin, maddi düzeyin ve eşin yaşının kendilerinden daha fazla olmasını istemişlerdir. Erkeklerin kendilerinden eğitim düzeyinin yüksek olmasını isteyen kadınlar daha çok 19-22 yaş grubunda yer almaktadır. Erkekler ise kadınların aksine eş adaylarının yaşlarının, eğitim düzeylerinin ve maddi gelir seviyelerinin kendilerinden düşük olmasını istediklerini belirtmişlerdir. Eş adayının yaşının kendisinden küçük olmasını isteyen erkekler, daha çok 28-35 yaş grubunda yer

almaktadır. Eş adaylarının kendilerinden küçük olmasını isteyen kadınların 28-35 yaş grubunda oldukları belirlenmiştir. Kadınların maddi gelir seviyesinin kendilerinden düşük olmasını isteyen erkekler daha çok 23-27 yaş grubunda yer almaktadır. Erkekler fiziksel çekiciliği az olan kadınları daha az tercih etmiştir. Kadınlar eş adaylarının çocuk sahibi olmasını erkeklere göre daha az sorun olarak görmüştür. Eş adaylarının çocuğu olmasını sorun olarak görmeyen kadınlar daha çok 28-35 yaş grubunda yer almaktadır. Bunun yanı sıra kadınlar eş adaylarının sürekli bir işinin olmasını tercih etmişlerdir. Ayrıca erkekler kadınlara göre eş adaylarının farklı ırktan olmasını daha fazla tercih etmişlerdir.

Knox ve arkadaşları (1997), flört ve eş seçme konusunda benzer özelliklerin dikkate alınma düzeyini belirlemek için California State Üniversitesinde bir araştırma yapmıştır. Öğrencilerin cinsel değerler, dini değerler, yaş, aile statüsü, çocuk sahibi olma, zeka düzeyi, ırk, fiziksel görünüm, eğitim düzeyi ve meslek özelliklerini önem derecelerine göre “0” önemli değil ve “10” çok önemli arasında derecelendirmeleri istenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, eş adayında bulunan özelliklerin bireyin kendisindeki özelliklerle birbirine uyması önemli bulunmuştur. Kızlar flört ilişkisinde eğitilmiş olma özelliğine erkeklerden daha fazla önem vermiştir. Aynı zamanda kızlar flört ettikleri kişinin iyi bir meslek sahibi olmasını erkeklerden daha fazla önemsemişlerdir. Erkekler ise fiziksel özellikleri kızlardan daha fazla vurgulamıştır. Evlilik açısından ele alındığında ise, kızlar eş adaylarındaki dini değerlerin kendilerine benzer olmasını daha fazla önemsemişlerdir. Aile statülerinin denk olması, çocuk isteme, eşin eğitim düzeyinin yüksek olması, bir iş sahibi olması kızlar tarafından daha çok vurgulanırken, erkekler fiziksel görünümü kızlardan daha fazla vurgulamıştır. “benzerliğin mutlu bir evliliği sağlayıp sağlamayacağı” sorusu sorulduğunda ise, araştırmaya katılanlar anlamlı bir biçimde benzerliğin mutluluğu getireceğini ifade etmişlerdir. Ancak kızlar, benzerliğin mutluluk sağlayacağını erkeklerden daha fazla belirtmişlerdir.

Pines (2001), romantik çekicilik üzerinde cinsiyet ve kültürün rolünü belirlemek amacıyla 93 Amerikalı ve 83 İsraili toplam 182 kişi ile yaptığı araştırmanın sonucuna göre, erkeklerin fiziksel görünümüne kadınlardan daha çok önem verdikleri gözlenmiştir. Aynı zamanda erkekler, kadınların kişiliğine fiziksel görünümünden daha fazla önem vermişlerdir. Hem kadınlar hem de erkekler statü özelliğini önemserken, kadınların tamamına yakını erkeklerin kişiliğini önemsemişlerdir. Amerikalılar statü özelliğini daha az önemserken, İsraililer bu özelliği önemsememiştir. Cinsellik özelliği erkeklere nazaran kadınlar tarafından daha fazla önemsenmiştir.

Schmitt (2003), dünyanın on farklı bölgesinde, elli iki ulustan 16.288 kişi ile yaptığı kültürlerarası araştırmada kadın ve erkeklerin kısa dönemli ilişki yaşamaya karşı tutumları araştırılmıştır. Araştırma bulgularına göre, erkekler birden fazla kişi ile birlikte cinsel amaçlı kısa dönemli ilişki yaşamaya kadınlara oranla daha fazla eğilimli oldukları gözlenmiştir. Ayrıca araştırmacı tarafından, her iki cinsin de konu ile ilgili tutumlarının anlamlı bir biçimde farklılaştığı ve farkın evrensel olarak gözlemlendiği ifade edilmiştir.

Toro-Morn ve Sprecher (2003), ABD ve Çin kültürlerinde eş adayı tercihlerini karşılaştırmalı olarak incelemiştir. Çinli örneklem grubu tıp öğrencisi 648 kişiden, ABD li örneklem grubu 735 kişiden oluşmaktadır. Araştırma bulgularına göre, Amerikalı kız ve erkekler arasında eş adayı tercihlerinin birbirine benzediği gözlenmiştir. Erkekler kızlara göre eş adayı tercihlerinde fiziksel çekicilik ve seksi görünümü daha çok önemsemişlerdir. Ayrıca erkekler eş adayının kendilerinden yaşça küçük olmasının önemli olduğunu vurgulamışlardır. Kızlar ise eş adayının sıcakkanlı, nazık, çocuk isteyen, maddi gelir durumu iyi, sosyal statüsü yüksek ve varlıklı olmasını daha fazla önemsemişlerdir. Her iki grupta da kızlar eş adaylarının kendilerinden yaşça büyük olmasını yüksek oranda tercih etmişlerdir.

Tolmacz ve arkadaşları (2004), bağlanma stilleri, ideal eş imgesi, ideal benlik ve anne imgesi arasında bir ilişki olup olmadığını araştırmıştır. Araştırma sonuçlarına göre bağlanma stilleri ile ideal eş imgesi arasında ilişki olduğu bulunmuştur. Bağlanma

stillerinin bireyin ideal eş imgesi, ideal benlik ve anne imgesi arasındaki ilişkinin ortaya çıkmasında etkili olduğu görülmüştür. Bağlanma stillerinin, bireyin kişilik oluşumunu ve romantik ilişkilerin niteliğini etkilediği bulgulanmıştır.

Langeroodi ve arkadaşları (2011), İran' da öğrenci ve ailelerin bakış açısından biyolojik ve psikolojik evlilik kriterlerini belirlemek amacıyla 283 öğrenci ve 566 ebeveynle araştırma yapmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, erkek öğrenciler eş adayında güzellik, dış görünüş ve yaş ölçütlerini, kız öğrenciler ise eş adayında ortak değer ve ahlak anlayışına sahip, sadık ve sorumluluk sahibi olma ölçütlerini daha fazla önemsemiştir. Ebeveynler tarafından ise sosyal ve psikolojik kriterleri, çocuklarının eş seçim sürecine hakim olması gereken ölçütler olarak belirtmişlerdir. Genel olarak bakıldığında ise eş adayında öğrencilerin biyolojik, ebeveynlerin ise sosyal ve psikolojik kriterleri önemsedikleri bulgulanmıştır.

Shipman (2011), Hindistan' da kuşaklar arasında eş seçimi konulu bir araştırma yapmıştır. Araştırma sonucuna göre eş seçme tercihleri, kuşaklar arasında anlamlı bir biçimde değişmekle birlikte, aileler sosyal kriterleri daha fazla önemserken, ailelerin evlilik çağına gelmiş çocukları ise kişilik özelliklerini ön planda tutmuştur. Erkekler eşin fiziksel çekiciliğine daha ön sırada yer verirken, kızlar maddi gelir düzeyine daha fazla önem vermiştir. Ayrıca eş adayının bakire olması, erkekler için önemli bir kriterdir.

Soureh (2011), Gazi Üniversitesinde öğrenim gören 384, Tebriz Üniversitesinde öğrenim gören 374 kişinin eş seçimi ile ilgili görüşlerini incelemiştir. Araştırma bulgularına göre, her iki üniversite öğrencileri en uygun evlenme yaşının 26-29 civarı olduğunu belirtmiştir. Bu yaş aralığını belirten Türk öğrenciler, İranlı öğrencilerden oran olarak fazladır. Türk öğrenciler, evlenecekleri kişiyi kendileri belirleme, İranlı öğrenciler ise daha çok aileleriyle birlikte belirleme taraftarı olmuşlardır. Öğrenciler, eş seçiminde dürüst, sadık, cana yakın mesleki statü, iyi maddi gelir, güvenilir kişilik ölçütlerini ilk sıralarda tercih etmişlerdir. Türk öğrenciler, İranlı öğrencilerle karşılaştırıldıklarında, dürüst olma, eve bağlılık, karşılıklı sevgi, saygı, okuma kültürüne

sahip olma özelliklerini ön planda tutmuştur. İranlı öğrenciler, Türk öğrencilerle karşılaştırdıklarında anlayışlı olma, giyim tarzına önem verme, benzer ilgi alanı, fiziki ve psikolojik olarak sağlıklı olma özelliklerini ön planda tutmuşlardır. Her iki grupta da kızlar eve bağlı, saygılı, maddi durumu iyi, fiziksel olarak çekici, iyi bir meslek sahibi, benzer eğitim düzeyi, iyi sosyal statü sahibi olma ölçütlerini erkeklerden daha çok tercih etmişlerdir. Öğrenciler okudukları bölümler açısından karşılaştırdıklarında ise, sosyal bilimler öğrencileri eve bağlı, maddi durumu iyi, iyi bir meslek sahibi olma özelliklerini, fen bilimlerinde okuyan öğrenciler ise fiziksel olarak çekicilik ve iyi yemek yapabilme özelliklerini daha çok tercih etmiştir.

B-YÖNTEM

1. Araştırmanın Konusu

Bu araştırma, toplumunda yaşayan her insanın sahip olduğu ve tutumlarını büyük oranda şekillendirdiği düşünülen bireyci, ilişkisel ve toplulukçu benlik yapıları ile insan hayatının en önemli dönüm noktalarından biri olan eş seçme sürecinde, eş adayında aranılan kriterler arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla yapılan betimsel bir çalışmadır.

2. Araştırma Modeli

Bu araştırma, Konya Selçuk Üniversitesinde 2014-2015 Eğitim-Öğretim Döneminde Güz ve Bahar Yarıyılında Edebiyat Fakültesinde 3. ve 4. sınıfta öğrenimine devam eden öğrencilere eş seçme kriterlerinin farklı benlik yapılarına göre değişip değişmediğini belirlemek amacıyla ilişkisel tarama modelinde yapılan bir çalışmadır.

3. Evren ve Örneklem

Örneklem, Konya Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde öğrenimine devam eden 571 öğrenciden, basit rastgele örnekleme yöntemi kullanılarak oluşturulmuştur. Yarım bırakılan ve veri eksikliği bulunan 26 adet uygulama sonucu hesaplama dahil edilmemiş ve toplam 545 veri Spss Programına veri girişi yapılmıştır.

4. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın genel amacı üniversite 3. ve 4. sınıfta öğrenimlerine devam eden öğrencilerin, eş seçmede öncelikli tercih ettikleri kriterlerinin, sahip oldukları benlik yapılarına göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesidir.

Alt Amaçlar

1. Üniversite 3. ve 4. Sınıf öğrencilerinin İlişkisel-Bireyci-Toplulukçu Benlik Ölçeğinden aldıkları puanların dağılımı nasıldır?

2. Üniversite 3. ve 4. sınıfta öğrenimine devam eden öğrencilerin İlişkisel-Bireyci-Toplulukçu Benlik Ölçeğinden aldıkları puanlar cinsiyet, sınıf ve maddi gelir seviyesi değişkenlerine göre farklılaşmakta mıdır?

3. Üniversite 3. ve 4. sınıf öğrencilerinin eş seçerken tercih ettiği öncelikli özellikler ve bu özelliklerin dağılımı nasıldır?

4. Üniversite 3. ve 4. sınıf öğrencilerinin eş seçerken tercih ettiği özellikler cinsiyet, sınıf ve maddi gelir seviyesi değişkenlerine göre farklılaşmakta mıdır?

5. Bireyci benlik yapısı alt ölçeğinden anlamlı düzeyde yüksek puan alan öğrencilerin eş seçimindeki öncelikli kriterleri nelerdir?

6. İlişkisel benlik yapısı alt ölçeğinden anlamlı düzeyde yüksek puan alan öğrencilerin eş seçimindeki öncelikli kriterleri nelerdir?

7. Toplulukçu benlik yapısı alt ölçeğinden anlamlı düzeyde yüksek puan alan öğrencilerin eş seçimindeki öncelikli kriterleri nelerdir?

5. Araştırmanın Önemi

Aile kurumu ülkelerin ve ulusların yaşamında tarihsel olarak önemli bir rol oynamıştır (Gladding, 2012). Aile, ilk insan dünyaya ayak bastığından beri var olan toplumsal bir kurumdur. Aile, toplumsal hayatın çekirdeğini oluşturmaktadır. Bu çekirdeğin oluşması evlenme olgusu ile gerçekleşir. Evlilik, hayatın dönüm noktası ve yeni bir ailenin kurulmasıdır. Bu bağlamda eş seçme süreci kişilik yapısı ve kültürel öğelerden etkilenmekle birlikte, en önemli toplumsal kurum olan aileyi doğrudan etkileyen kritik bir süreçtir.

Bireyin gelişiminde en önemli ve en temel sosyal çevrelerden biri, kendi ana baba alt sistemidir, yani içinde doğup büyüdüğü ailesidir. İçinde doğup büyüdüğümüz ailedeki aile üyeleri ile olan ilişkilerimiz yaşamımızdaki en önemli ve uzun süreli ilişkilerdir. Bu sebeple de yaşamımızda çok etkili ve kalıcı izler bırakmaktadır.

Ailenin etkisi doğumdan önce başlamakta ve ilk gelişim yıllarından itibaren yaşam boyu devam etmektedir. Aile hem fizyolojik hem ekonomik, hem sosyal yönleriyle, bireyin ruhsal gelişimini ve davranışlarını biçimlendirip yönlendirmektedir. Aile çocuk için eğitimsel işlevinin yanı sıra etkin bir sosyalleşme yeridir. Çocuğun ilk öğrenme yaşantılarının gerçekleştiği aile ortamı çocuğun benlik gelişiminde son derece önemli bir yere sahiptir (Özağı, 2007).

Benlik, çocuk doğduğu andan itibaren, başından geçen sayısız olayla, etkileşime girdiği ve yetiştiği aile ortamının etkisiyle oluşur. Benliğin gelişiminde aile içi etkileşim ve toplumsal ilişkilerin büyük bir önemi vardır (Baymur, 1997). İnsanlar bir kültürel çevrede kültürün etkisiyle yetişir, bireyin benliği ise sosyalizasyon sürecini içinde sürdürdüğü ve tamamladığı kültür ile şekillenir (Mead, 1934; Kağıtçıbaşı, 2010; Kağıtçıbaşı, 2012). Yani sosyal etkileşim sayesinde oluşan benlik yapısını şekillendiren en önemli faktörlerden birisi kültürdür. Kültürün oluşturulmasında, nesilden nesile aktarılmasında ve devam ettirilmesinde en önemli toplumsal kurum ise toplumun temel yapıtaşı olan ailedir. Aile içi etkileşim ve toplumsal ilişkiler içinde yaşanan toplumun kültüründen soyutlanamaz.

Cohen' e (1998) göre kültür; davranışlarımızı, düşüncelerimizi, algılarımızı, değerlerimizi, amaçlarımızı, ahlakımızı vb. yani bilişsel, duyuşsal ve davranışsal süreçlerimizi etkiler ve şekillendirir. Bireylerin davranışları, tutumları, tercihleri, yönelimleri kısacası psikolojik ve sosyal işleyişleri, içinde yaşadıkları kültürde yaygın olan inanç ve beklentilerden yani kültürel göstergelerden etkilenmektedir.

Eş seçme süreci ve içinde yaşanan toplumun kültürü arasındaki ilişki bulunmaktadır. Bu ilişki tek yönlü değil karşılıklıdır. Yani içinde yaşanan toplumun

kültürü ve o kültürde yaşayan bireylerin eş seçme sürecinde kullandıkları yöntemler karşılıklı ve dinamik olarak birbirini etkiler ve birbirinden etkilenir. Eşler arasında uyum ve ilişkinin kalitesi evlenilecek kişinin, içinde bulunulan şartlara, toplumuna ve kendisine uygun seçimiyle yakından alakalıdır. Evlenecek bireylerin eş seçim sürecinde ve doğru ve uygun karar verme becerileri mikro düzeyde bireylerin içinde yaşadığı ve üyesi olduğu aile ile birlikte kurulması planlanan aileyi, makro düzeyde ise tüm toplumu etkilemektedir.

Kültür içi ve kültürlerarası duygu, düşünce ve davranış örüntülerinde farklılıklar bulunmaktadır (Kağıtçıbaşı, 2012). Bu farklılıklar diğer psikososyal süreçler gibi eş seçim sürecini de etkilemektedir. Var olan bu farklılıkların nedeni, o kültürde yaygın olan benlik yapılarının çeşitli olmasıdır. Yani farklı kültürler ve toplumsal değişimler farklı benlik yapılarının ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

Bu bağlamda kültürden kültüre benlik yapılarının farklılaşması, benlik yapıları farklı olan bireylerin eş seçme sürecinde önem verdiği kriterlerin de farklılaşmasına sebep olmaktadır. Günümüzde kitle iletişim araçları tarafından yakın ilişkilerde romantizm beklentisi öne çıkarılmakta ve pekiştirilmektedir. Bu durum da bireylerin benlik yapılarının değişim ve dönüşümüne sebep olmakta ve bu dönüşüm sürecinde eş seçiminde kendini tam olarak tanımayan, benlik yapılarının, ihtiyaç ve beklentilerinin farkına varamayan bireyler evlilik kararı verdiklerinde evlilik sürecinde eşler arası problemler yaşamaktadır. İçinde yaşanan ve benlikleri şekillendiren kültürün etkisi, evlilik sürecinde daha da artmaktadır.

Aile danışmanlığı mesleği mensupları olarak, hiçbir bireyin eş seçme sürecine, bu süreçte dikkate aldıkları özelliklere, beklenti ve ilgilerine doğrudan müdahale etmemiz söz konusu olmamakla birlikte, bireyi eş seçme sürecinde kendisine ve ait olduğu topluma en doğru ve uygun kararlar vermesi konusunda farkındalık oluşturabiliriz.

Eşler arası çatışmaların arttığı ve evlilik ilişkilerinin niteliklerinin değiştiği günümüz toplumlarında ve toplumumuzda aile kurumu, boşanmaların artmasıyla tüm dikkatleri üzerine çekmiştir. Boşanma sayı ve oranlarının arttığı şu günlerde evlilik öncesi ilişkileri düzenleyici ve boşanma önleyici faaliyetlerin önemi bir kez daha anlaşılmıştır. Evlenme çağına gelmiş bireylere uygulanacak evlilik öncesi önleyici çalışmalar ile toplumumuzda yaşayan her bireye “evlilik farkındalığı” oluşturulursa ruhsal açıdan sağlıklı aileler, sağlıklı bireyler yetiştirerek, sağlıklı toplumlara kaynaklık edebilir.

Evlilik farkındalığı kendini ve evlenilmesi düşünülen kişiyi iyi ve doğru tanıma ile gerçekleşir. Kendini tanımada ise, benlik yapısının farkında olma, sahip olduğu benlik yapısının kendi duygu, düşünce ve davranışlarını nasıl şekillendirip etkilediğini bilme ve eş adayında aradığı özelliklerin psikolojik arka planını fark edebilmenin de etkisinin fazla olduğu söylenebilir.

Eş seçme ile ilgili yapılan araştırmalar incelendiğinde üniversite öğrencilerinin eş adayında aradıkları özelliklerin, yine sahip oldukları benlik yapısı ile ilişkili olarak doğrudan ele alan bir çalışma bulunmamaktadır.

Yapılan bu araştırma doğrudan eş seçme sürecindeki bireylere yönelik olmayıp, psikososyal ve önleyici eğitim veren kurumlarla birlikte, başta aile danışmanları olmak üzere aile ile ilgili çalışmalar yapan meslek mensuplarına eş seçme sürecine kültürel etkiler konusunda çok önemli bir veri sağlayacaktır.

6. Varsayımlar (Sayıtlar)

1. Üniversite öğrencilerinin eş seçerken öne çıkardıkları kriterlerin, kişiliklerinin önemli bir parçası olan benlik yapılarından etkilendiği kabul edilmiştir.
2. Araştırmacı tarafından hazırlanan Eş Seçmede Öncelikler ölçme aracının, ölçülmek istenilen özellikleri belirlemede güvenilir bir ölçme aracı olduğu kabul edilmiştir.

3. Araştırmaya katılan öğrencilerin Kişisel Bilgi Formu, Eş Seçmede Öncelikler Anketi ve İlişkisel-Bireyci-Toplulukçu Benlik Ölçeğine içten ve doğru cevaplar verdikleri kabul edilmiştir.

7. Sınırlılıklar

1. Araştırma Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi (Arap Dili ve Edebiyatı, Arkeoloji, Alman Dili ve Edebiyatı, Fransız Dili ve Edebiyatı, İngiliz Dili ve Edebiyatı, Karşılaştırmalı Edebiyat, Tarih, Türk Dili ve Edebiyatı, Sosyoloji Bölümleri) 3. ve 4. sınıfta öğrenim görmekte olan öğrenciler ile sınırlıdır.

2. Araştırma evlilik ve eşler arası ilişkiler konusunda veri sağlamamakta olup, sağlayacağı veriler sadece eş seçme süreci ve evlilik öncesi ilişkiler ile sınırlıdır.

3. Araştırma konusunda eş seçme ile ilgili toplanan veriler, “Kişisel Bilgi Formu, Eş Seçme Öncelikleri Anketi ve İlişkisel-Bireysel-Toplulukçu Benlik Ölçeği” ölçme araçlarının kapsadığı özellikler ile sınırlıdır.

8. Tanımlar

Aile: Kan bağılılığı, evlilik ve diğer yasal yollardan, aralarında akrabalık ilişkisi bulunan ve çoğunlukla aynı evde yaşayan bireylerden oluşan; bireylerin cinsel, psikolojik, sosyal ve ekonomik ihtiyaçlarının karşılandığı, topluma uyum ve katılımlarının sağlandığı ve düzenlendiği temel toplumsal bir birimdir.

Evlilik: Karşı cinsten iki kişinin biyolojik, psikolojik ve yasal dayanaklarla oluşturduğu, aile üyelerinin bütün ihtiyaçlarının giderilmesi, gelişimi, iyi oluş hali ve ruh sağlığına uygun ortamın sağlanması ile ilgili sorumlulukları yerine getirmesi öngörülen, toplumun temelini oluşturan ailenin meşru bir şekilde kurulmasını, korunmasını ve sürdürülmesini sağlayan kişilerarası ve toplumsal bir sözleşmedir.

Benlik: İnsanı öteki bireylerden ayıran değer, tutum, davranış ve öteki özellikleri kapsar. Benlik hem edilgen bir nesne ve hem de davranışlara yön veren aktif bir kaynaktır.

Bireyci Benlik: Bireyin başkalarından farklı, kendine özgü biricik özelliklerini yansıtan ve birey tarafından dış dünya ile ilişkilerde “ben” in merkezi konumda olduğu benlik yapısıdır.

Toplulukçu Benlik: Bireyin içinde yaşadığı toplum, ait olduğu topluluk ve gruplarla ilişkisinin niteliğini yansıtan ve dış dünya ile ilişkilerde “toplum veya ait olunan grup” un merkezi konumda olduğu benlik yapısıdır.

İlişkisel Benlik: Bireyin yakın çevresindeki kişiler ile ilişkisinin çeşidini ve özdeşim seviyesini yansıtan ve dış dünya ile ilişkilerde “ilişkilerin” merkezi konumda olduğu benlik yapısıdır.

Benlik Saygısı: Kendini olduğundan aşağı ya da olduğundan üstün görmeksizin kendinden memnun olma durumudur. Kendini değerli, olumlu, beğenilmeye ve sevilmeye değer bulmaktır. Kendini olduğu gibi, gördüğü gibi kabullenmeyi, özüne güvenmeyi sağlayan olumlu bir ruh halidir.

Benlik Sunumu: Başkalarına verdiğimiz izlenimi kontrol çabalarımıza verilen addır. Genellikle insanların bizi olumlu açıdan görmelerini isteriz. Benlik sunumunda en yaygın güdü belki de iyi bir izlenim vermektir.

9. Veri Toplama Araçları

a) *Kişisel Bilgi Formu:*

Kişisel Bilgi Formu, öğrencilerin cinsiyet, yaş, ailenin maddi gelir seviyesi, öğrenim görülen fakülte/bölüm, ailesinin maddi geliri, aylık harçlık miktarı, kendini hangi coğrafi bölgeye ait hissettiği konularında bilgi edinebilmek amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanmıştır (Ek-1).

b) Eş Seçmede Öncelikler Ölçme Aracı:

Eş Seçme Öncelikleri Anketi, öğrencilerin eş seçmede tercih ettikleri kriterleri önem sırasına koymalarını sağlayacak aşk ilişkisi, güzellik, yakışıklılık, bakir/bakire olması, eğitim düzeyi denkliği, aile onayı, dini/mezhebi benzerlik, aynı ırktan olmak, politik/siyasi görüş benzerliği, kültürel benzerlik, mesleki statü düzeyi, yaş yakınlığı, sosyoekonomik durum denkliği, cinsel açıdan çekici olması, fiziksel olarak çekici olması vb. bilgileri 5'li likert tipi “çok önemserim” “hiç önemsemem” şeklinde araştırmacı tarafından hazırlanmıştır (Ek-2). Sözkonusu ölçme aracı ile ilgili yapılan ilk uygulama ve analiz süreci aşağıda anlatılmıştır.

1. İlk olarak ilgili literatür taraması yapılmış, eş seçme ile ilgili tezler ve bu tezlerde kullanılan anketler incelenmiştir. Lisans seviyesindeki yükseköğretim öğrencilerinin eş seçmede tercih ettikleri öncelikleri belirleyebilmek için yapılmış bir ölçme aracı bulunmadığından geçerliği ve güvenilirliği yeterli olan bir ölçme aracı geliştirme çalışması yapılması planlanmıştır.
2. Öncelikle 21 maddelik bir form oluşturulmuş, bu form hem dilsel yapı hem de madde içeriği açısından uzman görüşüne sunulmuş, değerlendirmeler yapılmış ve forma 2 madde eklenilmesi kararlaştırılmıştır.
3. Oluşturulan 23 maddelik “Eş Seçmede Öncelikler” anketi internet üzerinden anket oluşturma programı yöntemiyle oluşturulmuş, anketi sosyal medya üzerinden 18-26 yaş aralığındaki katılımcıların cevaplaması sağlanmıştır. Konu katılımcıların ilgisini çekmiş ve 1 haftalık bir süre içerisinde 561 katılımcı sayısına ulaşmıştır.
4. Ölçme aracından elde edilen veri setine Temel Bileşenler Analizi yapılmıştır. İlk olarak veri setinin yapı geçerliliğinin belirlenebilmesi için KMO ve Bartlett testi uygulanmıştır. Uygulama sonucu KMO değerinin .771 olduğu bulunmuştur. Bu değer, veri setinin örneklem büyüklüğünün çok iyi seviyesine yakın olduğunu göstermiştir (Bkz. Tablo 1).

Tablo 1. Veri Setinin KMO ve Bartlett Testi Sonuçları

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.	,771
Bartlett's Test of Sphericity <u>Approx. Chi-Square</u>	2676,210
<u>df</u>	253
Sig.	,000

5. Veri setinin Bartlett Testi değeri sonucu ($X^2=2676,210$, $p<0.01$) normal dağılım gösterdiği, $p<0.01$ düzeyinde anlamlı olduğunu ve faktörleşmeye uygun olduğunu göstermiştir. Fakat veri setinin faktörleştirilmemesinin daha uygun olacağı değerlendirilmiştir.
6. Ölçme aracının yapı geçerliliğinin yeterli seviyede olduğu bulgulandıktan sonra güvenilirlik analizi yapılmıştır.
7. İlk olarak veri setinin içtutarlık güvenilirliğine bakılmıştır. Ölçme aracının Cronbach's Alpha değerinin .729 olduğu gözlemlenmiştir.

Tablo 2. Veri Setinin İchtutarlık Testi Sonuçları

Cronbach's Alpha	N of Items
,729	23

Item-Total Statistics				
	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
m1	80,6578	76,861	,098	,731
m2	80,8681	77,454	,050	,735
m3	81,5027	74,458	,271	,721
m4	81,9358	72,814	,348	,715
m5	81,2513	70,071	,279	,722
m6	81,0178	71,939	,359	,714
m7	80,8752	71,484	,432	,709
m8	80,8128	68,613	,404	,708
m9	81,4795	73,982	,191	,727
m10	81,0143	72,071	,373	,713
m11	81,1711	74,256	,284	,720
m12	81,5686	73,610	,241	,723
m13	81,2478	70,780	,446	,707
m14	81,0357	75,752	,153	,728
m15	80,1604	76,621	,231	,724
m16	81,1141	69,162	,396	,709
m17	80,7754	70,142	,378	,711
m18	81,3993	74,405	,172	,729
m19	80,5223	74,314	,346	,717
m20	80,7522	74,230	,264	,721
m21	82,4207	72,205	,358	,714
m22	80,5419	75,502	,153	,729
m23	80,8556	75,045	,167	,728

8. Ayrıca paralel formlar tutarlığına bakılmış ve Split Half yöntemiyle maddeler iki parçaya ayrılmıştır. 1. Parçanın Cronbach's Alpha değeri .628, 2. Parçanın değerinin ise .501 olduğu gözlenmiştir. İki form arasındaki korelasyon değerinin .572, Spearman Brown Eşit Uzunluk Testi değerinin .728, Spearman Brown Eşit Olmayan Uzunluk Testi değerinin .728, Guttman Split Half Testi değerinin ise .718 olduğu bulgulanmıştır.

Tablo 3. Veri Setinin Paralel Formlar Testi Sonuçları

Cronbach's Alpha	Part 1	Value	,576
		N of Items	12 ^a
	Part 2	Value	,553
		N of Items	11 ^b
Total N of Items			23
Correlation Between Forms			,600
Spearman-Brown Coefficient	Equal Length		,750
	Unequal Length		,750
Guttman Split-Half Coefficient			,746
a. The items are: m1, m2, m3, m4, m5, m6, m7, m8, m9, m10, m11, m12.			
b. The items are: m12, m13, m14, m15, m16, m17, m18, m19, m20, m21, m22, m23.			

9. Daha sonra Cronbach's Alpha if İtem Deleted sütunu incelenmiş ve Madde 2, Madde 22 ve Madde 23 ölçme aracından çıkarıldığında güvenilirliğin artacağı gözlenmiş ve anılan 3 Madde çıkarılmıştır.
10. Geriye kalan 20 Maddeye tekrar KMO ve Bartlett Testi uygulanmış ve KMO Testi değerinin .768, Bartlett Testi değerinin ($X^2=2259,178$, $p<0.01$) olduğu bulgulanmıştır. Bu sonuçlara göre veri setinin örneklem büyüklüğünün yeterli olduğu ve faktörleşmeye uygun olduğu görülmüş fakat veri setinin faktörleştirilmesi yoluna gidilmemiştir.

Tablo 4. II. Aşama Veri Seti KMO ve Bartlett Testi Sonuçları

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		,768
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	2259,178
	df	190
	Sig.	,000

11. 20 Maddenin Cronbach's Alpha değerinin arttığı ve .741 olduğu bulgulanmıştır. Cronbach's Alpha değerine göre ölçme aracının güvenilirliğinin iyi seviyede olduğu görülmüştür.

Tablo 5. II. Aşama İçtutarlık Testi Sonuçları

Cronbach's Alpha	N of Items
,741	20

12. Daha sonra Split Half yöntemiyle, paralel formlar tutarlığına tekrar bakılmış ve maddeler 2 parçaya ayrılmıştır. 1. Parça Cronbach's Alpha değeri .573, 2. Parça değeri .545 olduğu ve bu iki formun güvenilirlik değerinin birbirine yakın olduğu görülmüştür. Ayrıca paralel formlar arası korelasyon değerinin .678 olduğu, Spearman Brown Eşit Uzunluk Testi değerinin .808, Spearman Brown Eşit Olmayan Uzunluk Testi değerinin .808, Guttman Split Half Testi değerinin ise .806 olduğu tüm gösterge değerlerinin ilk duruma göre arttığı bulgulanmış ve söz konusu 3 maddenin çıkarılmasının doğru bir karar olduğu gözlenmiştir.

Tablo 6. II. Aşama Paralel Formlar Testi Sonuçları

Cronbach's Alpha	Part 1	Value	,573
		N of Items	10 ^a
	Part 2	Value	,545
		N of Items	10 ^b
Total N of Items			20
Correlation Between Forms			,678
Spearman-Brown Coefficient	Equal Length		,808
	Unequal Length		,808
Guttman Split-Half Coefficient			,806
a. The items are: m1, m3, m4, m5, m6, m7, m8, m9, m10, m11.			
b. The items are: m12, m13, m14, m15, m16, m17, m18, m19, m20, m21.			

13. Sonuç olarak oluşturulan 20 maddelik Eş Seçmede Öncelikler adlı ölçme aracının geçerliğinin ve güvenilirliğinin yeterli seviyede olduğu kabul edilmiştir. Bununla birlikte veri toplama aşamasından sonra veri setine Temel Bileşenler Analizi tekrar yapılmıştır. Analiz sonuçları Bulgular ve Yorum bölümünde yer almaktadır.

c) İlişkisel-Bireyci-Toplulukçu Benlik Ölçeği:

Kashima' in (2000) geliştirdiği ölçek, Hülya Ercan tarafından İlişkisel-Bireyci-Toplulukçu Benlik Ölçeği adında Türkçeye uyarlanmıştır. Ölçek 3 boyut ve 27 maddeden oluşmaktadır.

Bireycilik boyutu; bireyi başkalarından farklı, kendine özgü, biricik özellikleriyle yansıtan boyuttur. (9 Madde)

İlişkisellik boyutu; bireyin yakın çevresindeki diğer bireylerle ilişkisini ve özdeşimini içerir. (9 Madde)

Toplulukçuluk boyutu; birey ve topluluk arasındaki sembolik değerleri yansıtan boyuttur. (9 Madde)

Ölçek, kağıt-kalem testine dayanan bir kendini değerlendirme ölçeğidir. Genç yetişkinlere uygulanması daha doğru sonuçlar vermektedir. Ölçek 7 liliert türü derecelendirmeye sahiptir. (“1” “kesinlikle katılmıyorum” , “7” “tamamen katılıyorum”).

Her alt ölçekten alınabilecek puanlar 9 ile 63 arasında değişebilmektedir. Alt ölçek puanları bireyin durumsal bir dağılım karşısında her bir benlik yöneliminin puan derecesini ortaya koymaktadır.

Ölçeğin orijinal formunun Cronbach Alfa iç tutarlılık güvenirlik katsayıları bireycilik alt ölçeği için .72, ilişkisellik alt ölçeği için .81, toplulukçuluk alt ölçeği için .78 olarak hesaplanmıştır.

Geçerlilik

Yapı geçerliliği, 344 bireyden elde edilen verilere uygulanan açımlayıcı faktör analizinde özdeğeri 1' in üzerinde ve toplam varyansın %55,725' ini açıklayan 9 faktör bulunmuş ancak orijinal ölçeğin analizleriyle paralel bir şekilde, 3 boyuta indirgenmiştir.

Güvenirlik

İç tutarlık, Cronbach Alfa iç tutarlık güvenirlik katsayıları bireycilik alt ölçeği için .73, ilişkisellik alt ölçeği için .68, toplulukçuluk alt ölçeği için .77, ölçeğin bütünü için .86 olarak bulunmuştur (Ercan, 2008; Akın, 2012; Ercan, 2013).

10. Verilerin Toplanması

Verilerin toplanması için anabilim dalı başkanları ve ders sorumluları ile irtibata geçilmiş gerekli izinler alındıktan sonra 2014-2015 Bahar yarıyılında Edebiyat Fakültesinde tesadüfi örnekleme yöntemiyle toplanmıştır. Katılımcılara araştırma ve ölçme araçlarıyla ilgili açıklamalar yapılmış, katılımcıların gönüllülüğü esas alınmış ve yaklaşık 25-30 dakikalık sürede Kişisel Bilgi Formu, Eş Seçmede Öncelikler Anketi ve İlişkisel-Bireyci-Toplulukçu Benlik Ölçeği uygulanmıştır.

11. Verilerin Analizi

Verilerin çözümlenmesinde SPSS 22 Paket Programından faydalanılmıştır ve çapraz tablo (crosstab), tanımlayıcı analiz (explore, descriptives), Eş Seçmede Öncelikler Anketi için temel bileşenler analizi, güvenirlik analizi, dağılımın normallik durumunu belirleyebilmek için Kolmogorov Smirnov testi, benlik yapıları ile cinsiyet arasında bir farklılaşma olup olmadığını belirleyebilmek için Mann Whitney U testi,

benlik yapıları arasında ilişki olup olmadığını belirleyebilmek için ise Spearman rho korelasyon testleri analiz sürecinde kullanılmış ve yorumlanmıştır.

C-BULGULAR VE YORUM

C.1. Bulgular

1. Araştırmaya Katılanlar İle İlgili Temel Frekanslar

Tablo 7. Öğrencilerin Cinsiyete Göre Dağılımı

Cinsiyet	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Yığılmalı Yüzde
Erkek	171	31,4	31,4	31,4
Kız	374	68,6	68,6	100,0
Toplam	545	100,0	100,0	

Araştırmaya katılanların %31.4' ü erkek (n=171), %68.6' sı (n=374) kadındır.

Tablo 8. Öğrencilerin Sınıflara Göre Dağılımı

Sınıf	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Yığılmalı Yüzde
3. sınıf	265	48,6	48,6	48,6
4. sınıf	280	51,4	51,5	100,0
Toplam	545	100,0	100,0	

Araştırmaya katılanların %48.6' sı (n=265) 3. Sınıfta, %51.4' ü (n=280) 4. sınıfta öğrenim görmektedir.

Tablo 9. Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Bölümlere Göre Dağılımı

Bölüm	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Yığılmalı Yüzde
Arap Dili ve Ed.	50	9,2	9,2	9,2
Alman Dili ve Ed.	42	7,7	7,7	16,9
Fransız Dili ve Ed.	14	2,6	2,6	19,4
İngiliz Dili ve Ed.	68	12,5	12,5	31,9
Karşılaştırmalı Ed.	15	2,8	2,8	34,7
Sosyoloji	94	17,2	17,2	51,9
Arkeoloji	58	10,6	10,6	62,6
Türk Dili ve Ed.	108	19,8	19,8	82,4
Tarih	96	17,6	17,6	100,0
Toplam	550	100,0	100,0	

Araştırmaya katılanların %9.2' si (n=50) Arap Dili ve Edebiyatı, %7.7' si (n=42) Alman Dili ve Edebiyatı, %2.6' sı (n=14) Fransız Dili ve Edebiyatı, %12.5' i (n=68) İngiliz Dili ve Edebiyatı, %2.8' i (n=15) Karşılaştırmalı Edebiyat, %17.2' si (n=94) Sosyoloji, %10.6'sı (n=58) Arkeoloji, %19.8' i (n=108) Türk Dili ve Edebiyatı ve %17.6' sı (n=96) Tarih bölümünde öğrenim görmektedir.

Tablo 10. Öğrencilerin Ait Olunan/Yetişilen Bölgelere Göre Dağılımı

Bölge	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Yığılmalı Yüzde
Ege	42	7,7	7,7	7,7
Doğu Anadolu	33	6,1	6,1	13,8
Güneydoğu Anadolu	26	4,8	4,8	18,5
Akdeniz	59	10,8	10,8	29,4
Karadeniz	46	8,4	8,4	37,8
İç Anadolu	262	48,1	48,1	85,9
Marmara	77	14,1	14,1	100,0
Toplam	545	100,0	100,0	

Katılımcılara, ait olunan/yetişilen coğrafi bölgenin hangisi olduğu sorusu yöneltildiğinde, %7.7' si (n=42) Ege Bölgesi, %6.1' i (n=33) Doğu Anadolu Bölgesi, %4.8' i (n=26) Güneydoğu Anadolu Bölgesi, %10.8' i (n=59) Akdeniz Bölgesi, %8.4' ü (n=46) Karadeniz Bölgesi, %48.1' i (n=262) İç Anadolu Bölgesi, %14.1' i ise (n=77) Marmara Bölgesi seçeneğini işaretlemiştir.

Tablo 11. Öğrencilerin Aile Maddi Gelir Seviyesine Göre Dağılımı

Maddi Gelir Seviyesi	Frekans	Yüzde	Geçerli yüzde	Yığılmalı Yüzde
2500 ve altı	346	63,5	63,5	63,5
2500-7500	180	33,0	33,0	96,5
7500 ve üstü	19	3,5	3,5	100,0
Toplam	545	100,0	100,0	

Araştırmaya katılanlar ailelerinin maddi gelir seviyelerini, %63,5'ü (n=346) 2500 tl ve altı, %33'ü (n=180) 2500-7500 aralığında ve %3,5' i ise 7500 ve üstü biçiminde işaretlemiştir.

Tablo 12. Öğrencilerin Anne-Baba Evlenme Biçimlerine Göre Dağılımı

Ebeveyn Evlenme Biçimleri	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Yığılmalı Yüzde
Aşk/Flört Usulü	68	12,5	12,5	12,5
Görücü Usulü	311	57,1	57,1	69,5
Tanışarak/Mantık	86	15,8	15,8	85,3
Başlık Parası Usulü	2	,4	,4	85,7
Akraba Evliliği Usulü	73	13,4	13,4	99,1
Diğer	5	,9	,9	100
Toplam	550	100,0	100,0	

Öğrencilerin “Anne-Babanızın evlenme biçimi nasıldır? ” sorusuna verdikleri cevaplara bakıldığında, katılımcıların %12.5’ i (n=68) Aşk/Flört evliliği, %57.1’ i (n=311) Görücü usulü evlilik, %15.8’ i (n=86) Tanışarak/Mantık evliliği, %0.4’ ü (n=2) Başlık parası evliliği, %13.4’ ü (n=73) Akraba evliliği, %0.9’ u (n=5) Diğer seçeneğini işaretlemiştir.

Tablo 13. Öğrencilerin “Siz Nasıl Evlenmeyi Planlıyorsunuz?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı

Katılımcıların Evlenme Planı	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Yığılmalı Yüzde
Aşk/Flört Usulü	293	53,8	53,8	53,8
Görücü Usulü	44	8,1	8,1	61,8
Tanışarak/Mantık	181	33,2	33,2	95,0
Başlık Parası Usulü	2	,4	,4	95,4
Akraba Evliliği Usulü	7	1,3	1,3	96,7
Diğer	18	3,3	3,3	100,0
Toplam	545	100,0	100,0	

“Siz nasıl evlenmeyi planlıyorsunuz? sorusuna verilen cevaplara bakıldığında, katılımcıların %53.8’ i (n=293) Aşk/Flört evliliği, %8.1’ i (n=44) Görücü usulü evlilik, %33.2’ si (n=181) Tanışarak/Mantık evliliği, %0.4’ ü (n=2) Başlık parası evliliği, %1.3’ ü (n=7) Akraba evliliği, %3.3’ ü ise (n=18) Diğer seçeneğini işaretlemiştir.

Her iki tablo incelendiğinde katılımcıların anne babalarının evlenme biçiminin katılımcıların beyanlarına göre, %57,1 (n=311) ile “görücü usulü evlenme” ve %12,5 (n=68) ile “aşk/flört usulü evlenme olduğu görülmüştür. Diğer yandan katılımcılara yöneltilen “siz nasıl evlenmeyi planlıyorsunuz? ” sorusuna %53,8 (n=293) ile “aşk/flört usulü evlenme” ve %8,1 (n=44) ile “görücü usulü evlenme” maddelerini seçmiş olması dikkate değerdir. Bu sonucun ortaya çıkmasında, toplumsal değişmelerin yanı sıra, evlilikte oluşan sorunların çözülme biçimlerinin evlilik biçimlerine göre şekillenmesi ve

aşk ilişkisinin kitle iletişim araçları tarafından öne çıkarılması ve yüceltilmesinin etkili olduğu söylenebilir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin tamamı bekindir.

2. Eş Seçmede Öncelikler Ölçme Aracı Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması-II Bulguları

İlk uygulamada elde edilen sonuçların doğruluk seviyesini belirlemek amacıyla 545 kişiden alınan verilerle ölçme aracı maddelerine tekrar Temel Bileşenler Analizi işlemi yapılmıştır. İlk olarak yapı geçerliğini belirlemek amacıyla KMO Testi uygulanmış, KMO Testi değerinin .798 olduğu ve ölçme aracının geçerlilik seviyesinin önceki uygulamadan daha fazla olduğu ve görülmüştür. Veri setinin Bartlett Testi değeri sonucunun ise ($X^2=2339,611$, $p<0.01$) olduğu, yani normal dağılım gösterdiği, $p<0.01$ düzeyinde anlamlı olduğu görülmüştür.

Tablo 14. ESÖ II. Uygulama KMO ve BARTLETT Testi Sonuçları

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.	,798
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square
	2339,611
	df
	190
	Sig.
	,000

Tablo 15. ESÖ II. Uygulama Güvenirlik Analizi Testi Sonuçları

Cronbach's Alpha	N of Items
,784	20

Daha sonar güvenirlik katsayısına bakılmış ve Cronbach's Alpha değerinin .784 olduğu ve önceki uygulamadan daha fazla olduğu görülmüştür.

Tablo 16. ESÖ II. Uygulama Paralel Formlar Testi Sonuçları

Cronbach's Alpha	Part 1	Value	,644
		N of Items	10 ^a
	Part 2	Value	,637
		N of Items	10 ^b
Total N of Items			20
Correlation Between Forms			,664
Spearman-Brown Coefficient	Equal Length		,798
	Unequal Length		,798
Guttman Split-Half Coefficient			,797
a. The items are: m1, m2,m3,m4, m5,m6, m7, m8, m9, m10.			
b. The items are: m11, m12,m13, m14, m15, m16, m17, m18, m19, m20.			

Split Half yöntemiyle veri setinin paralel formlar güvenilirliğine bakılmış ve maddeler 2 parçaya ayrılmıştır. 1. Parça Cronbach's Alpha değerinin .644, 2. Parça değeri .637 olduğu her iki formun güvenilirlik değerinin birbirine yakın olduğu ve önceki uygulama değerlerine göre fazla bir değişikliğe uğramadığı görülmüştür. Ayrıca paralel formlar arası korelasyon değerinin .664 olduğu, Spearman Brown Eşit Uzunluk Testi değerinin .798, Spearman Brown Eşit Olmayan Uzunluk Testi değerinin .798, Guttman Split Half Testi değerinin ise .797 olduğu ve ilk uygulamaya sonuçlarıyla karşılaştırıldığında fazla bir değişikliğe uğramadığı ve yeterli seviyede olduğu görülmüştür.

3. Üniversite Öğrencilerinin Eş Seçmede Öncelikli Kriterleri Buguları

İlk olarak eş seçmede en çok ve en az tercih edilen kriterlerin, aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri incelenmiştir.

Tablo 17. Eş Seçmede Tercih Edilen Kriterlerin Genel Dağılımı

Madde No		\bar{X}	SS
1	Hoşgörülü/Duyarlı/Cana yakın olması	4,7105	,59084
2	Daha önce evlenmemiş olması	4,6053	,78276
3	Eş tercihimde ailemin onayı	4,2312	,92043
4	Aile bağlarına düşkün olması	4,1872	,93237
5	Yaşam tarzlarımızın birbirine uyması	4,1413	,86190
6	Aynı dinden/mezhepten olmak	4,0440	1,30676
7	Bakir/Bakire olması	4,0147	1,11567
8	Aşık Olmam/Aşk ilişkisinin olması	3,9303	,98644
9	Evleneceğim kişinin dindar olması	3,7982	1,17714
10	Eğitim düzeyinin benimle denk olması	3,6294	1,09530
11	Becerikli/Yetenekli/ Hamarat olması	3,6220	1,04507
12	Kültürümün benzer/aynı olması	3,4697	1.13739
13	Cinsel açıdan çekici olması	3,3303	1,12667
14	Flört ilişkisi yaşıyor/yaşamış olmam	3,2844	1,18424

15	Ailesinin ve kendisinin sosyokültürel seviyesinin benim aileme denk olması	3,2789	1,13728
16	Güzel/Yakışıklı olması	3,2550	,91711
17	Yaşının benimle eşit ya da yakın olması	3,2110	1,16847
18	Politik siyasi görüşümün benzer/aynı olması	2,8936	1,26304
19	Maddi durumunun iyi(zengin) olması	2,8661	1,08060
20	Evleneceğim kişinin popülaritesinin yüksek olması	2,7982	1,16877

Tüm katılımcılar tarafından eş adayında en ön sıralarda tercih edilen kriterlerin sırasıyla aritmetik ortalama değerlerinin, “1- hoşgörülü/duyarlı/canayakın olması (4,55)” , “2- daha önce evlenmemiş olması (4,38)” , “3- eş tercihimde ailemin onayı (4,23)” , “4- aile bağlarına düşkün olması (4,18)” , “5- yaşam tarzlarının uyumu (4,14)” , “6- aynı dinden/mezhepten olmak (4,04)” , “7- bakır/bakire olması (4,01)” , “8- aşık olmam/aşk ilişkisinin olması (3,93)” , “9- dindar olması (3,79)” ve “10- eğitim düzeylerinin denkliği (3,62)” , “11- becerikli/yetenekli/hamarat olması (3,62)” , “12- kültürel benzerlik (3,46)” , “13-cinsel açıdan çekici olması (3,33)” , “14- flört ilişkisi yaşıyor/yaşamış olmam (3,28)” , “15-sosyokültürel seviyelerin denkliği (3,27)” , “16-güzel/yakışıklı olması (3,25)” , “17-yaşların eşit ya da yakın olması (3,21)” , “18-politik/siyasi görüş benzerliği (2,89)” , “19-maddi durumun iyi (zengin) olması (2,86)” ve “20-popülarite yüksekliği (2,36) biçiminde sıralandığı görülmüştür.

Eş adayında öncelikli tercih edilen kriterlerin sıralaması incelendiğinde “eş seçiminde aile onayı” maddesinin 3. sırada, “aynı dinden/mezhepten olmak” maddesinin 6. sırada, “bakır/bakire olması” özelliğinin ise 7. sırada tercih edildiği ve “aşık olmam/aşk ilişkisinin olması” özelliğinin 8. sırada, “eş adayının dindar olması” özelliğinin 9. sırada, “cinsel açıdan çekici olması” özelliğinin 13. sırada, “güzel/yakışıklı olması” özelliğinin 16. sırada ve “zengin olması” özelliğinin 19. sırada yer alması,

önceki araştırmalardan farklı bir sonuç ortaya çıkarmıştır. Tüm katılımcılar tarafından eş adayında aranan özelliklerden en arka sıralarda kendisine yer bulan özelliklerin “eş adayının popüler olması, zengin olması, siyasi/politik görüş benzerliği, güzel/yakışıklı olması” biçiminde olduğu bulgulanmıştır.

Tablo 18. Eş Seçmede Tercih Edilen Kriterlerin Cinsiyete Göre Dağılımı

	Erkek			Kadın		
	Sıra	\bar{X}	SS	Sıra	\bar{X}	SS
Daha önce evlenmemiş olması	1	4,4211	1.08380	3	4.3663	1.01042
Bakir/Bakire olması	2	4.3567	1.17633	9	3.8583	1.35168
Hoşgörülü/Duyarlı/Canayakın olması	3	4.3567	.80892	1	4.6444	.59871
Aile bağlarına düşkün olması	4	4.0234	1.00559	4	4.2620	.88829
Yaşam tarzlarımızın birbirine uyması	5	3.9298	.99752	6	4.2380	.77463
Aşık Olmam/Aşk ilişkisinin olması	6	3.7368	1.04363	7	4.0187	.94751
Eş tercihimde ailemin onayı	7	3.7135	1.04869	2	4.4673	.74516
Becerikli/Yetenekli/ Hamarat olması	8	3.6608	1.12283	12	3.6043	1.00859
Aynı dinden/mezhepten olmak	9	3.5965	1.47759	5	4.2487	1.16687
Evleneceğim kişinin dindar olması	10	3.6608	1.12283	8	3.6043	1.00859
Cinsel açıdan çekici olması	11	3.3860	1.16449	15	3.3048	1.10961
Güzel/Yakışıklı olması	12	3.3567	1.04386	17	3.2086	.85038
Eğitim düzeyinin benimle denk olması	13	3.2456	1.18740	10	3.8048	1.03653
Flört ilişkisi yaşıyor/yaşamış olmam	14	3.2047	1.23630	14	3.3209	1.15952
Yaşının benimle eşit ya da yakın olması	15	3.1053	1.13787	16	3.2594	1.18054
Kültürümün benzer/aynı olması	16	3.0117	1.21746	11	3.6791	1.03941
Ailesinin ve kendisinin sosyokültürel	17	2.7427	1.17993	13	3.5241	1.02944

seviyesinin benim ailemle denk olması						
Politik siyasi görüşümün benzer/aynı olması	18	2.5965	1.22992	19	3.0294	1.25627
Maddi durumunun iyi (Zengin) olması	19	2.4152	1.21636	18	3.0722	.94493
Evleneceğim kişinin popülaritesinin yüksek olması	20	2.1228	1.13350	20	2.4786	1.13124

Erkek katılımcılar tarafından eş adayında tercih edilen kriterlerin aritmetik ortalama değerleri sırasıyla şöyledir; “1- daha önce evlenmemiş olması (4,42)” , “2- bakir/bakire olması (4,35)” , “3-hoşgörülü/duyarlı/canayakın olması (4,35)” , “4-aile bağlarına düşkün olması (4,02)” , “5-yaşam tarzları uyumu (3,92)” , “6- aşık olmam/aşk ilişkisinin olması (3,73)” , “7-aile onayı (3,71), “8- becerikli/yetenekli/hamarat olması (3,66)” , “9-aynı dinden/mezhepten olmak (3,59)” , “10-dindar olması (3,52)” , “11-cinsel açıdan çekici olması (3,38)” , “12-güzel/yakışıklı olması (3,35)” , “13- eğitim düzeylerinin denkliği (3,24)” , “14- flört ilişkisi yaşıyor/yaşamış olmam (3,20)” , “15- yaşların yakınlığı (3,10)” , “16-kültürel benzerlik (3,01)” , “17-sosyokültürel seviyelerin denkliği (2,74)” , 18- politik görüş benzerliği (2,59)” , “19-maddi durumunun iyi (zengin) olması (2,41)” ve “20-popülarite yüksekliği (2,12)” dir.

Kadın katılımcılar tarafından eş adayında tercih edilen kriterlerin aritmetik ortalama değerleri ise sırasıyla şöyledir; “1-hoşgörülü/duyarlı/canayakın olması (4,64)” , “2- aile onayı (4,46)” , “3-daha önce evlenmemiş olması (4,36)” , “4-aile bağlarına düşkün olması (4,26)” , “5-aynı dinden/mezhepten olmak (4,24)” , “6- yaşam tarzları uyumu (4,23)” , “7- aşık olmam/aşk ilişkisinin olması (4,01)” , “8- dindar olması (3,92)” , “9-bakir/bakire olması (3,85)” , “10- eğitim düzeyleri denkliği (3,80)” , “11- kültürel benzerlik (3,67)” , “12- becerikli/yetenekli/ hamarat olması (3,60)” , “13-sosyokültürel seviyelerin denkliği (3,52)” , “14-flört ilişkisi yaşıyor/yaşamış olmam (3,32)” , “15-cinsel açıdan çekici olması (3,30)” , “16- yaşların yakınlığı (3,25)” , “17-güzel/yakışıklı olması (3,20)” , “18- maddi durumunun iyi (zengin) olması (3,07)” , “19-politik/siyasi görüş benzerliği(3,02)” ve “20-popülarite yüksekliği(2,47)” dir.

Erkek ve kadın katılımcıların eş seçmede tercih ettiği özelliklerin öncelik sıralamaları incelendiğinde “hoşgörülü/duyarlı/canayakın olması, aile bağlarına düşkün olması ve daha önce evlenmemiş olması” özelliklerinin kadınlarda aritmetik ortalama değerlerinin erkeklerden daha yüksek olduğu ve her iki grupta da ilk 5 kriter içerisinde bulunduğu anlaşılmıştır. Bununla birlikte, erkeklerin “bakir/bakire olması” özelliğini 2. sırada, kızların ise 9. sırada tercih ettiği, yani erkeklerin bekaret özelliğine daha fazla önem verdiği bulgulanmıştır. Erkeklerin “aynı dinden mezhepten olmak” özelliğine 9. sırada, kadınların ise bu özelliğe daha yüksek aritmetik ortalama değeriyle 5. sırada yer vermesi ve yine “eş adayının dindar olması” özelliğine erkeklerin 10. sırada, kadınların ise daha yüksek aritmetik ortalama değeriyle 8. sırada yer vermesi, kadınların eş adayındaki dini özelliklere erkeklerden daha fazla önem verdiğini göstermektedir.

Diğer yandan, “aşık olman/aşk ilişkisinin olması” özelliğine erkekler tarafından 6. sırada yer verilmiş olsa da, kadınların bu özelliğe 7. sırada erkeklerden daha yüksek aritmetik ortalama değeriyle tercih ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Yani her iki cinsiyet için de aşık ilişkisi önemli görülmektedir. Bununla birlikte erkeklerin “aşık olman/aşk ilişkisinin olması” özelliğini “aynı dinden/mezhepten olmak” ve “eş adayının dindar olması” özelliklerinden daha ön sıralarda tercih etmesi dikkate değerdir.

“Evleneceğim kişi tercihimde aile onayı” özelliğini erkekler 7. sırada tercih ederken, kadınların 2. sırada tercih etmesi, her iki cinsiyet üzerinde eş seçim sürecinde ailenin etkisine işaret etmekle birlikte, bu etkinin kadınlar üzerinde daha fazla olduğunu ve kadınlar için eş seçiminde en önemli kriterlerden biri olduğunu göstermektedir.

Erkeklerin eş adayının “güzel/yakışıklı olması” özelliğini 11. sırada ve “cinsel açıdan çekici olması” özelliğini 12. sırada, kadınların ise “güzel/yakışıklı olması” özelliğini 15. sırada ve “cinsel açıdan çekici olması” özelliğini 17. sırada tercih ettikleri fakat her iki özellik için de aritmetik ortalama değeri açısından az bir farkla erkeklerin yüksek değerlere sahip olduğu bulgulanmıştır. Cinsiyetler açısından genel sıralama

olarak değerlendirildiğinde erkeklerin “güzel/yakışıklı olması ve cinsel açıdan çekici olması” özelliklerine kadınlardan daha fazla önem verdikleri söylenebilir.

Erkeklerin “yaşam tarzlarının uyumu” özelliğine 5. sırada, kadınların ise aynı maddeye 6. sırada yer verdiği bulgulanmıştır. Sıralama açısından göze çarpan bir fark görünmese de kadınların aritmetik ortalama değerinin daha yüksek olduğu görülmektedir.

“Eğitim düzeylerinin denkliği” özelliğini erkeklerin 13. sırada, kadınların ise 10. sırada tercih ettiği bulgulanmıştır.

Erkeklerin “kültürel benzerlik” özelliğine 16. sırada, “sosyokültürel seviyelerinin denkliği” özelliğine ise 17. sırada yer verdiği, kadınların ise “kültürel benzerlik” özelliğine 11. sırada, “sosyokültürel seviyelerinin denkliği” özelliğine ise 13. sırada yer verdiği ve her iki özellik için de aritmetik ortalama değerlerinin kadınlarda yüksek olduğu görülmüştür.

“Maddi durumunun iyi(zengin) olması, politik/siyasi görüşümün benzer/aynı olması ve eş adayının popüler olması” özelliklerinin genel dağılımla benzer olduğu ve her iki cinsiyet için de son üç sırada bulunduğu görülmekle birlikte, her üç özellikte de kadınlarınaritmetik ortalama değerlerinin, erkeklerin aritmetik ortalama değerlerinden daha yüksek olduğu görülmüştür.

Tablo 19. Eş Seçmede Tercih Edilen Kriterlerin Sınıfa Göre Dağılımı

	3. Sınıf			4. Sınıf		
	Sıra	\bar{X}	SS	Sıra	\bar{X}	SS
Hoşgörülü/Duyarlı/Canayakın olması	1	4,5774	,66476	1	4,5321	,70256
Daha önce evlenmemiş olması	2	4,3811	1,07398	2	4,3857	,99523
Eş tercihimde ailemin onayı	3	4,2717	,94235	3	4,1929	,89919
Aile bağlarına düşkün olması	4	4,2000	,95426	4	4,1750	,91272
Yaşam tarzlarımızın birbirine uyması	5	4,1509	,88327	5	4,1321	,84266
Aynı dinden/mezhepten olmak	6	4,1208	1,27941	6	3,9714	1,3303
Bakir/Bakire olması	7	4,0792	1,29295	7	3,9536	1,3419
Aşık Olmam/Aşk ilişkisinin olması	8	3,9208	1,01380	8	3,9393	,96157
Evleneceğim kişinin dindar olması	9	3,8906	1,14453	9	3,7107	1,2027
Becerikli/Yetenekli/ Hamarat olması	10	3,6453	1,04566	11	3,6000	1,0459
Eğitim düzeyinin benimle denk olması	11	3,6000	1,13084	10	3,6571	1,1024
Kültürümün benzer/aynı olması	12	3,4415	1,16993	12	3,4964	1,1071
Cinsel açıdan çekici olması	13	3,2717	1,19728	13	3,3857	1,0546
Flört ilişkisi yaşıyor/yaşamış olmam	14	3,2528	1,16460	14	3,3143	1,2038
Ailesinin ve kendisinin sosyokültürel seviyesinin benim ailemle denk olması	15	3,2491	1,19906	15	3,3071	1,0769
Yaşımın benimle eşit ya da yakın olması	16	3,2189	1,25726	17	3,2036	1,0799
Güzel/Yakışıklı olması	17	3,2113	,96955	16	3,2964	,86426
Politik siyasi görüşümün benzer/aynı olması	18	2,8792	1,29996	18	2,9071	1,2292

Maddi durumunun iyi (Zengin) olması	19	2,8453	1,08826	19	2,8857	1,07487
Evleneceğim kişinin popülaritesinin yüksek olması	20	2,2792	1,15361	20	2,4500	1,12848

3. sınıfta öğrenim gören katılımcılar tarafından eş adayında tercih edilen kriterlerin aritmetik ortalama değerleri sırasıyla şöyledir; “1-hoşgörülü/duyarlı/cana yakın olması (4,57)” , “2- daha önce evlenmemiş olması (4,38)” , “3-aile onayı (4,27)” , “4-aile bağlarına düşkün olması (4,20)” , “5-yaşam tarzları uyumu (4,15)” , “6-aynı dinden/mezhepten olmak (4,12)” , “7-bakir/bakire olması (4,07)” , “8-aşık olmam/aşk ilişkisinin olması (3,92)” , “9-dindar olması (3,89)” , “10- becerikli/yetenekli/hamarat olması (3,64)” , “11- eğitim düzeyi denkliği (3,60)” , “12-kültürel benzerlik (3,44)” , “13-cinsel açıdan çekici olması (3,27)” , “14-flört ilişkisi yaşıyor/yaşamış olmak (3,25)” , “15- sosyokültürel seviyelerin denkliği (3,24)” , “16- yaşların yakınlığı (3,21)” , “17- güzel/yakışıklı olması (3,21)” , “18- politik/siyasi görüş benzerliği (2,87)” , “19-maddi durumunun iyi (zengin) olması (2,84)” ve “20-popülarite yüksekliği (2,27)” dir.

4. sınıfta öğrenim gören katılımcılar tarafından eş adayında tercih edilen kriterlerin aritmetik ortalama değerleri sırasıyla şöyledir; “1-hoşgörülü/duyarlı/canayakın olması (4,53)” , “2- daha önce evlenmemiş olması (4,38)” , “3-aile onayı (4,19)” , “4-aile bağlarına düşkün olması (4,17)” , “5-yaşam tarzları uyumu (4,13)” , “6-aynı dinden/mezhepten olmak(3,97)” , “7-bakir/bakire olması(3,95)” , “8-aşık olmam/aşk ilişkisinin olması (3,93)” , “9-dindar olması (3,71)” , “10- eğitim düzeyi denkliği (3,65)” , “11-becerikli/yetenekli/hamarat olması (3,60)” , “12-kültürel benzerlik (3,49)” , “13-cinsel açıdan çekici olması (3,38)” , “14-flört ilişkisi yaşıyor/yaşamış olmak (3,31)” , “15- sosyokültürel seviyelerin denkliği (3,30)” , “16-güzel/yakışıklı olması (3,29)” , “17- yaşların yakınlığı (3,20)” , “18- politik/siyasi görüş benzerliği (2,90)” , “19-maddi durumunun iyi (zengin) olması (2,88)” ve “20-popülarite yüksekliği (2,45)” dir.

Eş seçiminde tercih edilen kriterleri sınıf değişkeni açısından incelediğimizde gerek kriterlerin sıralamalarında gerekse aritmetik ortalama değerlerinde aşırı bir farklılık gözlenmemekle beraber, “aynı dinden/mezhepten olmak ve eş adayının dindar olması” özelliklerinin 3. sınıflarda, “eş adayının popüler olması” özelliğinin ise 4. sınıflarda az bir farkla da olsa yüksek aritmetik ortalama değerine sahip olduğu bulgulanmıştır.

Tablo 20. Eş Seçmede Tercih Edilen Kriterlerin Maddi Gelir Seviyesi Dağılımı

	Düşük			Yüksek		
	Sıra	\bar{X}	SS	Sıra	\bar{X}	SS
Hoşgörülü/Duyarlı/Cana yakın olması	1	4,5809	,66427	1	4,5000	,72851
Daha önce evlenmemiş olması	2	4,4191	1,03312	3	4,3000	1,04588
Eş tercihimde ailemin onayı	3	4,1734	,94730	2	4,3560	,87222
Aile bağlarına düşkün olması	4	4,1590	,98136	4	4,2278	,85763
Bakir/Bakire olması	5	4,1358	1,24017	9	3,7556	1,44787
Yaşam tarzlarımızın birbirine uyması	6	4,1301	,89304	5	4,1389	,80337
Aynı dinden/mezhepten olmak	7	4,0751	1,26725	7	3,9722	1,39204
Aşık Olmam/Aşk ilişkisinin olması	8	3,8786	1,01139	6	4,0222	,90902
Evleneceğim kişinin dindar olması	9	3,8642	1,12754	10	3,6500	1,24387
Becerikli/Yetenekli/ Hamarat olması	10	3,6301	1,03090	11	3,5500	1,06375
Eğitim düzeyinin benimle denk olması	11	3,5405	1,10064	8	3,8611	1,08192
Kültürümün benzer/aynı olması	12	3,4566	1,13935	12	3,5000	1,14580
Flört ilişkisi yaşıyor/yaşamış olmam	13	3,2775	1,15390	15	3,2611	1,25232
Güzel/Yakışıklı olması	14	3,2399	,89942	16	3,2333	,92211
Yaşının benimle eşit ya da yakın olması	15	3,2370	1,20213	17	3,1667	1,10104
Cinsel açıdan çekici olması	16	3,2139	1,09832	14	3,4889	1,14574
Ailesinin ve kendisinin sosyokültürel seviyesinin benim ailemle denk olması	17	3,1850	1,17973	13	3,4944	,98875
Politik siyasi görüşümün benzer/aynı olması	18	2,8931	1,26611	19	2,9000	1,23768
Maddi durumunun iyi (Zengin) olması	19	2,7948	1,07734	18	2,9389	1,03116
Evleneceğim kişinin popülaritesinin yüksek olması	20	2,2948	1,14199	20	2,4722	1,13073

Maddi gelir seviyesi düzeylerine bakıldığında katılımcıların ailelerinin gelirinin %63.5 ile 2500 ve altı (n=346), %33 ile 2500-7500 (n=180) seviyesinde olduğu ve %3.5 ile 7500 ve üstü n=19) olduğu görülmüştür. Bu uygulamada maddi gelir seviyeleri düşük ve yüksek şekline tekrar tanımlanmış 7500 ve üstü (n=19) analize dahil edilmemiş ve sonuçlar 526 kişi üzerinden değerlendirilmiştir.

Bulgulara göre; maddi gelir seviyesi düşük biçimde tanımlanan katılımcılar tarafından, eş adayında tercih edilen kriterlerin aritmetik ortalama değerleri sırasıyla şöyledir; “1- hoşgörülü/duyarlı/cana yakın olması (4,58)” , 2-daha önce evlenmemiş olması (4,41)”, 3- aile onayı (4,17)” , 4- aile bağlarına düşkün olması (4,15)” , “5- bakir/bakire olması (4,13)” , 6- yaşam tarzları uyumu (4,13)” , 7-aynı dinden/mezhepten olmak (4,07)” , 8- aşık olmam/aşk ilişkisinin olması (3,87)” , 9- dindar olması (3,86)” , “10-becerikli/yetenekli/ hamarat olması (3,63)” , “11- eğitim düzeyi denkliği (3,54)” , “12- kültürel benzerlik (3,45)” , “13-flört ilişkisi yaşıyor/yaşamış olmam (3,27)” , “14-güzel/yakışıklı olması (3,23)” , “15- yaşların yakınlığı (3,23), 16- cinsel açıdan çekici olması(3,21)” , “17-sosyokültürel seviyelerin denkliği (3,18)” , “18-politik/siyasi görüş benzerliği (2,89)” , “19-maddi durumunun iyi (zengin) olması (2,79)” ve “20- popülerite yüksekliği (2,29) dir.

Maddi gelir seviyesi yüksek biçimde tanımlanan katılımcılar tarafından, eş adayında tercih edilen kriterlerin aritmetik ortalama değerleri sırasıyla şöyledir; “1- hoşgörülü/duyarlı/canayakın olması (4,50)” , 2- aile onayı (4,35)” , “3-daha önce evlenmemiş olması (4,30)” , 4-aile bağlarına düşkün olması (4,22)” , “5-yaşam tarzları uyumu (4,13)” , 6- aşık olmam/aşk ilişkisinin olması (4,02)” , 7- aynı dinden/mezhepten olmak (3,97)” , 8-eğitim düzeyi denkliği(3,86)” , “9- bakir/bakire olması (3,75)” , “10-dindar olması (3,65)” , “11-becerikli/yetenekli/hamarat olması (3,55)” , “12- kültürel benzerlik (3,50)” , “13- sosyokültürel seviyelerin denkliği (3,49)” ,“14-cinsel açıdan çekici olması (3,48)” , “15- flört ilişkisi yaşıyor/yaşamış olmam (3,26)” , “16-güzel/yakışıklı olması(3,23)” , “17-yaşların yakınlığı (3,16)” , “18-maddi durumunun

iyi(zengin) olması (2,93)”, “19-politik/siyasi görüş benzerliği (2,90)” ve “20- popülerite yüksekliği (2,47)”dir.

Maddi gelir seviyesi düşük ve yüksek biçiminde tanımlanan katılımcıların eş seçimindeki öncelikli ilk 5 kriterine bakıldığında, “hoşgörülü/duyarlı/canayakın olması, daha önce evlenmemiş olması, aile bağlarına düşkün olması ve eş tercihinde aile onayı” özelliklerinin her iki grup için de benzer bir dağılım gösterdiği anlaşılmaya karşın, özelliklerin aritmetik ortalamaları incelendiğinde “eş tercihinde aile onayı” özelliğine maddi gelir seviyesi yüksek olarak tanımlanan katılımcıların, “daha önce evlenmemiş olması” özelliğine ise maddi gelir seviyesi düşük olarak tanımlanan katılımcıların çok az bir farkla da olsa daha önemli gördükleri söylenebilir.

Maddi gelir seviyesi yüksek katılımcıların “bakır/bakire olması” özelliğini 9. sırada, maddi gelir seviyesi düşük katılımcıların 5. sırada yer verdiği ve aritmetik ortalama değerinin maddi gelir seviyesi düşük olan katılımcılarda daha yüksek olduğu görülmüştür. Yani maddi gelir seviyesi düşük olan katılımcıların, maddi gelir seviyesi yüksek olan katılımcılara göre bekaret özelliğine görece daha fazla önem verdiği söylenebilir.

Maddi gelir seviyesi düşük olan katılımcıların “aşık olmam/aşk ilişkisinin olması” özelliğini 8. sıraya, maddi gelir seviyesi yüksek olan katılımcıların ise 6. sıraya yerleştirdiği ve yine maddi gelir seviyesi düşük katılımcıların “cinsel açıdan çekici olması” özelliğini ise 16. sıraya yerleştirdiği, maddi gelir seviyesi yüksek olan katılımcıların ise 14. sıraya yerleştirdiği, her iki özellik için de maddi gelir seviyesi yüksek olan katılımların aritmetik ortalamalarının daha yüksek olduğu bulgulanmıştır. Yani maddi gelir seviyesi yüksek olan katılımcıların, maddi gelir seviyesi düşük olanlara göre “aşk ilişkisi ve cinsel açıdan çekici olması” özelliklerine görece daha fazla önem verdikleri söylenebilir.

Maddi gelir seviyesi düşük olan katılımcıların “eğitim düzeylerinin denkliği” özelliğini 11. sıraya, “sosyokültürel seviyelerin denkliği” özelliğini ise 17. sıraya

yerleştirdiği, maddi gelir seviyesi yüksek olan katılımcıların ise “eğitim düzeylerinin denkliği” özelliğini 8. sıraya yerleştirirken, “sosyokültürel seviyelerin denkliği” özelliğini ise 13. sıraya yerleştirdiği, her iki özellik için de aritmetik ortalama değerinin maddi gelir seviyesi yüksek olan katılımcılarda daha yüksek olduğu bulgulanmıştır. Söz konusu bulgudan hareketle, maddi gelir seviyesi yüksek olan katılımcıların “eğitim düzeylerinin ve sosyokültürel seviyelerin denkliği” özelliklerine maddi gelir seviyesi düşük olan katılımcılardan daha fazla önem verdikleri söylenebilir.

Her iki grup için en az tercih edilen özellikler incelendiğinde “maddi durumunun iyi (zengin) olması, politik/siyasi görüş benzerliği ve eş adayın popüler olması” özelliklerinin son sıralarda yer aldığı bulgulanmıştır. Bununla birlikte “eş adayın popüler olması” özelliği incelendiğinde maddi gelir seviyesi yüksek olan katılımcıların aritmetik ortalama değerlerinin maddi gelir seviyesi düşük olan katılımcılardan daha yüksek olduğu görülmektedir. Yani her ne kadar eş adayın popüler olması özelliği her iki grup için de son sırada yer alsada, maddi gelir seviyesi yüksek olan katılımcılar tarafından bu özelliğin görece daha önemli görüldüğü söylenebilir.

4. Üniversite ğrencilerinin Benlik Yapıları İle İlgili Bulgular

Tablo 21. Benlik Yapıları Temel Frekanslar

Benlik Yapıları	\bar{X}	SS	Ort.	arp. Kat.
Bireycilik	52,5248	6,91013	54,0000	-,806
İlişkisellik	51,8385	7,00444	53,0000	-,854
Toplulukçuluk	48,4459	8,38116	50,0000	-,751

Üniversite 3.ve 4. sınıfta öğrenimine devam eden ğrencilerinin bireyci-ilişkisel-toplulukçu benlik yapısı alt boyutlarının aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri incelendiğinde aritmetik ortalama değerlerinin sırasıyla, bireycilik alt benlik leğinde ($X=52,52$ $SS=6,9$), ilişkisellik alt benlik leğinde ($X=51,83$ $SS=7,00$) ve toplulukçuluk

alt benlik ölçeğinde ise ($X=48,44$ $SS=8,38$) biçiminde sıralandığı ve bireycilik ve ilişkisellik puanlarının birbirine yakın aritmetik ortalama değerlerine sahip olduğu görülmüştür.

Tablo 22. Benlik Yapıları-Cinsiyet Normallik Testi Sonuçları

Benlik yapılarının cinsiyet değişkenine göre farklılaşp farklılaşma durumunu belirleyebilmek için öncelikle normallik testi sonuçları incelenmiştir.

	Cinsiyet	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
		Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Bireycilik	Erkek	,065	171	,076	,974	171	,002
	Kız	,095	374	,000	,949	374	,000
İlişkisellik	Erkek	,087	171	,003	,963	171	,000
	Kız	,097	374	,000	,956	374	,000
Toplulukçuluk	Erkek	,066	171	,067	,962	171	,000
	Kız	,098	374	,000	,965	374	,000

a. Lilliefors Significance Correction

Erkeklerin bireycilik ve toplulukçuluk alt benlik ölçeği değerlerine bakıldığında bireycilik ($D(171)= 0,065$, $p=0,076$) toplulukçuluk ($D(171)= 0,066$, $p=0,067$) şeklinde olduğu ve normallik şartına uyduğu, erkeklerin ilişkisellik ($D(171)= 0,087$, $p=0,003$), kızların bireycilik ($D(374)= 0,095$, $p=0,000$), ilişkisellik ($D(374)= 0,097$, $p=0,000$) ve toplulukçuluk ($D(374)= 0,098$, $p=0,000$) olduğu ve normallik şartına uymadığı görülmüştür. Bireycilik, ilişkisellik ve toplulukçuluk alt benlik ölçekleri dağılımları incelendiğinde, çoğunluğunun dağılımının normal olmadığı görülmüş ve normallik şartını sağlamadığı kabul edilmiş ve Mann Whitney U Testi uygulanmıştır.

Tablo 23. Benlik Yapıları Cinsiyet Mann-Whitney U Testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	Mean Rank	Sum of Ranks
Bireycilik	Erkek	171	208,92	35725,50
	Kız	374	302,30	113059,50
	Toplam	545		
İliskisellik	Erkek	171	220,93	37779,50
	Kız	374	296,81	111005,50
	Toplam	545		
Toplulukçuluk	Erkek	171	251,99	43091,00
	Kız	374	282,60	105694,00
	Toplam	545		

Test Statistics^a

	Bireycilik	İliskisellik	Toplulukçuluk
Mann-Whitney U	21019,500	23073,500	28385,000
Wilcoxon W	35725,500	37779,500	43091,000
Z	-6,431	-5,226	-2,107
Asymp. Sig. (2-tailed)	,000	,000	,035
a. Grouping Variable: cinsiyet			

Erkeklerin ve kızların puan sıralamaları incelendiğinde, kızların bireyci, ilişkisel ve toplulukçu benlik yapısı alt ölçeği puanlarının sıralamasının erkeklerden daha yüksek olduğu bulgulanmıştır.

Puan sıralamalarının etki büyüklüklerine bakıldığında bireycilik benlik yapısı alt ölçeği için $r=-0.28$ olduğu ve orta seviyeye yakın olduğu, ilişkisellik için $r=-.23$ düşük olduğu ve toplulukçuluk için $r=-0,10$ düşük olduğu bulgulanmıştır.

Mann-Whitney U Testi sonuçlarına göre erkeklerin ve kızların bireycilik ($U=21019$, $p=0,000$, $z=-6,431$, $r=-0,28$) ilişkisellik ($U=23073$, $p=0,000$, $z=-5,226$, $r=-0,23$) ve toplulukçuluk ($U=28385$, $p=0,035$, $z=-2,107$, $r=-0,10$) benlik yapısı alt ölçeği puanları arasında anlamlı bir fark vardır.

Tablo 24. Benlik Yapıları-Sınıf Normallik Testi Sonuçları

	Sınıf	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
		Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Bireycilik	3. sınıf	,114	265	,000	,945	265	,000
	4. sınıf	,096	280	,000	,957	280	,000
İlişkiselik	3. sınıf	,110	265	,000	,942	265	,000
	4. sınıf	,090	280	,000	,956	280	,000
Toplulukçuluk	3. sınıf	,071	265	,003	,961	265	,000
	4. sınıf	,100	280	,000	,962	280	,000
a. Lilliefors Significance Correction							

Benlik yapılarının sınıf değişkenine göre farklılaşp farklılaşma durumunu belirleyebilmek için öncelikle normallik testi sonuçları incelenmiştir.

3. ve 4. Sınıfların bireycilik ilişkisellik ve toplulukçuluk alt benlik ölçeği değerleri incelendiğinde 3. sınıfların bireycilik ($D(265)= 0,114$, $p=0,000$), ilişkisellik ($D(265)= 0,110$, $p=0,000$) ve toplulukçuluk ($D(265)= 0,071$, $p=0,003$), 4. sınıfların bireycilik ($D(280)= 0,096$, $p=0,000$), ilişkisellik ($D(280)= 0,090$, $p=0,000$) ve toplulukçuluk ($D(280)= 0,100$, $p=0,000$) olduğu ve normallik şartına uymadığı görülmüş ve Mann Whitney U Testi uygulanmıştır.

Tablo 25. Benlik Yapıları-Sınıf Mann Whitney U Testi Sonuçları

	Sınıf	N	Mean Rank	Sum of Ranks
Bireycilik	3. sınıf	265	277,78	73613,00
	4. sınıf	280	268,47	75172,00
	Toplam	545		
İliskisellik	3. sınıf	265	284,35	75352,50
	4. sınıf	280	262,26	73432,50
	Toplam	545		
Toplulukçuluk	3. sınıf	265	282,77	74934,50
	4. sınıf	280	263,75	73850,50
	Toplam	545		

Test Statistics^a			
	Bireycilik	İliskisellik	Toplulukçuluk
Mann-Whitney U	35832,000	34092,500	34510,500
Wilcoxon W	75172,000	73432,500	73850,500
Z	-,691	-1,639	-1,410
Asymp. Sig. (2-tailed)	,490	,101	,158
a. Grouping Variable: sınıf			

3. ve 4. sınıfların puan sıralamaları incelendiğinde, 3. Sınıfların bireyci, ilişkisel ve toplulukçu benlik yapısı alt ölçeği puanları sıralamasının 4. sınıflardan az bir farkla yüksek olduğu bulgulanmıştır

Puan sıralamalarının etki büyüklüklerine bakıldığında bireycilik benlik yapısı alt ölçeği için $r=-0.3$ olduğu, ilişkisellik için $r=-0,07$ ve toplulukçuluk için $r=-0,06$ değerlerini aldığı ve çok düşük olduğu bulgulanmıştır.

Mann-Whitney U Testi sonuçlarına göre 3. ve 4. sınıfların bireycilik ($U=35832$, $p=0,490$, $z=-0,691$, $r=-0,3$) ilişkisellik ($U=34092$, $p=0,101$, $z=-1,639$, $r=-0,07$) ve toplulukçuluk ($U=34510$, $p=0,158$, $z=-1,410$, $r=-0,06$) benlik yapısı alt ölçeği puanları arasında anlamlı bir fark yoktur.

Tablo 26. Benlik Yapıları-Maddi Gelir Seviyesi Normallik Testi Sonuçları

	Aile Aylık Gelir	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
		Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Bireycilik	Düşük	,097	346	,000	,953	346	,000
	Yüksek	,081	180	,006	,949	180	,000
İlişkiselik	Düşük	,079	346	,000	,953	346	,000
	Yüksek	,120	180	,000	,950	180	,000
Toplulukçuluk	Düşük	,086	346	,000	,965	346	,000
	Yüksek	,084	180	,003	,951	180	,000

*. This is a lower bound of the true significance.

Maddi gelir seviyesine göre benlik yapılarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirleyebilmek için maddi gelir seviyeleri eş seçmede öncelikli kriterleri belirleme sürecinde tanımlandığı biçimde, düşük ve yüksek şeklinde ele alınmıştır. Daha sonra benlik yapılarının maddi gelir seviyesi değişkenine göre farklılaşıp farklılaşma durumunu belirleyebilmek için öncelikle normallik testi sonuçları incelenmiştir.

Maddi gelir seviyesi düşük ve yüksek biçiminde tanımlanan katılımcıların bireycilik ilişkisellik ve toplulukçuluk alt benlik ölçeği değerleri, maddi gelir seviyesi düşük katılımcıların, bireycilik (D(346)= 0,097, p=0,000), ilişkisellik (D(346)= 0,079, p=0,000) ve toplulukçuluk (D(346)= 0,086, p=0,000), maddi gelir seviyesi yüksek katılımcıların, bireycilik (D(180)= 0,081, p=0,006), ilişkisellik (D(180)= 0,120, p=0,000) ve toplulukçuluk (D(180)= 0,084, p=0,003) olduğu ve normallik şartına uymadığı görülmüş ve Mann Whitney U Testi uygulanmıştır.

Tablo 27. Benlik Yapıları-Maddi Gelir Seviyesi Mann-Whitney U Testi Sonuçları

	Aile Aylık Gelir	N	Mean Rank	Sum of Ranks
Bireycilik	Düşük	346	258,25	89354,50
	Yüksek	180	273,59	49246,50
	Toplam	526		
İlişkisel	Düşük	346	262,32	90763,50
	Yüksek	180	265,76	47837,50
	Toplam	526		
Toplulukçuluk	Düşük	346	262,41	90792,50
	Yüksek	180	265,60	47808,50
	Toplam	526		

Test Statistics ^a			
	Bireycilik	İlişkisel	Toplulukçuluk
Mann-Whitney U	29323,500	30732,500	30761,500
Wilcoxon W	89354,500	90763,500	90792,500
Z	-1,100	-,247	-,229
Asymp. Sig. (2-tailed)	,271	,805	,819
a. Grouping Variable: ailetoplamaaylıkgelir			

Maddi gelir seviyesi düşük ve yüksek biçiminde tanımlanan katılımcıların bireycilik ilişkisel ve toplulukçuluk alt benlik ölçeği puanlarının sıralamaları incelendiğinde, sadece bireyci benlik yapısı alt ölçeği puan sıralamasında maddi gelir seviyesi düşük olan katılımcıların puan sıralamasının, maddi gelir seviyesi yüksek olanlardan yüksek olduğu, ilişkisel ve toplulukçu benlik yapısı alt ölçeklerinde ise puan sıralamaların benzer olduğu bulgulanmıştır.

Puan sıralamalarının etki büyüklüklerine bakıldığında bireycilik benlik yapısı alt ölçeği için $r=-0.05$ olduğu, ilişkisel için $r=-0,01$ ve toplulukçuluk için $r=-0,01$ değerlerini aldığı ve çok düşük olduğu bulgulanmıştır.

Mann-Whitney U Testi sonuçlarına göre, maddi gelir seviyesi düşük ve yüksek olan katılımcıların, bireycilik ($U=29323$, $p=0,271$, $z=-1,100$, $r=-0,05$) ilişkisellik ($U=30732$, $p=0,805$, $z=-0,247$, $r=-0,01$) ve toplulukçuluk ($U=30761$, $p=0,819$, $z=-0,229$, $r=-0,01$) benlik yapısı alt ölçeği puanları arasında anlamlı bir fark yoktur.

Tablo 28. Benlik Yapıları Spearman Rho Korelasyon Testi Sonuçları

“İlişkisel-Bireyci-Toplulukçu Benlik Yapısı Ölçeği” alt boyutları arasındaki korelasyonun belirlenebilmesi için önceki normalite testi sonuçlarına göre Spearman’s rho testi yapılması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

			Bireycilik	İlişkisel	Toplulukçuluk
Spearman's rho	Bireycilik	Correlation Coefficient	1,000	,568**	,455**
		Sig. (2-tailed)	.	,000	,000
		N	545	545	545
	İlişkisel	Correlation Coefficient	,568**	1,000	,685**
		Sig. (2-tailed)	,000	.	,000
		N	545	545	545
	Toplulukçuluk	Correlation Coefficient	,455**	,685**	1,000
		Sig. (2-tailed)	,000	,000	.
		N	545	545	545
**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).					

Uygulama sonuçlarına göre; katılımcıların bireyci-ilişkisel ve bireyci-toplulukçu ve ilişkisel-toplulukçu alt benlik yapıları arasında pozitif bir ilişki gözlenmiştir. Bireycilik ve ilişkisellik (Spearman’s $p=0,568$, $p=0,000$ $p^2=0,322$). Bireycilik ve ilişkisellik alt ölçek puanlarına bakıldığında orta seviyede bir ilişki bulunmaktadır. Korelasyon katsayısı bireyci ve ilişkisel benlik yapısı puanları arasındaki ilişkinin yaklaşık %32’ sini açıklamaktadır.

Bireycilik ve toplulukçuluk (Spearman's $p=0,455$, $p=0.000$ $p^2=0.207$). Bireycilik ve toplulukçuluk alt benlik puanları arasında zayıf bir ilişki bulunmaktadır. Korelasyon katsayısı bireyci ve toplulukçu benlik yapısı puanları arasındaki ilişkinin yaklaşık %20' sini açıklamaktadır.

İlişkisel ve toplulukçuluk Spearman's $p=0,685$, $p=0.000$ $p^2=0.469$). İlişkisel ve toplulukçuluk alt benlik yapısı puanları arasında orta seviyede bir ilişki bulunmaktadır. Korelasyon katsayısı ilişkisel ve toplulukçu benlik yapısı puanları arasındaki ilişkinin yaklaşık %46' sını açıklamaktadır.

Yani toplulukçuluk alt benlik puanı yüksek olanların, ilişkisel alt benlik yapısı puanlarının da yüksek olduğu söylenebilir. Bireycilik ve toplulukçuluk alt benlik puanları arasında çok düşük bir korelasyon bulunmaktadır. Bu sonuçlara göre ilişkisel alt benlik yapısı ile toplulukçuluk alt benlik yapısı arasında orta seviyeye yakın güçlü ve pozitif bir ilişki bulunmaktadır.

5. Bireyci-İlişkisel-Toplulukçu Benlik Yapısı Alt Ölçeğinden Yüksek Puan Alanların Eş Seçmede Tercih Ettiği Kriterler Bulguları

Bireyci, ilişkisel ve toplulukçu benlik yapısı alt ölçeğinden yüksek puan alanların belirlenebilmesi için öncelikle her üç benlik yapısı için aritmetik ortalama değerlerinden sırasıyla kendi standart sapma değerleri toplama ve çıkarma işlemi yapılarak düşük-orta-yüksek puan sınırları belirlenmiştir (Tablo 30). Daha sonra veriler üzerinde düzeltme işlemi yapılmış ve sınırlar belirlenmiştir (Tablo 31). Daha sonra her üç benlik yapısından yüksek puan alanların frekans değerleri Tablo 32' de verilmiştir.

Tablo 29. Benlik Yapıları Temel Frekans Tabloları

Benlik Yapıları	Düşük	Orta	Yüksek
Bireycilik	9 ----45.614	45.614----43.493	59.434----63
İlişkisel	9 ----44.834	44.834----58.842	58.842----63
Toplulukçuluk	9----40.064	40.064----56.827	56.827----63

Benlik yapılarından elde edilen aritmetik ortalama değerlerinden ayrı ayrı standart sapma değerlerinin toplanması ve çıkarılması sonucu bireycilik, ilişkisel ve toplulukçuluk alt benlik yapıları için düşük- orta- yüksek puan sınırları belirlenmiş (Bkz. Tablo 29) ve yuvarlama işlemi yapılmıştır (Bkz. Tablo 30).

Tablo 30. Benlik Yapıları Düşük-Orta-Yüksek Puan Sınırları

Puan Sınırları	Düşük	Orta	Yüksek
Bireycilik	9-----44	45-----58	59-----63
İlişkisel	9-----43	44-----57	58-----63
Toplulukçuluk	9-----39	40-----55	56-----63

Elde edilen veriler üzerinde yuvarlama işlemi yapılmış ve bireycilik benlik yapısı için (düşük= 9-44, orta=45-58, yüksek=59-63), ilişkisel benlik yapısı için (düşük=9-43, orta=44-57, yüksek=58-63) ve toplulukçu benlik yapısı için (düşük=9-39, orta=40-55, yüksek=56-63) değerleri arasında olduğu görülmüştür.

Tablo 31. Benlik Yapıları Frekans Dağılımı

Frekans	Yüksek Puan
Bireycilik	114
İlişkiselik	124
Toplulukçuluk	113

Benlik yapıları alt ölçeklerinden anlamlı seviyede yüksek puan alanların frekanslarına bakıldığında bireycilik (n=114), ilişkiselik (n=124) ve toplulukçuluk (n=113) olduğu görülmüştür. Daha sonra her benlik yapısı için ayrı ayrı eş seçmede öncelikli kriterlerin belirlenmesi çalışması yapılmıştır.

Tablo 32. Bireycilik Alt Benlik Yapısı Ölçeğinden Anlamlı Seviyede Yüksek Puan Alanların Eş Seçme Kriterleri Dağılımı

Sıra	Bireycilik Boyutu	Yüksek	
		\bar{X}	SS
1	Hoşgörülü/Duyarlı/Cana yakın olması	4,7105	,59084
2	Daha önce evlenmemiş olması	4,6053	,78276
3	Eş tercihimde ailemin onayı	4,3860	,83622
4	Aile bağlarına düşkün olması	4,3333	,75366
5	Yaşam tarzlarımızın birbirine uyması	4,3333	,75366
6	Aynı dinden/mezhepten olmak	4,1491	1,21373
7	Aşık Olmam/Aşk ilişkisinin olması	4,0877	,91749

8	Bakir/Bakire olması	4,0614	1,33228
9	Evleneceğim kişinin dindar olması	3,9737	1,15567
10	Eğitim düzeyinin benimle denk olması	3,9298	1,04517
11	Becerikli/Yetenekli/ Hamarat olması	3,8070	1,05493
12	Cinsel açıdan çekici olması	3,6754	1,00877
13	Ailesinin ve kendisinin sosyokültürel seviyesinin benim ailemle denk olması	3,6316	1,12307
14	Kültürümün benzer/aynı olması	3,6140	1,20110
15	Flört ilişkisi yaşıyor/yaşamış olmam	3,5175	1,13069
16	Güzel/Yakışıklı olması	3,4298	,90201
17	Yaşının benimle eşit ya da yakın olması	3,4123	1,20332
18	Politik siyasi görüşümün benzer/aynı olması	3,1316	1,34699
19	Maddi durumunun iyi (Zengin) olması	3,1140	1,01108
20	Evleneceğim kişinin popülaritesinin yüksek olması	2,7982	1,16877

Bireycilik benlik yapısı alt ölçeğinden anlamlı derecede yüksek puan alanlar tarafından eş adayında tercih edilen kriterler en fazla tercih edilenden başlayarak sırasıyla şöyledir; “1- hoşgörülü/duyarlı/cana yakın olması (4,71)” , “2-daha önce evlenmemiş olması (4,60)” ,“3- aile onayı (4,38)” , 4- aile bağlarına düşkün olması (4,33)”, “5- yaşam tarzları uyumu (4,33)” ,“6-aynı dinden/mezhepten olmak (4,14)” , “7- aşık olmam/aşk ilişkisinin olması (4,08)” , “8-bakir/bakire olması (4,06)” , “9- dindar olması (3,97)” , “10- eğitim düzeyi denkliği (3,92)” , “11-becerikli/yetenekli/ hamarat olması (3,80), 12-cinsel açıdan çekici olması (3,67), 13- sosyokültürel seviyelerin denkliği (3,63)” , “14- kültürel benzerlik (3,61)” , 15- flört ilişkisi yaşıyor/yaşamış

olmam (3,51)”, “16-güzel/yakışıklı olması (3,51)”, “17-yaşların yakınlığı (3,41)”, “18-politik/siyasi görüş benzerliği (3,13)”, “19- maddi durumunun iyi (zengin) olması (3,11)” ve “20-popülarite yüksekliği (2,79)” dir.

Tablo 33. İlişkisellik Alt Benlik Yapısı Ölçeğinden Anlamlı Seviyede Yüksek Puan Alanların Eş Seçme Kriterleri Dağılımı

Sıra	İlişkisellik Boyutu	Yüksek	
		\bar{X}	SS
1	Hoşgörülü/Duyarlı/Canayakın olması	4,6885	,54649
2	Daha önce evlenmemiş olması	4,5806	,81746
3	Eş tercihimde ailemin onayı	4,4839	,80126
4	Aynı dinden/mezhepten olmak	4,3871	1,04927
5	Yaşam tarzlarımızın birbirine uyması	4,3387	,77446
6	Aile bağlarına düşkün olması	4,3145	,88628
7	Aşık Olmam/Aşk ilişkisinin olması	4,1452	,86197
8	Evleneceğim kişinin dindar olması	4,1129	,98945
9	Bakir/Bakire olması	4,0565	1,25784
10	Becerikli/Yetenekli/ Hamarat olması	3,7903	1,03023
11	Eğitim düzeyinin benimle denk olması	3,7742	1.18142
12	Kültürümün benzer/aynı olması	3,6774	1,08612
13	Ailesinin ve kendisinin sosyokültürel seviyesinin benim ailemle denk olması	3,5806	1,03670

14	Cinsel açıdan çekici olması	3,5645	,97315
15	Güzel/Yakışıklı olması	3,4435	,90439
16	Yaşının benimle eşit ya da yakın olması	3,3871	1,11683
17	Flört ilişkisi yaşıyor/yaşamış olmam	3,3790	1,18660
18	Maddi durumunun iyi (Zengin) olması	3,1774	1,05959
19	Politik siyasi görüşümün benzer/aynı olması	3,0887	1,30048
20	Evleneceğim kişinin popülaritesinin yüksek olması	2,6694	1,15977

İlişkisel benlik yapısı alt ölçeğinden anlamlı derecede yüksek puan alanlar tarafından eş adayında tercih edilen öncelikli kriterler en fazla tercih edilenden başlayarak sırasıyla şöyledir; “1- hoşgörülü/duyarlı/cana yakın olması (4,68)” , “2-daha önce evlenmemiş olması (4,58)” , “3- aile onayı (4,48)” ,“4- aynı dinden/mezhepten olmak (4,38)” , “5- yaşam tarzları uyumu (4,33)” , “6-aile bağlarına düşkün olması (4,31)” , “7-aşık olmam/aşk ilişkisinin olması (4,14)” , “8-dindar olması (4,11)” , “9-bakir/bakire olması (4,05)” , “10- becerikli/yetenekli/ hamarat olması (3,79)” , “11- eğitim düzeyi denkliği (3,77)” , “12- kültürel benzerlik (3,67)” , “13- sosyokültürel seviyelerin denkliği (3,58)” , “14-cinsel açıdan çekici olması (3,56)” , “15- güzel/yakışıklı olması (3,44)” , “16- yaşların yakınlığı (3,38)” , “17- flört ilişkisi yaşıyor yaşamış olmak (3,37)” , “18-maddi durumunun iyi (zengin) olması (3,17)” , “19- politik/siyasi görüş benzerliği (3,08)” ve “20-popülarite yüksekliği (2,66)” dir.

Tablo 34. Toplulukçuluk Alt Benlik Yapısı Ölçeğinden Anlamlı Seviyede Yüksek Puan Alanların Eş Seçme Kriterleri Dağılımı

Sıra	Toplulukçuluk Boyutu	Yüksek	
		\bar{X}	SS
1	Hoşgörülü/Duyarlı/Canayakın olması	4,7257	,53865
2	Daha önce evlenmemiş olması	4,6991	,75457
3	Bakir/Bakire olması	4,6018	,80777
4	Eş tercihimde ailemin onayı	4,5664	,67976
5	Aile bağlarına düşkün olması	4,5044	,79197
6	Aynı dinden/mezhepten olmak	4,4779	1,00087
7	Yaşam tarzlarımızın birbirine uyması	4,3363	,77472
8	Evleneceğim kişinin dindar olması	4,2655	,92599
9	Becerikli/Yetenekli/ Hamarat olması	3,9823	,95415
10	Aşık Olmam/Aşk ilişkisinin olması	3,9115	,96878
11	Eğitim düzeyinin benimle denk olması	3,7788	1,13180
12	Kültürümün benzer/aynı olması	3,7257	1,14368
13	Cinsel açıdan çekici olması	3,6018	,95935
14	Yaşının benimle eşit ya da yakın olması	3,5398	1,10223
15	Ailesinin ve kendisinin sosyokültürel seviyesinin benim ailemle denk olması	3,4425	1,11754

16	Güzel/Yakışıklı olması	3,4159	,80982
17	Flört ilişkisi yaşıyor/yaşamış olmam	3,3274	1,15297
18	Politik siyasi görüşümün benzer/aynı olması	3,2301	1,28875
19	Maddi durumunun iyi (Zengin) olması	3,0265	1,04762
20	Evleneceğim kişinin popülaritesinin yüksek olması	2,7965	1,20386

Toplulukçu benlik yapısı alt ölçeğinden anlamlı derecede yüksek puan alanlar tarafından eş adayında tercih edilen öncelikli kriterler en fazla tercih edilenden başlayarak sırasıyla şöyledir; “1- hoşgörülü/duyarlı/cana yakın olması (4,72)”, “2- daha önce evlenmemiş olması (4,69)”, “3- bakır/bakire olması (4,60)”, “4- aile onayı (4,56)”, “5- aile bağlarına düşkün olması (4,50)”, “6- aynı dinden/mezhepten olmak (4,47)”, “7- yaşam tarzları uyumu (4,33)”, “8- dindar olması (4,26)”, “9-becerikli/yetenekli/hamarat olması (3,98)”, “10- aşık olmam/aşk ilişkisinin olması (3,91)”, “11- eğitim düzeyi denkliği (3,77)”, “12- kültürel benzerlik (3,72)”, “13- cinsel açıdan çekici olması (3,60)”, “14- yaşların yakınlığı (3,53)”, “15- sosyokültürel seviyelerin denkliği (3,44)”, “16-güzel/yakışıklı olması (3,41)”, “17- flört ilişkisi yaşıyor/yaşamış olmak (3,32)”, “18- politik/siyasi görüş benzerliği (3,23)”, “19-maddi durumunun iyi (zengin) olması (3,02)” ve “20-popülarite yüksekliği (2,79)” dir.

C.2. Yorum

Bu bölümde, araştırmada incelenen alt problemlere ilişkin bulguların tartışma ve yorumuna yer verilmiştir. 2014-2015 Bahar Yarıyılında Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde 3.ve 4. sınıfta öğrenimine devam eden öğrencilerin eş adayında tercih ettikleri kriterler, benlik yapıları ve benlik yapılarına göre tercih ettiği kriterler, farklı değişkenler açısından değerlendirilmiş ve yorumlanmıştır. ‘Eş Seçmede Öncelikler Ölçme Aracı’ ile ilgili yapılan analizlerden, yöntem ve bulgular bölümlerinde bahsedildiği için bu bölümde yer verilmemiştir.

1.Üniversite Öğrencilerinin Eş Seçme Kriterlerine İlişkin Bulgular

1.1. Eş Seçmede Öncelikli Kriterler Genel Dağılım

Araştırmada, üniversite öğrencilerinin eş adayında tercih ettiği kriterler ele alınmıştır. Elde edilen bulgulara göre ilk beş sırada yer verilen kriterlerin ‘hoşgörülü/duyarlı/canayakın olması’ , ‘daha önce evlenememiş olması’ , ‘eş tercihimde ailemin onayı’ , ‘aile bağlarına düşkün olması’ ve ‘yaşam tarzları uyumu’ şeklinde sıralandığı görülmüştür.

‘Daha önce evlenmemiş olması’ özelliği ve ‘bakir/bakire olması’ özelliğinin her ikisinin de ön sıralarda tercih edildiği ve ilk yedi kriter içerisinde yer aldığı bulgulanmıştır. Bekaret ile ilgili elde edilen analiz sonuçları, eş seçiminde öne çıkan özelliklerle ilgili yapılan önceki araştırmalardan Ceylan’ ın (1994) Cumhuriyet Üniversitesi öğrencileriyle ve Bacanlı’ nın (2001) Ankara ve Konya’ da Kredi Yurtlar Kurumunda kalan üniversite öğrencileriyle yapılan araştırma sonuçlarıyla benzerlik taşıdığı görülmüştür. Ceylan’ ın (1994) yaptığı araştırma sonuçlarına göre Cumhuriyet Üniversitesi öğrencileri eş adayının bekareti konusunu çok önemli bulduklarını belirtirken, Bacanlı’ nın (2001) üniversite öğrencilerini Ankara ve Konya grupları şeklinde iki farklı değişken olarak ele aldığı çalışmasında Konya grubunun bekaret

konusuna Ankara grubundan daha fazla önem verdiği bulgulanmıştır. Yine benzer bir biçimde Kaya' nın (2002) Hacettepe Üniversitesi öğrencileriyle yaptığı çalışmaya göre katılımcıların %54,6' sını eşin Bakir/bakire olmasını önemli görmüş ve Ondaş' ın (2007) Ankara' da farklı üniversitelerde yaptığı çalışmada aynı özelliğin yüksek oranda tercih edildiği görülmüş ve bu sonuçların yaptığımız çalışmanın sonuçlarıyla benzeştiği görülmüştür.

Bununla birlikte, Yıldırım' ın (2007) Hacettepe Üniversitesinde yaptığı çalışma ve Efe' nin (2013) Ankara' da farklı üniversitelerde yaptığı çalışmalarda, eş adayının bekareti özelliği katılımcılar tarafından en arka sıralarda tercih edildiği vurgulanmıştır. Bununla birlikte hem eş adayında tercih edilen kriterlerin incelendiği çalışmaların hem de yaptığımız çalışma sonuçlarına bakıldığında “eş adayının bakir/bakire olması” özelliğinin eş adayında aranılan özellikler açısından önemini korumaya devam ettiği görülmektedir.

“Aile bağlarına düşkün olması” kriteri eş adayında tercih edilen özellikler açısından 4. sırada tercih edilmiş ve katılımcılar tarafından eş adayında bulunması gereken önemli özellikler arasında görülmüştür. Bu sonuç Yıldırım' ın (2007) ve Efe' nin (2013) Hacettepe Üniversitesinde yaptığı araştırma sonuçlarıyla benzer bir nitelik taşıdığı ve sadakatlî, aile bağlarına düşkün olması özelliği eş adayında bulunması istenen önemli özelliklerden biri olduğu bulgulanmıştır.

“Eş tercihimde aile onayı” maddesi incelendiğinde 3. sırada tercih edildiği ve katılımcılar tarafından bir nevi bir ön koşul olarak görüldüğü bulgulanmıştır. Bu sonucun, Mutlu' nun (2004) Fırat Üniversitesi öğrencileriyle yaptığı araştırma sonuçlarıyla benzer bir nitelik taşıdığı görülmüştür. “eş tercihimde aile onayı” maddesinin ön sıralarda tercih edilmiş olması, birey yaşamının her aşamasında olduğu gibi, evlilik sürecinde de eş adayında aranılan özelliklerin genel çerçevesi ve eş adayı belirlenmesinde aile etkisinin fazla olduğunu düşündürmektedir.

“Aynı dinden/mezhepten olmak” ve “eş adayının dindar olması” özellikleri incelendiğinde, katılımcıların “aynı dinden/mezhepten olmak” özelliğini 6. sırada, “eş adayının dindar olması” özelliğini ise 9. sırada tercih etmiştir. Her iki özellik ile ilgili elde edilen bulgular, bu konuda yapılan önceki araştırmalar incelendiğinde, her ne kadar Efe'nin (2013) çalışmasının sonuçlarından farklı olsa da, analiz sonuçlarının Ceylan'ın (1994) Cumhuriyet Üniversitesinde, Türkaslan ve Süleymanov' un (2010) Türkiye ve Azerbaycan' da, Bener' in (2011) Süleyman Demirel Üniversitesinde yaptığı ve dindarlık ile eş seçme ilişkisini incelediği araştırma sonuçlarıyla benzerlik gösterdiği anlaşılmış ve eş adayının dindar olması veya aynı dinden/mezhepten olması özelliklerinin katılımcılar tarafından önemli görüldüğünü teyit etmiştir.

“Aşık olmam/aşk ilişkisinin olması” maddesi incelendiğinde katılımcılar tarafından 8. sıraya yerleştirildiği, “flört ilişkisi yaşıyor/yaşamış olmam” maddesinin ise 14. sıraya yerleştirildiği görülmektedir. İçerisinde sevgi unsurunu barındıran aşk ilişkisi maddesinin “flört ilişkisinin olması” maddesinden daha ön sıralara yerleştirilmiş olması, evlilik sürecinde daha kendilerine uygun ve sağlıklı tercihler yapmaları açısından önemli görülmüştür.

“Ailesinin ve kendisinin sosyokültürel seviyelerinin benimle denk olması” özelliği incelendiğinde, tüm katılımcılar tarafından bu özelliğin 15. sıraya yerleştirildiği, yani eş adayında aranılan özellikler açısından daha geri planda kaldığı görülmüştür. Ayrıca ilgili bulgunun Aytaç ve Bayram' ın (2001) Uludağ Üniversitesi öğrencileriyle yaptığı çalışmalarıyla benzer özellik gösterdiği görülmüştür.

“Cinsel açıdan çekici olması” özelliğinin 13. sırada ve “güzel/yakışıklı olması” özelliğinin ise 16. sırada ve yakın aritmetik ortalama değeri ile seçilmesi eş adayında aranılan özelliklerden fiziksel görünüm niteliği taşıyan özelliklerin de toplumsal ve sosyal özellikler olarak nitelendirilebilecek özelliklerden daha arka sıralarda kaldığı görülmektedir.

Analiz sonuçlarına göre son beş sırada yer alan kriterlerin sırasıyla “güzel/yakışıklı olması” , “Yaşının benimle eşit ya da yakın olması” , “politik/siyasi görüşümün benzer/aynı olması” , “ eş adayının maddi durumunun iyi (zengin) olması” ve popüler olması” özellikleri olduğu bulgulanmıştır. Yapılan analizde “güzel/yakışıklı olması” özelliği, Bacanlı’nın (2001), Mutlu’ nun (2004) ve Efe’ nin (2013) yaptığı çalışmalarda sonuçların benzer bir biçimde tercih edildiği görülmüştür. Bununla birlikte “yaşının benimle eşit ya da yakın olması” özelliğinin son sıralarda tercih edilmiş olması dikkate değerdir. “Politik/siyasi görüş benzerliği” ve “eş adayının maddi durumunun iyi (zengin) olması” özellikleri son sıralarda çıkmıştır. Eş adayının zengin olması konusu önceki araştırmalarla benzer bir biçimde son sıralarda çıkmış fakat politik/siyasi görüş benzerliği özelliğinin Durmazkul’ un (1991) Hacettepe Üniversitesi öğrencileriyle ve Ceylan’ ın (1994) yaptığı araştırma sonuçlarından farklı bir sonuç ortaya çıkarmıştır. Durmazkul’ un (1991) ve Ceylan’ ın (1994) yaptığı çalışmalarda “politik/siyasi görüş benzerliği” özelliği, “ideoloji benzerliği” biçiminde ele alınmış ve bu maddenin katılımcılar tarafından önemli görüldüğü bulgulanmakla birlikte, yaptığımız çalışmanın analiz sonuçlarına göre anılan özellik eş adayında tercih edilen özellikler açısından son sıralara koyulmuştur. Bu sonuca göre, eş adayıyla benzer politik, siyasi ve ideolojik benzerliğe sahip olma koşulunun katılımcılar tarafından arka sıralarda önemsendiği ve zamanla değerini kaybettiği söylenebilir.

“Eş adayının popüler olması” özelliğini ele aldığımızda bu özelliğin en son sırada tercih edildiği görülmüştür. Bu durum da tercihlerin daha sağlıklı ve akla uygun yapılabileceği açısından bizlere ipucu verebilir.

Özellikle eş adayında aranılan kriterlerden, bekaret ve aynı dinden/mezhepten olmak özelliklerinin aşk ve flört özelliklerinden daha ön sıralarda yer alması ve yine sıralamada eş adayının dindar olması özelliğinin, aşk ilişkisi olması özelliğinden hemen sonra gelmesi dikkate değerdir. Sonuç olarak katılımcılar tarafından, eş seçim sürecinde eş adayında aranılan özelliklerden, toplumsal ve dini nitelikler taşıyan kriterlerin görece

bireysel, fiziksel ve ekonomik nitelikler taşıyan özelliklerden daha ön sıralara yerleştirildiği görülmektedir.

1.2. Eş Seçmede Öncelikli Kriterler Cinsiyete Göre Dağılım

Erkek ve kadın katılımcıların eş seçmede tercih ettiği özelliklerin öncelik sıralamaları incelendiğinde erkeklerin eş adayında tercih ettiği ilk beş özellik; “daha önce evlenmemiş olması” , “bakir/bakire olması” , “hoşgörülü/duyarlı/cana yakın olması” , “aile bağlarına düşkün olması” , “yaşam tarzları uyumu” biçimde sıralanırken, kadın katılımcıların eş adayında tercih ettiği ilk beş özellik eş adayında tercih ettiği ilk beş özellik; “hoşgörülü/duyarlı/cana yakın Olması” , “eş tercihimde ailemin onayı” , “daha önce evlenmemiş olması” , “aile bağlarına düşkün olması” , “aynı dinden/mezhepten olmak” şeklinde sıralandığı görülmüştür. “Hoşgörülü/duyarlı/cana yakın olması” , “aile bağlarına düşkün olması” ve “daha önce evlenmemiş olması” özelliklerinin kadınlarda aritmetik ortalama değerlerinin erkeklerden daha yüksek olduğu ve her iki grupta da öncelikli tercih edilen ilk beş kriter içerisinde bulunduğu anlaşılmıştır. Bununla birlikte, erkeklerin “bakir/bakire olması” özelliğini 2. sırada, kızların ise 9. sırada tercih ettiği görülmüştür. Bu sonuç Bacanlı’ nın (2001) Ankara ve Konya grubu öğrencilerle ve Shipman ‘in (2011) Hindistan’ da yaptığı araştırmanın sonuçlarıyla benzer nitelik taşıdığı görülmüştür. Yani, sadece kendi kültürümüzde değil diğer kültürlerde de erkeklerin bekaret özelliğine daha fazla önem verdiği bulgulanmıştır. Bununla birlikte, erkeklerin “aynı dinden mezhepten olmak” özelliğine 9. sırada, kadınların ise bu özelliğe daha yüksek aritmetik ortalama değeriyle 5. sırada yer vermesi ve yine “eş adayının dindar olması” özelliğine erkeklerin 10. sırada, kadınların ise daha yüksek aritmetik ortalama değeriyle 8. sırada yer verdiği bulgulanmıştır. Her ne kadar Bacanlı’ nın (2001) yaptığı araştırmada erkeklerin dini inanç benzerliğine kızlardan daha fazla önem verdiği bulgulanmış olsa da, analiz sonuçlarımız dini özelliklere kadınların erkeklerden daha fazla önem verdiğini

göstermektedir. Bunun yanı sıra her iki cinsiyet için aritmetik ortalama değerlerini incelediğimizde, her iki cinsiyetin de Mutlu (2004), Türkaslan ve Süleymanov (2010) ve Bener (2011) sonuçlarını dikkate aldığımızda, eş adayının dindar olması ve dini benzerlik özelliklerine daha fazla önem verdiği görülmektedir. Yani eş adayıyla benzer dini inancıya sahip olmak ve eş adayının dindar olması özelliklerinin zamanla daha önemli hale geldiği söylenebilir.

Diğer yandan, “aşık olmam/aşk ilişkisinin olması” özelliğine erkekler tarafından 6. sırada yer verilmiş olsa da, kadınların bu özelliğe 7. sırada erkeklerden daha yüksek aritmetik ortalama değeriyle tercih ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Yani her iki cinsiyet için de aşık ilişkisi önemli görülmektedir. Bununla birlikte erkeklerin “aşık olmam/aşk ilişkisinin olması” özelliğini “aynı dinden/mezhepten olmak” ve “eş adayının dindar olması” özelliklerinden daha ön sıralarda tercih etmesi dikkate değerdir.

“Evleneceğim kişi tercihimde aile onayı” özelliğini erkekler 7. sırada tercih ederken, kadınların 2. sırada tercih etmesi, her iki cinsiyet üzerinde eş seçim sürecinde ailenin etkisine işaret etmekle birlikte, bu etkinin kadınlar üzerinde daha fazla olduğu, söz konusu bulgunun Mutlu’ nun (2004) çalışmasının sonuçlarıyla benzerlik gösterdiği ve kadınlar için eş seçiminde en önemli kriterlerden biri olduğu bulgulanmıştır.

Erkeklerin eş adayının “güzel/yakışıklı olması” özelliğini 11. sırada ve “cinsel açıdan çekici olması” özelliğini 12. sırada, kadınların ise “güzel/yakışıklı olması” özelliğini 15. sırada ve “cinsel açıdan çekici olması” özelliğini 17. sırada tercih ettikleri fakat her iki özellik için de aritmetik ortalama değeri açısından az bir farkla erkeklerin yüksek değerlere sahip olduğu bulgulanmıştır. Cinsiyetler açısından genel sıralama olarak değerlendirildiğinde erkeklerin “güzel/yakışıklı olması ve cinsel açıdan çekici olması” özelliklerine, Bacanlı (2001), Türkaslan ve Süleymanov (2010), Sprecher ve Ark (1994), Knox ve ark (1997), Toro-Morn ve Sprecher (2003), Langeroodi ve ark (2011) ve Shipman (2011) araştırma sonuçlarıyla benzer bir biçimde kadınlardan daha fazla önem verdikleri söylenebilir.

Erkeklerin “yaşam tarzlarının uyumu” özelliğine 5. sırada, kadınların ise aynı maddeye 6. sırada yer verdiği bulgulanmıştır. Sıralama açısından göze çarpan bir fark görünmese de kadınların aritmetik ortalama değerinin daha yüksek olduğu görülmektedir.

“Eğitim düzeylerinin denkliği” özelliğini erkeklerin 13. sırada, kadınların ise 10. sırada tercih ettiği bulgulanmıştır. Sıralamalar birbirine yakın görünse de aritmetik ortalama değerleri dikkate alındığında kadınların “eğitim düzeylerinin denkliği” özelliğine, Bacanlı (2001), Türkaslan ve Süleymanov (2010) ve Soureh (2011) analiz sonuçlarıyla benzer bir biçimde erkeklerden daha fazla önem verdiği görülmüştür.

Erkeklerin “kültürel benzerlik” özelliğine 16. sırada, “sosyokültürel seviyelerinin denkliği” özelliğine ise 17. sırada yer verdiği, kadınların ise “kültürel benzerlik” özelliğine 11. sırada, “sosyokültürel seviyelerinin denkliği” özelliğine ise 13. sırada yer verdiği ve her iki özellik için de aritmetik ortalama değerlerinin kadınlarda yüksek olduğu bulgulanmıştır. Bu konuda yapılan önceki araştırmalar incelendiğinde her ne kadar Aytaç ve Bayram’ ın (2001) Uludağ Üniversitesi öğrencileriyle yaptığı çalışmanın sonuçları analiz sonuçlarımızdan farklı bir sonuca işaret etse de, Bugay ve Tezer (2008) Ortadoğu Teknik Üniversitesi öğrencilerine yaptığı araştırmasında kadınların aile/politik görüş benzerliği faktörü altına, “benzer politik görüş ve benzer aile yapısı” özelliklerini yerleştirdiğini ve aile/politik görüş benzerliği faktörü açısından analiz sonuçlarımızla benzer bir biçimde, kadınların lehine bir farklılık olduğunu bulgulanmıştır. Yani, kadınların “kültürel benzerlik ve sosyokültürel seviyelerin denkliği” özelliklerine erkeklerden daha fazla önem verdiği söylenebilir.

“Maddi durumunun iyi (zengin) olması, politik/siyasi görüşümün benzer/aynı olması ve eş adayının popüler olması” özelliklerinin genel dağılımla benzer olduğu ve her iki cinsiyet için de son üç sırada bulunduğu görülmekle birlikte, her üç özellikte de kadınların aritmetik ortalama değerlerinin, erkeklerin aritmetik ortalama değerlerinden daha yüksek olduğu bulgulanmıştır.

Sonuç olarak, dini, sosyokültürel ve sosyal nitelik taşıyan özelliklere kadımların daha fazla önem verdiği görülürken, fiziki görünüm ve bekaret özelliklerine erkeklerin daha fazla önem verdiği söylenebilir.

1.3. Eş Seçmede Öncelikli Kriterler Sınıf ve Maddi Gelir Seviyesine Göre Dağılım

Eş seçmede öncelikli tercih edilen kriterleri sınıf değişkeni açısından incelediğimizde, gerek kriterlerin 3. ve 4. sınıflar için öncelik sırası, gerekse aritmetik ortalama değerlerinde aşırı bir farklılık gözlenmemekle birlikte, özelliklerin aritmetik ortalama değerleri incelendiğinde “eş adayının bakir/bakire olması” , “cinsel açıdan çekici olması” , “aynı dinden/mezhepten olmak” ve “eş adayının dindar olması” özelliklerinin 3. sınıflarda, “eş adayının popüler olması” özelliğinin ise 4. sınıflarda çok az bir farkla da olsa daha yüksek aritmetik ortalama değerine sahip olduğu görülmüştür.

Eş seçmede öncelikli tercih edilen kriterleri maddi gelir seviyesi değişkeni açısından incelediğimizde, maddi gelir seviyesi düşük ve yüksek biçiminde tanımlanan katılımcıların eş seçimindeki öncelikli ilk 5 kriterine bakıldığında, “hoşgörülü/duyarlı/cana yakın olması, daha önce evlenmemiş olması, aile bağlarına düşkün olması ve eş tercihimde aile onayı” özelliklerinin her iki grup için de benzer bir dağılım gösterdiği anlaşılmasına karşın, özelliklerin aritmetik ortalamaları incelendiğinde “eş tercihimde aile onayı” özelliğine maddi gelir seviyesi yüksek olarak tanımlanan katılımcılar tarafından, “daha önce evlenmemiş olması” özelliğine ise maddi gelir seviyesi düşük olarak tanımlanan katılımcılar tarafından, az bir farkla da olsa daha çok önem verildiği söylenebilir. “Eş tercihimde aile onayı” maddesi, eş adayı tercihimde geleneksel özelliklere vurgu yapan bir madde niteliği taşımakta ve analiz sonuçlarına göre bu özelliğin maddi gelir seviyesi yüksek olarak tanımlanan katılımcılar tarafından daha yüksek aritmetik ortalama değeriyle daha üst sıralarda tercih edilmesi dikkate değer bir sonuçtur.

Maddi gelir seviyesi yüksek katılımcıların “bakır/bakire olması” özelliğini 9. sırada, maddi gelir seviyesi düşük katılımcıların 5. sırada yer verdiği ve aritmetik ortalama değerinin, maddi gelir seviyesi düşük olarak tanımlanan katılımcılarda, Bener’ in (2011) ve Efe’ nin (2013) yaptığı çalışma sonuçlarıyla paralel bir biçimde daha yüksek olduğu görülmüştür. Yani maddi gelir seviyesi düşük olan katılımcıların, maddi gelir seviyesi yüksek olan katılımcılara göre bekaret özelliğine görece daha fazla önem verdiği söylenebilir.

Maddi gelir seviyesi düşük olan katılımcıların “aşık olmam/aşk ilişkisinin olması” özelliğini 8. sıraya, maddi gelir seviyesi yüksek olan katılımcıların ise 6. sıraya yerleştirdiği ve yine maddi gelir seviyesi düşük katılımcıların “cinsel açıdan çekici olması” özelliğini ise 16. sıraya yerleştirdiği, maddi gelir seviyesi yüksek olan katılımcıların ise 14. sıraya yerleştirdiği, her iki özellik için de maddi gelir seviyesi yüksek olan katılımların aritmetik ortalamalarının daha yüksek olduğu bulgulanmıştır. Yani maddi gelir seviyesi yüksek olan katılımcıların, maddi gelir seviyesi düşük olanlara göre “aşk ilişkisi ve cinsel açıdan çekici olması” özelliklerine görece daha fazla önem verdikleri söylenebilir.

Maddi gelir seviyesi düşük olan katılımcıların “eğitim düzeylerinin denkliği” özelliğini 11. sıraya, “sosyokültürel seviyelerin denkliği” özelliğini ise 17. sıraya yerleştirdiği, maddi gelir seviyesi yüksek olan katılımcıların ise “eğitim düzeylerinin denkliği” özelliğini 8. sıraya yerleştirirken, “sosyokültürel seviyelerin denkliği” özelliğini ise 13. sıraya yerleştirdiği, her iki özellik için de aritmetik ortalama değerinin maddi gelir seviyesi yüksek olan katılımcılarda daha yüksek olduğu bulgulanmıştır. Söz konusu bulgudan hareketle, maddi gelir seviyesi yüksek olan katılımcıların “eğitim düzeylerinin ve sosyokültürel seviyelerin denkliği” özelliklerine maddi gelir seviyesi düşük olan katılımcılardan daha fazla önem verdikleri söylenebilir.

Her iki grup için en az tercih edilen özellikler incelendiğinde “maddi durumunun iyi (zengin) olması, politik/siyasi görüş benzerliği ve eş adayının popüler olması”

özelliklerinin son sıralarda yer aldığı bulgulanmıştır. Bununla birlikte “eş adayının popüler olması” özelliği incelendiğinde maddi gelir seviyesi yüksek olan katılımcıların aritmetik ortalama değerlerinin maddi gelir seviyesi düşük olan katılımcılardan daha yüksek olduğu görülmektedir. Yani her ne kadar eş adayının popüler olması özelliği her iki grup için de son sırada yer alsada, maddi gelir seviyesi yüksek olan katılımcılar tarafından bu özelliğin görece daha önemli olduğu söylenebilir.

2. Üniversite Öğrencilerinin Benlik Yapılarına İlişkin Bulgular

2.1. Üniversite Öğrencilerinin Benlik Yapılarına İlişkin Genel Dağılım

Araştırmada ikinci olarak Hülya Ercan (2008) tarafından Türkçe’ye uyarlanan, “İlişkisel-Bireyci-Toplulukçu Benlik Yapısı Ölçeği” bulguları analiz edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre, üniversite 3. ve 4. sınıfta öğrenimine devam eden bu ölçekten aldıkları puanlar incelendiğinde, en yüksek aritmetik ortalama değerinden başlayarak puanların bireycilik, ilişkisellik ve toplulukçuluk biçiminde sıralandığı görülmüştür. Bununla birlikte Ercan (2008) bulgularından farklı olarak her üç benlik yapısı alt ölçeğinden alınan puanların yaklaşık 1-2 puan düzeyinde düşük çıktığı görülmüştür. Ercan’ın (2008) yaptığı çalışmadan farklı olarak söz konusu ölçeğin 20-25 yaş aralığındaki katılımcılara uygulanmış olması bu aritmetik ortalama değerleri farkının nedeni olabilir. Bununla birlikte, tüm katılımcıların bireycilik ve ilişkisellik alt benlik ölçeği puanları aritmetik ortalama değerlerinin birbirine yakın olması ve yine toplulukçuluk alt benlik ölçeği puanı aritmetik ortalama değerinin ise her ikisinden daha düşük çıkması, yaptığımız çalışma sonuçlarının İmamoğlu (2003), Carpenter ve Karakitapoğlu-Aygün (2005) sonuçlarıyla benzer nitelik taşıdığını göstermiştir.

Her ne kadar Göregenli (1995), yaptığı çalışma sonucunda toplumumuzun benlik yapıları açısından sınıflandırılmasının doğru olmayacağını belirtse de, hem İmamoğlu (2003) hem Carpenter ve Karakitapoğlu-Aygün (2005) hem Ercan (2008) hem de yaptığımız çalışmanın analiz sonuçları Türk kültürünün benlik yapıları açısından sınıflandırılabileceği sonucunu bizlere vermiştir. Bununla birlikte benlik yapıları ile

ilgili yapılan çalışmaların analiz sonuçları da göz önünde bulundurulduğunda Türk kültüründe bireyci eğilimlerin arttığını fakat bu bireyci eğilimlerin salt bireycilik olmadığı değerlendirilmesi yapmak yanlış olmaz. Yani kültürel anlamda yaşadığımız değişiklikler toplumumuzda yaşayan bireylerin benlik yapılarını, İmamoğlu' nun (1998) da belirttiği gibi, toplulukçuluktan bireyciliğe doğru dönüşmesine neden olduğu söylenebilir. Diğer yandan insan davranışları üzerinde etkili olan yakın kültürel çevreyi belli kalıplar içerisinde ele alıp, sınıflandırıp her iki gruba farklı özellikler yüklemeye çalışmanın doğru olmayacağı değerlendirilmektedir. Çünkü Ercan' ın (2008) Ankara' da yaptığı çalışma ve analiz sonuçlarını değerlendirdiğimiz Konya' da yapılan çalışma karşılıklı olarak incelendiğinde benlik yapılarının aritmetik ortalama değerlerinin birbiriyle örtüştüğü görülmüştür.

2.1. Üniversite Öğrencilerinin Benlik Yapılarının Cinsiyete Göre Dağılımı

Katılımcıların benlik yapısı puanlarının cinsiyete göre dağılımı incelendiğinde, dağılımın Ercan' ın (2008) çalışmasıyla benzer bir biçimde normallik şartını sağlamadığı görülmüş ve parametrik olmayan yöntemler üzerinden değerlendirme yapılmıştır. Veri setine uygulanan Mann Whitney U Testi sonuçları incelendiğinde, kadın katılımcıların puan sıralamalarının bireycilik, ilişkisellik ve toplulukçuluk benlik yapısı alt ölçeklerinde, erkeklerin puan sıralamalarından daha yüksek olduğu sonucu elde edilmiştir. Bununla birlikte kadın ve erkek katılımcılar arasındaki puan sıralaması farkının en fazla bireycilik alt ölçeği puanlarında olduğu görülürken, en az farkın ise toplulukçuluk benlik yapısı alt ölçeği puanlarında olduğu görülmüştür. Ercan' ın (2008) yaptığı çalışmadan farklı olarak, kadın katılımcıların toplulukçu benlik yapısı alt ölçeği puan sıralamalarının erkeklerden az da olsa yüksek olduğu görülmüştür. Öte yandan Türk kültüründe yapılan diğer araştırma sonuçları incelendiğinde, Karakitapoğlu-Aygün (2005) yaptığı çalışma sonucunda, Türk kültüründe benlik yapısının en uygun ifadesinin bağımsız benlik ve karşılıklı bağımlı benlik biçiminde olabileceğini, Carpenter ve Karakitapoğlu-Aygün (2005) Türk ve Amerikan öğrencilerle yaptığı araştırma sonucunda, Türk öğrencilerin benlik yapısı sıralamasının kişisel kimlik, sosyal kimlik ve

toplulukçu kimlik şeklinde olduğunu, Dost (2006) yaptığı çalışmada kadınların özerk-ilişkisel benlik ölçeğinden erkeklere göre anlamlı bir biçimde yüksek puanlar aldığını, Özdemir (2009) ergenlerle yaptığı araştırma sonuçlarına göre bağımsız-ilişkisel ve özerk-ilişkisel benlik yapıları alt ölçeklerinden kız ergenlerin daha yüksek puan aldıklarını bulgulamış ve bu sonuçlarla çalışmamızın sonuçlarının paralellik gösterdiği görülmüştür.

Araştırma bulgularına göre kadın katılımcıların her üç benlik yapısından da yüksek puan sıralamalarına sahip olmaları dikkate değerdir. Bununla birlikte, bireyci, ilişkisel ve toplulukçu benlik yapıları her iki cinsiyet açısından değerlendirildiğinde, kadınların puan sıralamaları en yüksekten başlanarak bireycilik, ilişkisellik ve toplulukçuluk şeklinde olduğu, erkeklerde ise bu sıralamanın toplulukçuluk, ilişkisellik ve bireycilik biçiminde olduğu görülmektedir. Yani erkeklerin toplulukçu benlik yapısı puan sıralamaları daha yüksek iken, kadınların bireycilik benlik yapısı puan sıralamaları daha yüksektir. Bu sonuç, bireyciliği vurgulayan ve öne çıkaran toplumsal ve kültürel değişmelerin kadınları erkeklerden daha fazla etkilediğinin bir göstergesidir. Yani kadınların bireycilik eğilimlerinin daha fazla olduğu fakat bu bireyciliğin toplumsal ve sosyal durumlardan kopuk salt bir bireycilik olmadığı, öte yandan toplumdaki bireycilik eğilimlerinden kadınların, erkeklerden daha fazla etkilendiği sonucuna ulaşılabilir.

2.2. Üniversite Öğrencilerinin Benlik Yapılarının Sınıf ve Maddi Gelir Değişkenine İlişkin Dağılımı

Araştırma sonuçlarına göre benlik yapılarının sınıf ve maddi gelir seviyeleri değişkenlerine göre normal dağılım sergilemediği görülmüştür. Yapılan Mann Whitney U testi sonuçlarına göre puan sıralamaları incelenmiştir. Puan sıralamaları sınıf değişkeni açısından incelendiğinde, her ne kadar elde edilen etki derecelerinin zayıf olduğu bulgulansa da, bireyci, ilişkisel ve toplulukçu benlik yapısı alt ölçeklerinden 3. sınıfta öğrenim görenlerin 4. Sınıfta öğrenim görenlere göre daha yüksek puan sıralamalarına sahip olduğu gözlenmiştir. Yani 3. sınıfta öğrenim gören katılımcıların

bireyci, ilişkisel ve toplulukçu benlik yapıları puan sıralamalarının 4. sınıfta öğrenim görenlere göre daha yüksek olduğu söylenebilir.

Araştırma sonuçları maddi gelir seviyeleri açısından ele alındığında, yine elde edilen etki derecelerinin zayıf olduğu bulgularına da, maddi gelir seviyesi yüksek olan katılımcıların düşük olanlara göre bireycilik benlik yapısı alt ölçeğinden yüksek puan sıralamalarına sahip oldukları görülmüştür. Öte yandan ilişkisellik ve toplulukçuluk benlik yapısı alt ölçekleri açısından puan sıralamalarının, her iki grup için çok yakın değerlere sahip olduğu görülmüştür. Yani maddi gelir seviyeleri yüksek olan katılımcıların bireycilik benlik yapısı puan sıralamalarının, maddi gelir seviyesi düşük olanlara göre daha yüksek olduğu söylenebilir.

Daha sonra alt benlik yapıları arasındaki korelasyon değerleri incelenmesi için Spearman' s Rho testi sonuçları analiz edilmiştir. Bulgulara göre, bireycilik ve ilişkisellik alt benlik yapıları arasında orta seviyede, bireycilik ve toplulukçuluk alt benlik yapıları arasında zayıf, ilişkisellik ve toplulukçuluk alt benlik yapıları arasında orta seviyede bir ilişki bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır. Benlik yapılarını ilişki seviyelerine göre, en fazla ilişki olandan en aza doğru sıraladığımızda ilişkisel-toplulukçu, bireyci-ilişkisel ve bireyci-toplulukçu alt benlik yapıları biçiminde olduğu gözlenmiştir. Sonuç olarak ilişkisellik alt benlik yapısından yüksek puan alanların toplulukçuluk alt benlik yapısından da yüksek puan aldığı söylenebilir.

3. Üniversite Öğrencilerinin Benlik Yapılarına Göre Eş Seçmede Tercih Ettikleri Öncelikli Kriterler Bulguları

Bulgular bölümünde de anlatıldığı üzere, sırasıyla bireycilik, ilişkisellik ve toplulukçuluk alt benlik yapısı alt ölçeklerinden düşük-orta-yüksek puan alanların sınıflandırması aritmetik ortalama değerleri ile standart sapma değerlerinin işleme sokulmasıyla belirlenmiştir. Anlamlı seviyede yüksek puan almanın sınırları tanımlanmış ve anlamlı seviyede yüksek puan alanların frekanslarının bireycilik için (n=114) , ilişkisellik için (n=124) ve toplulukçuluk için (n=113) olduğu görülmüştür.

3.1. Bireyci Benlik Yapısı Alt Ölçeğinden Anlamli Seviyede Yüksek Puan Alanların Eş Seçmede Öncelikli Kriterlerine İlişkin Bulgular

Bireyci benlik yapısı alt ölçeğinden anlamli seviyede yüksek puan alanların eş adayında tercih ettikleri kriterler incelendiğinde ilk beş özellik sıralamasının “hoşgörülü/duyarlı/canayakın olması” , “daha önce evlenmemiş olması” , “eş tercihimde aile onayı” , “aile bağlarına düşkün olması” ve “yaşam tarzlarının uyumu” biçiminde olduğu görülmüştür. Bireylerin eş adayında tercih ettiği ilk beş kriterin tüm katılımcıların analiz sonuçlarıyla benzer bir biçimde sıralandığı görülmektedir. Diğer özelliklerin aritmetik ortalama ve sıralama değerleri incelendiğinde “flört ilişkisi yaşıyor/yaşamış olmam” maddesinin 15. sırada, “güzel/yakışıklı olması” maddesinin 16. sırada, “aşık olmam/aşk ilişkisinin olması” maddesinin 7. sırada ve “cinsel açıdan çekici olması” maddesinin ise 13. sırada tercih edilmiş olması, bireycilerin eş adayının sahip olduğu fiziksel özelliklerden çok duygusal özelliklere önem verdiklerini gösterebilir.

Bununla birlikte, bireycilerin “aşık olmam/aşk ilişkisi olması” özelliğiyle “aynı dinden/mezhepten olmak” , “eş adayının dindar olması” ve “eş adayının bakır/bakire olması” özelliklerine benzer derecede önem verdikleri söylenebilir.

En arka sıralarda kalan beş özelliğin ise, yine tüm katılımcıların elde edilen analiz sonuçlarıyla benzer nitelik taşıdığı ve “güzel/yakışıklı olması” , “yaşının benimle eşit ya da yakın olması” , “politik/siyasi görüşümün benzer/aynı olması” , “maddi durumunun iyi(zengin) olması” ve eş adayının popüler olması” biçiminde sıralandığı görülmüştür.

3.2. İlişkisel Benlik Yapısı Alt Ölçeğinden Anlamli Seviyede Yüksek Puan Alanların Eş Seçmede Öncelikli Kriterlerine İlişkin Bulgular

İlişkisel benlik yapısı alt ölçeğinden anlamlı seviyede yüksek puan alanların eş adayında tercih ettikleri kriterler incelendiğinde ilk beş özellik sıralamasının “hoşgörülü/duyarlı/cana yakın olması” , “daha önce evlenmemiş olması” , “eş tercihimde aile onayı” , “aynı dinden/mezhepten olmak” ve “yaşam tarzlarının uyumu” biçiminde olduğu ve tüm katılımcıların analiz sonuçlarından farklı bir biçimde, ilişkisellerin “aynı dinden/mezhepten olmak” özelliğinin 4. sıraya yerleştirdiği görülmüştür. Diğer özelliklerin aritmetik ortalama ve sıralama değerleri incelendiğinde “flört ilişkisi yaşıyor/yaşamış olmam” maddesinin 17. sırada, “güzel/yakışıklı olması” maddesinin 15. sırada, “aşık olmam/aşk ilişkisinin olması” maddesinin 7. sırada ve “cinsel açıdan çekici olması” maddesinin 14. sırada tercih edilmiş olması, ilişkisellerin de eş adayının sahip olduğu fiziksel özelliklerden çok duygusal özelliklere önem verdiklerini göstermektedir.

Yine bireycilere benzer bir biçimde ilişkisellerin de “aşık olmam/aşk ilişkisi olması” özelliğiyle “aynı dinden/mezhepten olmak” , “eş adayının dindar olması” ve “eş adayının bakir/bakire olması” özelliklerine benzer bir biçimde önem verdikleri söylenebilir.

En arka sıralarda kalan beş özelliğin ise “yaşının benimle eşit ya da yakın olması”, “flört ilişkisi yaşıyor/yaşamış olmam” , “maddi durumunun iyi(zengin) olması” , “politik/siyasi görüşümün benzer/aynı olması” , ve eş adayının popüler olması” biçiminde sıralandığı görülmüştür.

3.3. Toplulukçu Benlik Yapısı Alt Ölçeğinden Anlamlı Seviyede Yüksek Puan Alanların Eş Seçmede Öncelikli Kriterlerine İlişkin Bulgular

Toplulukçu benlik yapısı alt ölçeğinden anlamlı seviyede yüksek puan alanların eş adayında tercih ettikleri kriterler incelendiğinde ilk beş özellik sıralamasının “hoşgörülü/duyarlı/cana yakın olması” , “daha önce evlenmemiş olması” , “bakir/bakire olması” , “eş tercihimde aile onayı” ve “aile bağlarına düşkün olması” biçiminde olduğu ve tüm katılımcıların analiz sonuçlarından farklı bir biçimde, toplulukçuların

“bakir/bakire olması” özelliğinin 3. sıraya yerleştirdiği görülmüştür. Diğer özelliklerin aritmetik ortalama ve sıralama değerleri incelendiğinde “aşık olmam/aşk ilişkisinin olması” maddesinin 10. sırada, “aynı dinden/mezhepten olmak” maddesinin 6. sırada, “eş adayının dindar olması” özelliğinin 8. sırada tercih edildiği görülmüştür. Toplulukçuların dini niteliklere daha fazla önem verdiği sonucuna ulaşılmıştır.

En arka sıralarda kalan beş özelliğin ise ilişkisellere benzer bir şekilde, “güzel/yakışıklı olması”, “flört ilişkisi yaşıyor/yaşamış olmam” , “politik/siyasi görüşümün benzer/aynı olması” , “maddi durumunun iyi(zengin) olması” ve eş adayının popüler olması” biçiminde sıralandığı görülmüştür

4. Bireyci-İlişkisel-Toplulukçu Benlik Yapıları Ve Eş Seçme Kriterlerin Genel Değerlendirme

Bireyci, İlişkisel ve Toplulukçu benlik yapısı alt ölçeğinden yüksek puan alan katılımcıların eş seçimindeki öncelikli kriterlerine bakıldığında her üçünün de, “hoşgörülü/duyarlı/cana yakın olma ve daha önce evlenmemiş olması” özelliklerinin benzer bir biçimde ilk 5 sıra içerisinde yakın aritmetik ortalama değerleri ile bulunduğu, bununla birlikte “eş seçiminde aile onayı” özelliğine bakıldığında ise toplulukçu benlik yapısı alt ölçeğinden anlamlı derecede yüksek puan alan katılımcıların aritmetik ortalama değerinin, ilişkisel benlik yapısı alt ölçeğinden anlamlı derecede yüksek puan alan katılımcılarla yakın değerde, bireyci benlik yapısı alt ölçeğinden anlamlı derecede yüksek puan alan katılımcıların aritmetik ortalama değerlerinden daha yüksek olduğu bulgulanmıştır. Yani aile onayı özelliği her üç grup için önemli görülse de, toplulukçu benlik yapısı alt ölçeğinden yüksek puan alanların bu özelliğe daha fazla önem verdiği söylenebilir.

“Eş adayının bakir/bakire olması” özelliği her üç grup için incelendiğinde, bireycilerde 8. sırada, ilişkiselerde 9. sırada ve her iki grup için yakın aritmetik ortalama değerleriyle tercih edildiği, toplulukçularda ise 3. sırada ve aritmetik ortalama değerlerinin, bireyci, ilişkisel benlik yapıları alt ölçeğinden anlamlı derecede yüksek

puan alanlardan daha yüksek olduğu bulgulanmıştır. Yani eş adayının bakir/bakire olması özelliğine toplulukçu benlik yapısı alt ölçeğinden anlamlı derecede yüksek puan alan katılımcılar, bireyci ve ilişkisel benlik yapıları alt ölçeğinden anlamlı derecede yüksek puan alanlardan daha fazla önem verdiği görülmektedir.

“Aynı dinden/mezhepten olmak” özelliği her üç grup için incelendiğinde, bireycilerde 6. sırada, ilişkiselde 4. sırada fakat toplulukçulardan düşük aritmetik ortalama değeriyle, toplulukçularda 6. Sırada diğerlerinden yüksek aritmetik ortalama ile bulunduğu görülmüştür. Yani “aynı dinden/mezhepten olmak” özelliğini ilişkisel çok önemli görmüş ilk 5 sıra içerisinde yer vermiş, fakat aritmetik ortalama değeri açısından bakıldığında toplulukçuların en yüksek aritmetik ortalama değerine sahip olduğu görülmüştür. Söz konusu özelliğe, ilişkisel ve toplulukçuların daha fazla önem verdiği söylenebilir.

“Eş adayının dindar olması” özelliğinin her üç grup için de benzer sıralamada yer aldığı, bununla birlikte aritmetik ortalama değerleri incelendiğinde en yüksekten en düşüğe toplulukçu, ilişkisel ve bireyci şeklinde sıralandığı bulgulanmıştır. Yani “eş adayının dindar olması” özelliğine ilişkisel ve toplulukçuların daha fazla önem verdiği söylenebilir.

“Aşık olman/aşk ilişkisinin olması” özelliğinin bireyci ve ilişkiselde 8. sırada, toplulukçularda ise 10. sırada yer aldığı, aritmetik ortalama açısından incelendiğinde, bireyci ve ilişkiselde yakın değerlere sahip olduğu toplulukçularda ise daha düşük olduğu görülmüştür. Yani aşk “aşık olman/aşk ilişkisi olması” özelliğine bireyci ve ilişkiselde daha fazla önem verdiği söylenebilir.

“Eğitim düzeylerinin denkliği” özelliği incelendiğinde her üç benlik yapısında benzer sıralamada bulunduğu, bununla birlikte bireycilerde, ilişkisel ve toplulukçulardan daha yüksek aritmetik ortalamaya sahip olduğu görülmüştür. Yani “eğitim düzeylerinin denkliği” özelliğine bireycilerin daha fazla önem verdiği söylenebilir.

“Yaşların yakınlığı” özelliği incelendiğinde, bireycilerin bu özelliğe 17. sırada, ilişkisellerin 16. sırada, toplulukçuların ise 14. sırada ve yani diğer benlik yapılarından daha ön sırada ve daha yüksek aritmetik ortalamayla yer verdiği, “sosyokültürel seviyelerin denkliği” özelliği incelendiğinde ise toplulukçuların 15. sırada, ilişkisellerin 13. sırada ve bireycilerin 13. sırada ve diğer benlik yapılarından daha yüksek aritmetik ortalamayla yer verdiği görülmüştür. Yani “yaşların yakınlığı” özelliğine toplulukçuların, “sosyokültürel seviyelerin denkliği” özelliğine ise bireycilerin daha fazla önem verdiği söylenebilir.

Arka sıralarda kalan özellikler incelendiğinde ise, her üç benlik yapısında da “eş adayının popüler olması, maddi durumunun iyi (zengin) olması ve politik/siyasi görüş benzerliği” özelliklerinin yakın aritmetik ortalama değerleriyle benzer bir şekilde son sıralarda bulunduğu görülmüştür.

Ç-SONUÇ VE ÖNERİLER

Ç.1. Sonuç

Bu araştırmada, üniversite öğrencilerinin benlik yapıları ve eş seçmede tercih ettikleri kriterler, cinsiyet, maddi gelir seviyesi, sınıf düzeyi değişkenlerine göre incelenmiş, benlik yapıları ve eş seçmede öne çıkan kriterler kültürel bağlamda değerlendirilmiştir.

İlk olarak araştırmacı tarafından geliştirilen “Eş Seçmede Öncelikler” ölçme aracının geçerlik ve güvenilirlik analizi yapılmış ve yeterli olduğu anlaşıldıktan sonra veri toplama aşamasına geçilmiştir. “Eş Seçmede Öncelikler” ölçme aracına verilen cevapların analizinden elde edilen sonuçlara göre; eş adayında aranan kriterlerden, toplumsal ve dini nitelikler taşıyan kriterlerin görece bireyci, fiziksel ve ekonomik nitelikler taşıyan özelliklerden daha ön sıralarda tercih edildiği anlaşılmıştır.

“İlişkisel-Bireyci-Toplulukçu Benlik Ölçeği” verilen cevapların analizden elde edilen sonuçlara göre ise; en yüksek aritmetik ortalama değerine bireycilik boyutu alt benlik yapısı ölçeğinin sahip olduğu, diğer benlik yapısı boyutlarının aritmetik ortalama değerleri incelendiğinde, sıralamanın ilişkisellik ve toplulukçuluk boyutu alt benlik ölçeği biçiminde olduğu, bireycilik ve ilişkisellik boyutu alt benlik yapısı ölçekleri değerlerinin birbirine yakın olduğu görülmüştür. Her üç benlik yapısı arasındaki korelasyon değerlerine bakıldığında ise araştırma örnekleminde bulunan bireylerin benlik yapılarının bütüncül (Bireyci-ilişkisel-toplulukçu), ilişkiseli-toplulukçu ve bireyci-ilişkisel biçiminde sınıflandırılabilceği görülmüştür.

Sınıf değişkeni açısından, benlik yapıları ve eş seçme kriterleri ayrı ayrı ele alındığında, hem benlik yapıları hem de eş seçmede tercih edilen kriterler açısından sınıf

düzeylerine göre anlamlı bir fark bulunamadığı sonucuna ulaşılmıştır. Maddi gelir seviyesi değişkeni incelendiğinde sınıf düzeyi değişkenine benzer bir biçimde benlik yapıları açısından anlamlı bir fark bulunmadığı görülürken, maddi gelir seviyesi değişkeni eş seçmede tercih edilen kriterler açısından ele alındığında, maddi gelir seviyesi düşük olan katılımcıların “eş adayının bakir /bakire olması” özelliğini, maddi gelir seviyesi yüksek olan katılımcıların ise “eğitim ve sosyokültürel seviyelerin denkliği” özelliklerine daha fazla önem verdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Benlik yapıları ve eş seçmede tercih edilen kriterler cinsiyet değişkeni açısından incelendiğinde, hem benlik yapıları hem de eş seçme kriterlerinin cinsiyete göre anlamlı bir biçimde farklılaştığı görülmüştür. Kadınların bireyci, ilişkisel ve toplulukçu alt benlik yapısı ölçeği puan sıralamalarının erkeklerden yüksek ve bireyci, ilişkisel ve toplulukçu benlik yapısı biçiminde olduğu, öte yandan erkeklerin puan sıralamalarının ise kadınların tam tersi bir biçimde, toplulukçu, ilişkisel ve bireyci şeklinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Cinsiyet değişkeni eş seçmede tercih edilen kriterler açısından incelendiğinde ise, “eş adayının bakir/bakire olması” erkekler tarafından daha fazla önemsenirken, eş adayının dini özellikleri, “evleneceğim kişi tercihimde ailemin onayı” “kültürel benzerlik” ve sosyokültürel seviyelerin denkliği” özelliklerine ise kadınların daha fazla önem verdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Bireyci, ilişkisel ve toplulukçu benlik yapılarından anlamlı seviyede yüksek puan alanların eş seçerken tercih ettiği kriterler incelendiğinde, toplulukçuların “eş adayının bakir/bakire olması” özelliğine bireyci ve ilişkisellerden,

ilişkiselilerin “aynı dinden/mezhepten olmak” özelliğine bireyci ve toplulukçulardan,

bireyci ve ilişkiselilerin “eğitim düzeylerinin denkliği” ve “aşık olmam/aşk ilişkisinin olması” özelliklerine toplulukçulardan,

ve son olarak ilişkiyel ve toplulukçuların “eş adayının dindar olması” özelliğine bireycilerden daha fazla önem verdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Tüm bulgular çerçevesinde, içinde yaşanan toplumun kültürünün ve bu kültürün etkilediği aile kurumunun, hem benlik yapılarını hem de eş seçme kriterlerini şekillendirdiği görölmektedir. Bu konuda yapılan önceki araştırma sonuçlarını da göz önünde bulundurduğunda, toplumumuzda birey tutumları açısından bazı değişimler yaşandığı çok açıktır. Bu sonuç tutumların bireyciliğe doğru bir dönüşüm sürecinden geçtiğinin kanıtı olmakla birlikte, bununla birlikte eş adayında aranılan kriterlerden, bu konuda yapılmış bazı araştırmalardan farklı bir biçimde, toplumsal ve dini nitelikler taşıyan özelliklerin daha ön sıralarda tercih edilmiş olması, diğer kavramlar gibi, evlilik ve eş seçme süreciyle ilgili kavramların da alt kültürel farklılıklara göre yorumlanabildiğinin ve algılanabildiğinin ve anlamlandırılılabildiğinin bir kanıtıdır.

Ç.2. Öneriler

1. Bu araştırmada maddi gelir seviyeleri düşük ve yüksek olarak ayırt edilebilmiştir. Bu bağlamda yapılacak çalışmalarda, maddi gelir seviyelerinin sayısının artırılmasını sağlayacak önlemler alınabilir.
2. Boşanma oranlarının yüksek olduğu yerlerde, daha evlenmemiş bireylere benlik yapılarının ve eş seçme kriterlerinin bağlamsal olarak incelendiği çalışmalar yapılabilir.
3. Benlik yapılarının ve eş seçme kriterlerinin incelendiği çalışmalarda yetişilen coğrafı bölge karşılaştırması yapılabilmesi için gerekli önlemler alınabilir.
4. Benlik yapıları ve evlilik ilişkilerinin çeşitli değişkenlerle (evlilik uyumu, eşler arası ilişkiler, evlilikte tükenmişlik, bağlanma vb.) bağlamsal olarak incelendiği çalışmalar yapılabilir.
5. Benzer araştırmalar, kullandığımız ölçme araçlarıyla lisans ve lisansüstü seviyede öğrenim gören bekar öğrencilerin karşılaştırılması yoluyla yapılabilir.
6. Evlenme çağına gelmiş bireylere, kamu ya da özel kurumlar aracılığıyla sunulan ve önleyici işlevi bulunan her türlü hizmette, araştırma sonuçlarımızdan da faydalanılabilir.
7. Bu araştırma sonuçları, farklı üniversite ve bölümlerde yapılacak benzer araştırma sonuçları ile karşılaştırılabilir.

KAYNAKÇA

Abdo, A. Huda (2001). Individualism and Collectivism: The Case of Lebanon. *Social Behavior and Personality*, 29 (5), 503-518.

Adams, F. James. (1995). *Ergenliği Anlamak* (Çeviren: Bekir Onur). Ankara: İmge Kitabevi.

Akkaya, Cihan (2012). Eş seçimi ve evlilik. (Editör: Nurşen Adak). *Değişen Toplumda Değişen Aile Sosyolojik Tartışmalar*. Ankara: Siyasal Kitabevi.

Akın, Ahmet.(2012). *Psikoloji ve Eğitimde Kullanılan Güncel Ölçme Araçları*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Aktosun, Y. Yasemin.(2007). *Evli Misiniz Eşli Misiniz?* İstanbul: Timaş Yayıncılık.

Aronson, Elliot, Wilson, Timothy ve Akert Robin(2012). *Sosyal Psikoloji*. (Çeviren: Okhan Gündüz). İstanbul: Kaknüs Yayıncılık.

Aytaç, Serpil ve Bayram, Nuran. (2001). Üniversite gençliğinin iş ve eş seçimindeki etkin kriterlerinin analitik hiyerarşi süreci (Ahp) ile analizi. *Uludağ Üniversitesi İİBF Dergisi*, 3(1), 97.

Bacanlı, Hasan. (2001). Eş seçimi tercihleri. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2 (15), 7-16.

Bal, Handan (2007). *Bağlanma Stilleri, Cinsiyet Rollerini ve Evlilik Uyumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.

Baymur, Feriha.(1997) *Genel Psikoloji*(13. Baskı) İstanbul: İnkılap Yayınevi

Bellah, N. Robert, Madsen, Richard, Sullivan, M. William, Swidler, Ann and Tipton, M. Steven (1985). *Habits of the heart*. London; University of California Press.

Budak, Selçuk (2009). *Psikoloji Sözlüğü* (4. Basım). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.

Bugay, Aslı ve Tezer, Esin (2008). Üniversite öğrencilerinin evlenecekleri eşlerde aradıkları özellikler. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*. 23: 36-40.

Bener, Muhammet (2011). *Dindarlık-Eş Seçimi İlişkisi (SDÜ örneği)*. Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.

Berksun, E. Oğuz ve Gökben H. Sayar (2013). *Aile ve Eş Terapileri*. Ankara: Detay Yayıncılık.

Bilen, Mürüvvet.(2009). *Sağlıklı İnsan İlişkileri* (7. baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.

Bilgin, Nuri.(2007). *Sosyal Psikoloji Sözlüğü Kavramlar, Yaklaşımlar*. İstanbul, Bağlam Yayıncılık.

Bresnahan, J. Mary, Chiu, C. Hui and Levine, R. Timothy (2004). Self-Constructual as a Predictor of Communal and Exchange Orientation in Taiwan and the USA. *Asian Journal of Social Psychology*, 7, 187-203.

Bond, H. Michael And Forgas, P. Joseph (1984). Linking person perception to behavior intention across cultures: the role of cultural collectivism. *Journal of Cross Cultural Psychology*. 15(3), 337-352.

Bowlby, John. (2012). *Bağlanma*.(Çeviren: Tuğrul Veli Soylu) İstanbul; Pinhan Yayıncılık.

Carpenter, Sadra and Karakitapoğlu-Aygün, Zahide (2005). Importance and Descriptiveness of Self-Aspects: A Cross-Cultural Comparison. *Cross-Cultural Research*, 39 (3), 293-321.

Ceylan, G. Fatma (1994). *Üniversite Öğrencilerinin Eş Seçimindeki Tercih ve Beklentileri*. Sosyoloji Anabilim Dalı, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.

Çileli, Meral (2000). Change in value orientations of Turkish youth from 1989 to 1995.*The Journal of Psychology*, 134:297-305.

Cohen, M. Nathan (1998). Culture not race, explains human diversity. *Chronicle of Higher Education*, (1304-1312).

Curun, Ferzan (2010). Eşe ve ilişkiye yönelik yüklemeler/atıflar. (Editör: Tarık Solmuş). *Romantik İlişkiler, Evlilik, Ana-Baba-Çocuk İlişkileri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 65-72.

Çukur, Ş. Çukur, Guzman R. Maria and Carlo, Gustavo (2004). Religiosity, Values, and Horizontal and Vertical Individualism- Collectivism: A Study of Turkey, the United States and the Philippines. *The Journal of Social Psychology*, 144(6), 613-634.

Dost, Ayfer (2006). *Kadın ve erkeklerin otobiyografik anlatılarında benlik tipleri ve duygu dili arasındaki ilişki*. Psikoloji Anabilim Dalı, Koç Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Dönmez, Ali.(2013). *Yakın İlişkiler Psikolojisi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Durmazkul, Aysel (1991). *Cinsiyete göre üniversite öğrencilerinin eş seçimi tercihleri*. Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bilim Dalı, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitimde Psikolojik Hizmetler Anabilim Dalı, Ankara.

Dündar, Z. Özge (2012) Değişen ve değişmeyen yönleriyle aile: yapısı, türleri, işleyişi. (Editör: Nurşen Adak). *Değişen Toplumda Değişen Aile Sosyolojik Tartışmalar*. Ankara: Siyasal Kitabevi.

Efe, Esin (2013). *Üniversite Öğrencilerinin Eş Seçme Eğilimleri*. Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Erbek, Evrim, Beştepe, Emrem, Akar, Hülya, Eradamlar, Nezih ve Alpkan, R. Latif (2005). Evlilik Uyumu. *Düşünen Adam*, 18 (1), 39-47.

Ercan, Hülya (2008). *Genç Yetişkinlerin Aşk Biçemleri ve Benlik Tipleri*. Eğitim Psikolojisi Programı, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitimde Psikolojik Hizmetler Anabilim Dalı, Ankara.

Ercan, Hülya (2013). Genç yetişkinlerin benlik kurgusu üzerine bir çalışma. *Zeitschrift für die Welt der Türken*. 5(2), 157-178.

Ercan, N. Safiye (2009). *İş-aile, Aile- iş çatışmalarının benlik tanımının, algılanan yönetici desteğinin ve stresin çalışanların performans algısına etkileri*. Örgütsel Davranış Bilim Dalı, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, İstanbul.

Ersanlı, Kurtman.(2013). *Benliğin Gelişimi ve Görevleri*. (3. Baskı). Samsun; E Yazı Yayınları.

Ersanlı, Kurtman ve Kalkan, Melek(2008). *Evlilik İlişkilerini Geliştirme(Kuram ve Uygulama)*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Fernández, Itzar, Páez, Dario, and González, J.Luis (2005). Independent and interdependent self construals and socio-cultural factors in 29 nations. *Revue Internationale de Psychologie Sociale. International Review of Social Psychology*, 18, 35-63.

Fıfıloğlu, Hürol.(1992). Lisansüstü Öğrencilerinin Evlilik Uyumu. *Psikoloji Dergisi*, 7(28), 16-24.

Gander, J. Marry ve Gardiner, W. Harry (2006). *Çocuk ve Ergen Gelişimi*. (Çevirenler: Ali Dönmez, Nermin Çelen ve Bekir Onur). (6. Basım). Ankara: İmge Kitabevi.

Gergen, J. Kenneth. (1991). *The Seasured Self:Dilemmas of Identity in Comtemporary Life*. New York; NY Basic Books.

Gezgin, B. Ulaş (2002). *The Psychological Corraletes of Endowment Effect: Individualism-Collectivism, Perspective Taking, and Real and Hypotetical Endowment Effects*. Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Gezici Meral, Güvenç, Gülden (2003).Çalışan Kadınların ve Ev Kadınlarının Benlik Algısı ve Benlik Kurgusu Açısından Karşılaştırılması. *Türk Psikoloji Dergisi*. 18, (51): 1-17.

Giddens, Anthony. (2000). *Sosyoloji*. (Çevirenler: Hüseyin Özel, Zeynep Mercan).Ankara: Ayraç Yayınevi.

Ginis, K. A. Martin ve Leary, R. Mark (2004). Self-presentational Processes in Health-Damaging Behaviour. *Journal of Applied Sport Psychology*. 16: 59-74

Gladding, T. Samuel (2013) *Psikolojik Danışma (Kapsamlı Bir Meslek)* (Çeviri Editörü: Nilüfer Voltan Acar). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Goffman, Erving (2009). *Günlük Yaşamda Benliğin Sunumu*.(Çeviren: Barış Cezar). İstanbul: Metis Yayınları.

Göregenli, Melek (1995). Kültürümüz açısından bireycilik-toplulukçuluk eğilimleri: Bir başlangıç çalışması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 10:1-14.

Gündoğdu, Aylın (2007). *Relationship between self construals and marital quality*. Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Gladding, T. Samuel (2012). Aile Terapisi, Tarihi, Kuram ve Uygulamaları. (Çeviri Editörleri: İbrahim Keklik, İbrahim Yıldırım). Ankara: Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği Yayınları.

Gündaş, Ayhan (2013).*Lise Öğrencilerinde Psikolojik Sağlamlığın Yordayıcısı Olarak Benlik Kurgusu ve Bağlanma Stilleri*. Rehberlik ve Psikolojik Danışma Bilim Dalı, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Tokat.

Güngörmüş, Oya (2001). Baba çocuk ilişkisi.(Haluk Yavuzer).Ana-Baba Okulu. İstanbul; Remzi Kitabevi, 245-254.

Güvenç, Bozkurt. (2010). *İnsan ve Kültür*. İstanbul: Boyut Yayın Grubu.

Hamarta, Erdal, Arslan, Coşkun, Saygın, Yeliz ve Özyeşil, Zümra (2009). Benlik Saygısı Ve Akılcı Olmayan İnançlar Bakımından Üniversite Öğrencilerinin Stresle Başa Çıkma Yaklaşımlarının Analizi. *Değerler Eğitim Dergisi*, 7, 25-42.

Hardie, A. Elizabeth, Kashima, Emiko. and Pridmore, Pamela (2005). The Influence of Relational, Individual and Collective Self-Aspects on Stress, Uplifts and Health. *Self and Identity*,4, 1-24.

Heine, Steven, J., Lehman, Darrin, R., Markus, H. Rose, & Kitayama, Shinobu (1999). Is there a universal need for positive self-regard? *Psychological Review*, 106(4), 766-794.

Hofstede, Geert. (2001). *Culture's Consequences: Comparing Values, Behaviors, Institutions, and Organizations Across Nations*. Thousand Oaks, Calif, Sage.

Hogg, A. Michael ve Vaughan, M. Graham (2006). *Sosyal Psikoloji*. (Çevirenler: İbrahim Yıldız, Aydın Gelmez). Ankara. Ütopya Yayınevi

Hoyt, L. Les and Hudson, John. (1981). Personal characteristics important in mate preferences among college students. *Social Behavior and Personality: An International Journal*, 9 (1), 93-96.

İmamoğlu, E. Olcay (1998). Individualism and Collectivism in A Model and Scale of Balanced Differentiation and Integration. *Journal of Psychology*, 132(1), 1-8.

İmamoğlu, E. Olcay (2003). Individuation and Relatedness: Not: Opposing but Distinct and Complementary. *Genetic, Social, and General Psychology Monographs*, 129(4), 367-402.

İmamoğlu, E. Olcay and Karakitapoğlu-Aygün, Zahide (2004). Self-Construals and Values in Different Cultural and Socioeconomic Contexts. *Genetic, Social, and General Psychology Monographs*, 130(4), 277-306.

İnanç, Y. Banu ve Yerlikaya, E. Eşef (2009). *Kişilik Kuramları*. (2. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.

Kağıtçıbaşı, Çiğdem (1996). Özerk-İlişkisel Benlik: Yeni Bir Sentez. *Türk Psikoloji Dergisi*, 11 (37), 36-43.

Kağıtçıbaşı, Çiğdem. (2010). *Günümüzde İnsan ve İnsanlar: Sosyal Psikolojiye Giriş*. (12. Basım). İstanbul: Evrim Yayınevi.

Kağıtçıbaşı, Çiğdem. (2012). *Benlik, Aile ve İnsan Gelişimi: Kültürel Psikoloji*. (3. Baskı). İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.

Kahraman, Zehra (2011). Bir Evlilik ve Aile Hayatı Eğitim Programının Evli Kadınlarda Evlilik Uyumuna ve Aile Sistemine Etkisi. Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, İstanbul.

Kalkan, Melek. Hamamcı, Zeynep .(2012). *Evlilik Öncesi Psikolojik Danışma*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Karaçanta, Hatice. (2012).*Yetişkinlik ve Yaşlılık Gelişimi ve Psikolojisi*. (Editörler: Hasan Bacanlı ve Şerife I. Terzi). İstanbul: Açılım Kitap.

Karakitapoğlu-Aygün, Zahide. (2004).Self, Identity, Emotional Well-Being Among Turkish University Students. *The Journal of Psychology*, 138(5), 457-478.

Karatekin, Hilal (2013). *Benlik Yapılarına Göre Başa Çıkma Stratejileri ve Yaşam Doyumunun İncelenmesi*. Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Kasatura, İlkay. (2014). *Eş Seçiminden Evliliğe*. İstanbul; Remzi Yayınevi.

Kashima, Emiko and Hardie, A. Elizabeth (2000). The Development and Validation of the Relational, Individual and Collective Self Aspects (RIC) Scale. *Asian Journal of Social Psychology*,3, 19-48.

Kashima, Yoshihisa, Kokubo, Teruyoshi, Kashima, S. ,Emiko,Boxall, Dianne, Yamaguchi, Susumu& Macrae, Kristina(2004). Cultural and self: Are there within culture differences in self between metropolitan areas and regional cities? *Personality and Social Psychological Bulletin*,30, 816-823.

Kashima, Yoshihisa, Kashima, Emiko, Chiu, Chi-Yue., Farsides, Thomas., Gelfand, Michele, Hong, Ying-yi, Kim, Uichol., Strack, Fritz, Werth, Lioba, Yuki, Masaki and Yzerbyt, Vincent (2005). Culture, Essentialism, and Agency; Are Individuals Universally Believed to be more Real Entities than Groups. *European Journal of Social Psychology*, 35, 147-169.

Kaya, Mehmet (2002). *Cinsiyetleri farklı üniversite öğrencilerinin eş seçimi tercihlerine göre denetim odakları*. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Keklik, İbrahim (2011). Türk Üniversite Öğrencilerinin Eş Seçme Tercihleri. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*. 44, 129-148. (Ulaşamadım)Köknel, Özcan. (1985). *Kaygıdan Mutluluğa Kişilik*, İstanbul: Altın Kitapevi.

Knox, David and Schacht, Caroline (2010). *Choices in Relationships: An Introduction to Marriage and the Family*. USA: Wandsworth.

Knox, David, Zusman, Marty and Nieves, Wandy (1997). College students homogamous preferences for a date and mate. *College Student Journal*, 31, 445-448.

Kongar, Emre. (1999). *Toplumsal değişme kuramları ve Türkiye gerçeği*. (7. Basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.

Kottak, C. Phillip (2002). *Antropoloji: İnsan Çeşitliliğine Bir Bakış*. (Çevirenler: Nejla Serpil Altuntek, Suavi Aydın, ve Ömür D. Erdal). Ankara: Ütopya Yayınevi.

Köknel, Özcan. (1985). *Kaygıdan Mutluluğa Kişilik*. İstanbul Altın Kitapevi.

Kurt, Aliye (2000). *A Comparison of Three Self-Conceptualizations and Scales with Reference to Issues of Culture and Gender*. Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Langeroodi, R. Raheleh, Masoud, Azizinazhad and Masoud, Hashemic (2011). The investigation of biological and psychological of marriage criteria from the view points of Iranian University students with that of their parents. *Procedia – Social and Behavioral Sciences* 28, 406-410.

Lin, J. Ellen and Church, A. Timothy (2004). Are Indigenous Chinese Personality Dimensions Culture- Specific? *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 35(5), 586-605.

Madson, Laura and Trafimow, David (2001). Gender Comparison in the Private, Collective and Allocentric Selves. *The Journal of Social Psychology*, 141(4), 551-559.

Markus, R. Hazel and Kitayama, Shinobu (1991). Culture and The Self: Implications for Cognition Emotion and Motivation. *Psychological Review*, 98, 224-253.

Markus, R. Hazel and Kitayama, Shinobu (2003). Culture, Self, and Reality of the Social. *Psychological Inquiry*, 14(3&4), 277-283.

Markus, R. Hazel, Mullally, R. Patricia, & Kitayama, Shinobu (1997). Selfways: Diversity in modes of cultural participation. (Ed: Ulric Neisser and David A. Jopling). *The conceptual self in context: Culture, experience, self-understanding*. New York, NY, US: Cambridge University Press, (syf. 13-61).

Mutlu, Maşallah (2004). *Üniversite Gençliğinin Evlilik ve Aile Kurumuna Yaklaşımı (Fırat Üniversitesi Uygulaması)*. Sosyoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.

Nazlı, Serap. (2014). *Aile Danışmanlığı* (Genişletilmiş 11. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.

Newman, M. David. (2013). *Sosyoloji* (Özet Basım). (Çeviren: Ali Arslan). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Ondaş, Barış. (2007). *Üniversite öğrencilerinin evlilik ve eş seçimiyle ilgili görüşlerinin incelenmesi*. Aile Ekonomisi ve Beslenme Eğitimi Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Özüğurlu, Kurban (2001). Karı koca ilişkilerinden doğan sorunlar. (Haluk Yavuzer). Ana-Baba Okulu. İstanbul; Remzi Kitabevi, 201-218.

Özabacı, Nilüfer (2010). Evlilik öncesi ilişkiler. (Editör: Haluk Yavuzer). *Evlilik Okulu*. İstanbul: Remzi Kitabevi, 48-60.

Özağı, Arzu (2007). *Depresyon Düzeyi Yüksek Parçalanmış Aile Çocuklarıyla Yapılan Eğitsel Grup Oyunlarının Depresyon Düzeylerine Etkisi*. Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Özdemir, Yalçın (2009). *Ergenlik Döneminde Benlik Kurgusu Gelişiminin Anababanın Çocuk Yetiştirme Stilleri Açısından İncelenmesi*. Eğitimde Psikolojik Hizmetler Anabilim Dalı, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Özgüven, İ. Ethem. (2000). *Evlilik ve Aile Terapisi*. Ankara: Pdrem Yayıncılık.

Özgüven, İ. Ethem. (2001). *Ailede İletişim ve Yaşam*. Ankara: PDREM Yayınları.

Pınar, Gül (2008). Üniversite son sınıf öğrencilerinin evliliğe bakış açıları. T.C.Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, *Aile ve Toplum:Eğitim-Kültür ve Araştırma Dergisi*. 4 (14), 49-60.

Pines, A. Malach. (2001). The role of gender and culture in romantic attraction. *European Psychologist, Hogrefe and Huber Publishers.*, 6 (2), 96-102.

Pöhlman, Claudia, Carranza, Erica, Hannover, Bettina, & Iyengar, S. Sheena (2007). Repercussions of self construal for self-relevant and other-relevant choice. *Social Cognition*, 25(2), 284-305.

Sabatelli, M. Ronald (1988). Measurement issues in marital research: a review and critique of contemporary survey instruments. *Journal of Marriage and the Family*, 50, 891-915.

Santrock, W. John (2012). *Ergenlik* (Çeviri Editörü: Didem M. Siyez). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Sardoğan, E. Mehmet ve Karahan, T. Fikret (2005). Evli Bireylere Yönelik Bir İnsan İlişkileri Beceri Eğitimi Programının Evli Bireylerin Evlilik Uyum Düzeylerine Etkisi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 38(2), 89-102.

Sarıçam, Hakan (2013). Benlik kurgusu. (Editör: Ahmet Akın). *Güncel psikolojik kavramlar 2 Benlik*. (224-236). Sakarya: Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yayınları.

Sato, Toru and Cameron, E. James. (1999). The Relationship Between Collective Self-Esteem and Self-Construction in Japan and Canada. *The Journal of Social Psychology*, 139(4), 426-435.

Schmitt, P. David (2003). Universal sex differences in the desire for sexual variety: tests from 52 nations, 6 continents, and 13 islands. *Journal of Personality and Social Psychology*, 85 (1), 85–104.

Seçkin, B. Kevser (1996). *A Narrative Analysis of the Construction of Self in a Group of Turkish University Undergraduates: A Self Amidst Tradition and Change*. Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Şenel, G. Hatice (2010). Eş seçimi kararı. (Editör: Haluk Yavuzer). *Evlilik Okulu*. İstanbul: Remzi Kitabevi, 60-74.

Sezen, Lütfi (2005). Türkiye'de Evlenme Biçimleri [Özel Sayı]. *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 27(Prof. Dr. Şinasi Tekin Özel Sayısı) , 185-195.

Shipman, C. S. Asha (2011). *Mate Selection in Modern India*. ProQuest Dissertations and Theses (PQDT).

Soureh, F. Naimeh (2011). *Türk ve İranlı üniversite öğrencilerinin eş seçimi ile ilgili görüşleri*. Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Sprecher, Susan, Sullivan, Quintin. & Hatfield, Elaine (1994). Mate selection preferences: gender differences in a national sample. *Journal of Personality and Social Psychology*, 66(6), 1074-1080.

Sprecher, Susan (1998). Social exchange theories and sexuality- The Use of Theory in Research and Scholarship on Sexuality. *The Journal of Sex Research*, 35 (1), 32-43.

Solmuş, Tarık.(2010). *Romantik İlişkiler, Evlilik, Ana-Baba-Çocuk İlişkileri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Solmuş, Tarık.(2011). *Çift, Evlilik ve Aile Terapisi*. İstanbul: Doruk Yayıncılık

Tan, Mine. (1981). *Toplum Bilimine Giriş; Temel Kavramlar*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları.

Tarhan, Nevzat. (2010). *Evlilik Psikolojisi* (9. Baskı). İstanbul:Timaş Yayınları.

Taylor, E. Sheller, Peplau, A. Letitia ve Sears, O. David (2007). *Sosyal Psikoloji*. (Çevirenler: Ali Dönmez) Ankara. İmge Yayınevi.

Tezcan, Mahmut. (1998). *Toplumsal Değişme ve Eğitim*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları.

Tezcan, Mahmut. (2000). *Türk Ailesi Antropolojisi*. Ankara: İmge Kitabevi.

Tolmacz, Rami, Goldzweig, Gil and Guttman, Ruth (2004). Attachment styles and ideal image of the mate. *European Psychologist*, 9(2), 87- 95.

Toro-Morn, Maura and Sprecher, Susan (2003). A cross cultural comparison of mate preferences among university students: The United States vs. The People' s Republic of China (PRC). *Journal of Comparative Family Studies*, 34, 151-170.

Triandis, C. Harry (1989). The Self and Social Behavior in Differing Cultural Context. *Psychological Review*, 96(3), 506-520.

Triandis, C. Harry (1995). *Individualism-Collectivism*. Boulder: Westview Press.

Tuna, Güli (2004). *Yakın İlişkilerde Fiziksel Çekiciliğin ve Kişilik Özelliklerinin Rolü*. Psikoloji Anabilim Dalı, Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.

Tuncer, Güneri. (2005). The Self in Family Context and Traditional Family Values on Attitudes toward Paternalistic Leadership Styles. Koç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Tutarel, K. Şennur (1999). Evlilikte uyum ölçeğinin güvenirlik ve geçerlik çalışması. *3P Dergisi*, 7(1), 50-57.

Türkarlan, Nesrin ve Süleymanov, Abulföz. (2010). Üniversite son sınıf öğrencilerinin evlilik konusundaki görüş ve düşünceleri -Azerbaycan ve Türkiye karşılaştırması. *Karadeniz (Black Sea-Çernoye More) Sosyal Bilimler Dergisi*. Sayı: 5.

Tütengil, O. Cavit (1978). Aile ve evlilik araştırması sonuçları. *İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Konferansları Dergisi*, İstanbul.

Tüzmen, Adem ve Özdağoğlu, Aşkın (2007). Doktora öğrencilerinin eş seçiminde önem verdikleri kriterlerin analitik hiyerarşi süreci yöntemi ile belirlenmesi. *İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 21(1),215-232.

Uraz, Giray (1979). *Müstakbel Eşten Beklentiler Üzerine Bir İnceleme*. Psikoloji Bölümü, Hacettepe Üniversitesi Psikoloji Bölümü, Ankara.

Üskül, K, Ayşe., Hynie, Michaela. and Lalonde, N. Richard (2004). Interdependence as a Mediator Between Culture and Interpersonal Closeness for Euro-Canadians and Turks. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 35(2), 174-191.

Yalçın, Hatice. (2010). *Evlilik Okulu*. Karaman: Öncü Basımevi.

Yalçındağ, Bilge (2009). *Relationships between courage, self-construals and other associated variables*. Sosyal Psikoloji Bilim Dalı, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı, Ankara.

Yavuzer, Haluk. (2012). *Çocuk Psikolojisi*. (34. Basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yıldırım, İbrahim (2007). Üniversite öğrencilerinin eş seçme kriterleri. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(27), 15-30.

Yılmazçoban, A. Muhsin (2008). *Flört Ve Görücü Usulü Evliliklerde Psiko-Sosyal Özelliklerin Etkisi - Demirci Örneği*, Sosyoloji Anabilim Dalı, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

Yılmazçoban, A. Muhsin (2010). Evlilikte çiftleri etkileyen unsurlar ve arkadaşlık ilkeleri. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 1, 178-195.

Yörükoğlu, Atalay. (1992). *Değişen Toplumda Aile ve Çocuk*. (5. Basım). İstanbul; Özgür Yayın Dağıtım.

Yörükoğlu, Atalay. (1998). *Çocuk Ruh Sağlığı*. (30. Basım). İstanbul: Özgür Yayınları.

Yörükoğlu, Atalay. (2007). *Gençlik Çağı Ruh Sağlığı ve Ruhsal Sorunlar*. (13.basım). İstanbul: Özgür Yayınları.

EKLER

EK-1

Kişisel Bilgi Formu

1. Cinsiyetiniz

E K

2. Yaşınız

18 ve altı 18-25 25 ve üstü

3. Medeni haliniz

Bekar Evli Dul Boşanmış

4. Sınıfınız

3 4

5. Öğrenim görmekte olduğunuz fakülte hangisidir?

İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Hukuk Fakültesi
 Sağlık Bilimleri Fakültesi Edebiyat Fakültesi
 Fen Fakültesi Mühendislik Fakültesi
 İletişim Fakültesi Mimarlık Fakültesi

6. Ailenizin toplam aylık geliri yaklaşık olarak kaç TL dir?

2500 ve altı 2500-7500 7500 ve üstü

7. Aylık cep harçlığınız yaklaşık olarak kaç TL dir?

1000 ve altı 1000-2000 2000 ve üstü

8. Üniversiteye hangi bölgeden geldiniz?

Ege Bölgesi Akdeniz Bölgesi İç Anadolu Bölgesi Doğu Anadolu Bölgesi Karadeniz Bölgesi Marmara Bölgesi

() Güney Doğu Anadolu Bölgesi

9. Anne –Babanız hangi şekilde evlenmiştir?

- () Aşk ilişkisi/Flört () Tanışarak Evlenme () Akraba Evliliği
 () Görücü Usulü () Başlık Parası Evliliği
 () Diğer(Varsa belirtiniz)

10. Siz hangi şekilde evlenmeyi planlıyorsunuz?

- () Aşk ilişkisi/Flört Usulü () Tanışarak () Akraba Evliliği
 () Görücü usulü () Başlık Parası Evliliği
 () Diğer(Varsa belirtiniz)

EK-2

Eş Seçmede Öncelikler

Değerli arkadaşlar,

Bu ölçme aracı, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Aile Danışmanlığı ve Eğitimi Tezli Yüksek Lisans Programı bünyesinde yapılan akademik bir çalışmaya kaynak teşkil etmesi amacıyla hazırlanmıştır. Aşağıdaki bütün maddelerde sizin için uygun olma derecesine göre **1=Hiç Önemli Değil** ve **5=Çok Önemli** seçeneklerini değerlendirerek sizin için en uygun seçeneği (X şeklinde) işaretleyiniz.

Katkılarımızdan dolayı teşekkür ederiz.

Araştırma Yöneticisi
Prof. Dr. Abdullah Topçuoğlu

Araştırmayı Hazırlayan
Yük.Lis.Öğr.Ali Can BAŞAY

Eş Seçmede Öncelikler Ölçme Aracı sonraki sayfadır.

1=Hiç Önemli Değil 2=Önemli Değil 3=Kısmen Önemli 4=Önemli 5=Çok Önemli

No	Maddeler	Hiç Önemli Değil	Önemli Değil	Kısmen Önemli	Önemli	Çok Önemli
1	Aşık Olmam/Aşk ilişkisinin olması	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
2	Güzel/Yakışıklı olması	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
3	Maddi durumunun iyi (Zengin) olması	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
4	Bakir/Bakire olması	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
5	Eğitim düzeyinin benimle denk olması	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
6	Eş tercihimde ailemin onayı	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
7	Aynı dinden/mezhepten olmak	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
8	Politik siyasi görüşümün benzer/aynı olması	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
9	Kültürümün benzer/aynı olması	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
10	Becerikli/Yetenekli/ Hamarat olması	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
11	Yaşının benimle eşitya da yakın olması	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
12	Ailesinin ve kendisinin sosyokültürel seviyesinin benim ailemle denk olması	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
13	Cinsel açıdan çekici olması	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
14	Hoşgörülü/Duyarlı/Canayakın olması	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

15	Emleneceğim kişinin dindar olması	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
16	Daha önce evlenmemiş olması	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
17	Flört ilişkisi yaşıyor/yaşamış olmam	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
18	Yaşam tarzlarımızın birbirine uyması	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
19	Aile bağlarına düşkün olması	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
20	Emleneceğim kişinin popülaritesinin yüksek olması	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

Özgeçmiş

1989 yılında Kırıkkale İli Keskin İlçesinde doğdu. 2008 yılında Kırıkkale Atatürk Anadolu Lisesinden, 2012 Yılında Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı programından mezun oldu. Aynı yıl Ankara Kalecik Cumhuriyet Ortaokulunda Psikolojik Danışman olarak çalışmaya başladı. 2013 yılında Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Aile Danışmanlığı ve Eğitimi tezli yüksek lisans programında öğrenim görmeye başladı. 2012-2014 yılları arasında yaklaşık 18 ay süreyle MEB’ de çalıştıktan sonra 2014 yılında İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğünde göç uzman yardımcısı olarak görev yapmaya başladı. Halen görevine devam etmektedir.

İletişim bilgileri:

İş: 0312 422 05 00

Cep: [05544516755](tel:05544516755)

E posta: rehber71@hotmail.com